

Revisors rolle ved going concern

The role of the auditor in regards to going concern

En empirisk analyse af revisors rolle i forbindelse med going concern samt vurdering af nye juridiske regulativer.

An empirical analysis of auditor's role in connection to going concern, with evaluation of new legal regulations.

Frederik Juhl Hestbæk

30578

Cand. Merc. Aud.

Vejleder: Hans-Christian Sune Andersen

Anslag: 173.112 (76 normalsider)

15. maj 2019

Copenhagen Business School

Forord

Indledningsvis vil jeg gerne rette en stor tak til de involverede parter, som i høj grad har været medvirkende til, at min afhandling er blevet til. Afhandlingen er et resultat af måneders forberedelse og mange års studier. Jeg ønsker med min afhandling at sætte lys på erhvervslivet og på hvordan lovgivningen i Danmark kan bidrage til et godt og effektivt erhvervsliv.

En stor tak skal lyde til min vejleder Hans-Christian Sune Andersen, som har været behjælpelig med at guide og vejlede mig i processen samt at give mig motivation og sparring til afhandlingen. Det var tilfældigt efter et afsluttet cykelløb i Skjoldnæsholm, at jeg spurgte Hans-Christian, om han ville vejlede mig, hvilket jeg har været rigtig glad for.

En stor tak skal ligeledes lyde til revisor Jan Bo Hansen, advokat Peter Wedel Ranch Krarup og Søren Møller Christensen, som alle har været medvirkende til at præge afhandlingen, komme med input og holdning til afhandlingens problemstilling. Tak for at tage jer tid til at stille op til interviews og komme med vigtige budskaber, der har været med til at forme afhandlingen.

Endelig skal en tak lyde til min arbejdsplads, som har givet mig chancen for at studere, afsætte tid til mit speciale og færdiggøre min kandidatuddannelse. En særlig stor tak skal lyde til Nina Lønborg Andersen for en utrolig stor hjælp til afhandlingen og tak til mine kollegaer, som har hjulpet med at aflaste med mine arbejdsopgaver og komme med input og sparring til min afhandling.

God læselyst!

Frederik Juhl Hestbæk

Executive Summary

The role of the auditor is to serve the public people, and represent the interests of society. An auditor's job is to help and advice companies succeed in their business, however the job also comprises to make sure the companies follow laws and regulations. This can be a tough balance as the client chooses and pays the auditor.

During the financial crisis, many companies went bankrupt, which causes doubts and reflections upon the role of the auditor and the security system in general. The recent years have been highly affected by huge scandals where money laundering, dividend fraud from tax authorities, fraud of public funds and panama papers have resulted in doubts and wondering of how this can happen. How can big established companies go bankrupt? Who is responsible? Why did no one react and should there be more security instances to avoid these scandals in the society? These are just a few of the questions that arises, when such scandals appear in society. These questions and speculations are the background of the thesis.

Since the financial crisis, the government has tried to create better conditions for financially challenged companies, where a new chapter of "reconstruction" in the Bankruptcy Act has been implemented. Along with changes in business laws, the audit standards have been updated. In particular ISA 570 and 701 have affected how auditors report going concern. The updated ISA 570 has caused higher information of going concern in the audit report. ISA 701 has resulted in more information in the audit report, where the auditor shall state a "Key Audit Matter" in case a particular matter is important to the reader of the financials.

The thesis will take its basis from the practical cases and experience, and analyze whether the above mentioned initiatives have had an affect on the business life in Denmark. The thesis will consist of analysis of the theory and the background of the laws. This will be connected to practice, as the thesis will be based upon three conducted interviews with experts of their fields. The thesis will discuss, evaluate and conclude on auditor's role in regards to going concern, and draw parallels to the business life in general and the circumstances that are given from the Danish government's side.

This thesis concludes that the changes and initiatives did not have the intended affect on the business life and has resulted in stricter requirements to reconstruct a suffering business. The changes to ISA 570 and ISA 701 have not changed much of the audit work, and it is concluded that the changes only has cosmetic character. The information of the financials remain the same however, annual reports remain of high complexity. It is recommended to ease the complexity of the financials to make it more understandable to non-professional readers.

Indhold

<i>Executive Summary</i>	2
1. Indledning og metode	5
1.1 <i>Indledning</i>	6
1.2 <i>Problemstilling</i>	7
1.3 <i>Problemformulering</i>	7
1.4 <i>Afgrænsning</i>	8
1.5 <i>Definitioner og operationalisering</i>	9
1.6 <i>Målgruppe</i>	10
1.7 <i>Metode og modelvalg</i>	11
1.8 <i>Valg af paradigme</i>	11
1.9 <i>Empiri og kvalitative interviews</i>	12
1.10 <i>Mulige fejlkilder og kildekritik</i>	16
2. Grundlæggende teoretisk grundlag for revisor	18
2.1 <i>Going concern ISA 570</i>	19
2.2 <i>Ledelsens ansvar ved going concern</i>	19
2.3 <i>Revisors ansvar ved going concern</i>	23
2.4 <i>Revision af going concern</i>	25
2.5 <i>Revision af nedskrivningsbehov og problematik om værdiansættelse</i>	28
2.6 <i>Rapportering af going concern ISA 260</i>	30
2.7 <i>Ny revisionspåtegning med Key Audit Matter ISA 701</i>	32
2.8 <i>Ændringer af revisors rapportering og konklusioner</i>	33
2.9 <i>Interview Jan Bo Hansen – Leder af faglig afdeling i Deloitte</i>	36
2.10 <i>Delkonklusion underspørgsmål 1</i>	39
3. Selskabsretten og påvirkning på going concern	40
3.1 <i>Selskabsretten, herunder ændringer i konkursloven</i>	41
3.2 <i>Betalingsstandsning efter gammel lovgivning</i>	41
3.3 <i>Rekonstruktion</i>	43

3.4	<i>Interview Peter Wedel Krarup – effekten på erhvervslivet</i>	49
3.5	<i>Primære forskelle på og påvirkning af praksis</i>	52
3.6	<i>Delkonklusion underspørgsmål 2</i>	56
4.	Tilsyn i erhvervslivet	57
4.1	<i>Tilsyn i erhvervslivet og tilsynets indgriben</i>	58
4.2	<i>Finanstilsyn</i>	59
4.3	<i>Erhvervsstyrelsen</i>	61
4.4	<i>Revisortilsyn & Advokatnævnet</i>	64
4.5	<i>Hvorfor fanges skandaler ikke af tilsynene?</i>	67
4.6	<i>Interview Finanstilsynet ved Søren Møller Christensen</i>	68
4.7	<i>Delkonklusion underspørgsmål 3</i>	71
5.	Analyse af cases	72
5.1	<i>Analyse af konkrete cases</i>	73
5.2	<i>O.W. Bunker</i>	73
5.3	<i>Top-Toy A/S</i>	78
6.	Konklusion	84
7.	Perspektivering	88
	Litteratur og kildeliste	92
	Bilag	96

1. Indledning og metode

- 1.1 Indledning*
- 1.2 Problemstilling*
- 1.3 Problemformulering*
- 1.4 Afgrænsning*
- 1.5 Definitioner og operationalisering*
- 1.6 Målgruppe*
- 1.7 Metode og modelvalg*
- 1.8 Valg af paradigme*
- 1.9 Empiri og kvalitative interviews*
- 1.10 Mulige fejlkilder og kildekritik*

Afsnittet indeholder

Afhandlingens første afsnit indeholder en forsmag på emnet revisors rolle om going concern, herunder hvilken problemstilling afhandlingen omhandler. Problemstillingen samt problemformuleringen gennemgås med henblik på at beskrive, hvorfor netop dette problem er interessant at få belyst. Afhandlingens art og omfang beskrives med henblik på at give læser et overblik over afhandlingens fremtoning, og hvordan afhandlingen afgrænses. Hertil redegøres der for de anvendte metoder og det anvendte datagrundlag samt de definitioner, som anvendes i afhandlingen.

1.1 Indledning

Revisors rolle i erhvervslivet er hvervet som offentlighedens tillidsrepræsentant, som agerer til glæde og gavn for samfundet som helhed. Revisors arbejde er underlagt en specifik lovgivning, der regulerer hvordan opsyn og rapportering skal ske, hvilket dog ikke altid bliver overholdt til punkt og prikke. Opsynet er en vigtig del af erhvervslivet i Danmark, som spænder fra uafhængige revisorer, Finanstilsyn og i større virksomheder intern revision. For nødlidte virksomheder kan svigt i vurderingen af going concern resultere i store erstatningssager, dels mod revisor men i særdeleshed også mod ledelsen og bestyrelsen i den pågældende virksomhed. Af den grund er revisors arbejde af afgørende betydning i situationer, hvor der er tvivl om virksomhedens fremtidige drift og evne til at føre forretningen videre.

I tiden op til og efter finanskrisen i 2008 var der flere eksempler på virksomheder, som gik konkurs, hvor der kan spås tvivl om revisors arbejde i forhold til den daværende gældende lovgivning på området. Som eksempler kan nævnes Roskilde Bank, Tønder Bank, Amagerbanken, Sterling Airlines, Bodilsen, Totempo, Skouhus Fronts, Nordic Aero, Vorskla Steel.¹ Disse er nogen af de største konkurssager, som har kostet samfundet dyrt. Lønmodtagernes Garantifond endte med at stå med regningen til de medarbejdere der blev opsagt ved konkurserne, som kostede flere hundrede millioner af kroner. Hvordan kan store etablerede virksomheder gå konkurs, uden at revisor, tilsyn eller ledelse har grebet ind noget tidligere? Disse konkurssager er ved at blive afsluttet i disse år, hvorfor der er kommet ny viden til om, hvordan revisors rolle var i forbindelse med konkurserne, og om revisors påtegninger og rapportering til bestyrelse har været fejlbehæftet og ansvarspådragende.

I forlængelse heraf har der siden finanskrisen været flere skærpende tiltag i både revisorlovgivning og selskabslovgivning, hvis hensigt har været at skabe mere klarhed og overblik i disse situationer og potentielt reducere antallet af konkurser. Dette omfatter ajourførte ISA standarder mere specifikt i forhold til ISA 570, ISA 701 med Key Audit Matters ²og kapitel om rekonstruktion i konkursloven.³

¹ <https://www.berlingske.dk/business/her-er-de-20-stoerste-konkurser-i-danmark>

² https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Faglige%20notater%20og%20artikler/Det%20foerste%20aar%20med%20den%20nye%20paategning_201217

³ <https://www.ft.dk/samling/20091/almDEL/REU/bilag/181/778561.pdf>

Formålet med disse lovændringer har været at skabe mere klarhed for samfundet, men samtidig også at give nødlidende selskaber den bedste mulighed for at overleve uden at skabe tvivl hos regnskabslæser. Lovændringerne kan for det samfundsmæssige synspunkt således have til formål at reducere antallet af konkurser og give nødlidende selskaber en bedre mulighed for at overleve.

Motivationen for afhandlingen er at analysere, hvilken påvirkning ovenstående har haft på revisors rolle i forbindelse med going concern, og om dette har medvirket til en bedre og mere oplysende rapportering fra revisors side. Afhandlingen vil tage udgangspunkt i praktiske eksempler og analysere, hvordan de forskellige tiltag har påvirket praksis i dag. Herudover vil afhandlingen belyse, hvorvidt de nye tiltag reelt har haft en effekt, og hvordan dette kommer til glæde for samfundet og erhvervslivet. Vil en afledt effekt af ny lovgivning være, at færre selskaber går konkurs? Og vil regnskabsbrugerne blive bedre informeret omkring et selskabs evne til at opretholde driften og dermed være going concern i revisionsmæssig forstand?

1.2 Problemstilling

Problemstillingen, som denne afhandling behandler, er således det samfundsmæssige aspekt i konkurser i erhvervslivet, og hvordan revisor kan gavne samfundet ved at oplyse korrekt om behandlingen af going concern. Det samfundsmæssige problem er således, at selskaber går konkurs, hvor der ikke er gjort behørigt opmærksom på going concern, hvilket koster samfundet dyrt.

Hypotesen for afhandlingen er således, om revisor kan være medvirkende til, at færre virksomheder vil gå konkurs. Hypotesen vil være, at revisor på baggrund af den nye lovgivning medvirker til en samfundsgevinst, og at antallet af konkurser vil falde. Hertil vil en anden hypotese være, at lovgivningen er blevet udarbejdet til at imødegå afhandlingens problemstilling og være en medvirkende faktor til færre konkurser og mere offentlig bevågenhed og information.

1.3 Problemformulering

Med udgangspunkt i ovenstående indledning til emnefeltet og motivation for afhandlingen vil denne afhandling tage udgangspunkt i følgende problemformulering:

Har ny lovgivning i form af ajourført ISA 570 og kapitel om rekonstruktion resulteret i, at regnskabsbruger er bedre oplyst om going concern, og har det påvirket antallet af konkurser positivt?

Ovenstående problemformulering vil blive besvaret gennem følgende underspørgsmål:

U1:

Hvordan skal revisor revidere og rapportere going concern i henhold til ISA 570, og hvordan har lovændringerne ved ISA 701 påvirket dette?

U2:

Hvilke ændringer er der foretaget i konkursloven, og har dette givet bedre mulighed for at undgå at gå konkurs?

U3:

Hvordan påvirker erhvervslivets tilsyn virksomheders evne til at fortsætte driften, og hvilken effekt har tilsyn på virksomheders drift?

U4:

Kunne konkursen for O.W. Bunker og Top-Toy være undgået med ny lovgivning, og var revisor eller ledelsen ansvarlige for konkursen?

1.4 Afgrænsning

For at få en optimal problemløsning og opgaveskrivning er det nødvendigt at foretage afgrænsninger for at konkludere så præcist som muligt på den opstillede problemformulering.

I forhold til den anvendte begrebsramme er denne afgrænset til at omhandle den danske behandling af going concern efter årsregnskabsloven, som bygger på de internationale standarder IFRS, IAS og ISA, hvorfor disse også vil indgå som en del af afhandlingen.

I forhold til type af virksomheder og den generelle størrelse heraf vil der typisk blive fokuseret på PIE-virksomheder, som oftest er regnskabsklasse D. Key Audit Matters er kun et lovkrav for PIE-virksomheder, hvorfor der vil blive fokuseret på disse, ligesom det vurderes, at PIE-virksomheder påvirker samfundet mest.

Da afhandlingen behandler en samfundsmæssig problemstilling, vurderes PIE-virksomheder at have størst relevans for afhandlingen, og derfor afgrænses de mindre virksomheder som regnskabsklasse A og B fra afhandlingen. Kapitel 4 omhandler tilsyn i erhvervslivet, hvor Finanstilsynet er det primære tilsyn som behandles, hvorfor fokus naturligt vil være på finansielle virksomheder.

Geografisk er afhandlingens problemstilling henvendt til det danske samfund og erhvervsliv, hvorfor afhandlingen afgrænses til dette. Dog vil de internationale juridiske tiltag blive inddraget, da disse også finder anvendelse i Danmark, som anvist ovenfor.

1.5 Definitioner og operationalisering

For at simplificere og tydeliggøre afhandlingens anvendte begreber er følgende nøglebegreber defineret, således at læser kan opnå den nødvendige forståelse for afhandlingen. Da afhandlingen specifikt omhandler en problemstillingen for revisor, forudsættes det dog, at læser har en grundlæggende forståelse for økonomi og regnskab for at kunne få det fulde udbytte af afhandlingen.

- Revisor:
 - En i afhandlingen omtalt revisor er en statsautoriseret revisor, som er godkendt af Erhvervsstyrelsen, jf. revisorloven §3.
- Going concern:
 - Going concern er en revisionsbetegnelse for fortsat drift i en virksomhed. Going concern behandles i ISA 570, hvor man ved forudsætning for fortsat drift anser en virksomhed for at kunne opretholde driften i en overskuelig fremtid, som typisk er 1 år frem. ISA 570 regulerer revisors ansvar og stillingtagen til ledelsens vurdering.
- Anvendt lovgivning:
 - Den anvendte lovgivning i denne afhandling vil primært være selskabslovgivning samt revisionslovgivning. Nærmere præcist vil afhandlingen tage udgangspunkt i konkursloven, revisorloven, herunder erklærings-bekendtgørelsen, samt ISA-standarder. Særligt vil ændringerne i konkursloven vedtaget i 2010⁴ blive behandlet samt den nye revisions-påtegning implementeret 16.12.2016⁵.

⁴<https://www.ft.dk/samling/20091/lovforslag/L199/index.htm>

⁵https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Love%20og%20bekendtgørelser/Aendringer%20til%20revisors%20erklæringer_201216

- IAS'er og ISA'er
 - Referencer til IAS'er og ISA'er vil fremgå af afhandlingen som referencer til lovgivning og standarder omkring regnskab og revision.
 - IAS'er (International Accounting Standards) er de internationale regnskabsstandarter udarbejdet af International Accounting Standards Board ⁶
 - ISA'er (International Standards of Auditing) er de internationale revisionsstandarter udarbejdet af International Accounting Standards Committee.

IFRS-standarter har efterfølgende overtaget revisionsstandarterne, som udarbejdes af International Accounting Standards Board.
- Key Audit Matters
 - Key Audit Matters refererer til ISA 701 og er centrale revisionsovervejelser i forbindelse med revisionen, som regnskabslæser bliver oplyst om i revisors erklæring. Key Audit Matters (KAM) er som ovenfor beskrevet et nyt tiltag, som skal sikre, at regnskabslæser er bedre oplyst omkring revisors overvejelser.
- PIE-virksomhed
 - En PIE-virksomhed er en Public Interest Entity, som er en virksomhed i offentlighedens søgelys, og som har skærpede krav til tilsyn. Definitionen på en PIE-virksomhed fremgår af revisorlovens § 1a, stk. 3. En PIE-virksomhed er en virksomhed der har kapitalandele, gældsinstrumenter eller andre værdipapirer optaget til handel på et reguleret marked i et EU- eller EUØS-land. Dertil kan det være finansielle virksomheder, jf. lov om finansiell virksomhed § 5, stk. 1, litra A.

1.6 Målgruppe

Målgruppen for denne afhandling er i særdeleshed revisorer samt organisationen for danske revisorer FSR, som kan finde afhandlingens analyse og konklusioner interessante for deres daglige virke. Lovgiver vurderes også at være i målgruppen for afhandlingen i forhold til analyse og vurdering af de konsekvenser lovtiltag har haft i erhvervslivet. Hertil vil afhandlingen henvende sig til studerende på instituttet for revision og regnskab, som kan få relevant indsigt i revisors rolle ved going concern.

⁶https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Regnskaber/Standarder%20og%20vejledninger/Standarder%20IAS

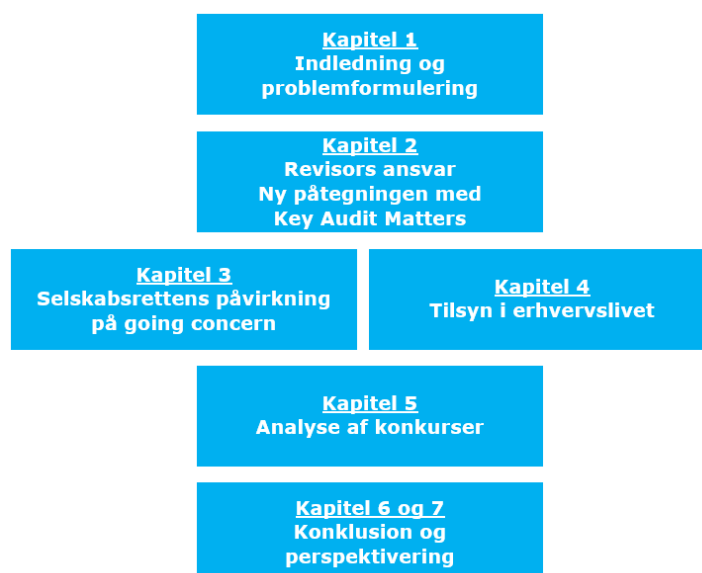
I øvrigt vil afhandlingen favne samfundet som helhed, således at den ydermere vil være interessant for offentlige myndigheder, interessenter for regnskab, brancheorganisationer samt øvrige instanser.

Afhandlingens case-virksomheder vil afgjort også være en del af målgruppen, hvor konklusioner på problemstillingen vil være relevante for virksomheden.

1.7 Metode og modelvalg

For at danne tilstrækkeligt overblik for læseren af denne afhandling er der i nærværende afsnit redegjort for den anvendte opgavestruktur samt beskrevet, hvilke overvejelser der er gjort i forhold til opbygning af metode og modeller. Der er ved hvert kapitel, anført en kort beskrivelse af kapitlets indhold.

Opgavestrukturen kan skitseres således:

1.8 Valg af paradigme

Afhandlingens overordnede teoritilgang bygger på et induktivt empirisk studie, da den indledende problemstilling bygger på en undren i erhvervslivet, hvor afhandlingen bidrager til ny empirisk viden. Det overordnede paradigme for afhandlingen bygger på det postpositivistiske paradigme⁷, hvor det anerkendes, at der findes en virkelighed med accept af, at virkeligheden ikke kan forstås fuldt ud. Resultatet af et sådan studie og arbejdsparadigme er således ikke definitivt, men med de opsatte forudsætninger vil afhandlingen give det mest korrekte billede.

⁷ Den Skinbarlige Virkelighed side 35, Ib Andersen, 2014.

Ligeså vil der ikke kunne opnås en fuld objektiv afhandling, da interviewpersoner og opfattelse af lovgivning kan være præget af subjektive vurderinger.⁸

Det primære datagrundlag for afhandlingen er valgt til at være kvalitative interviews af erfarne rådgivere og brancheeksperter inden for problemfeltet for afhandlingen. Det accepteres i den forbindelse, at interviewpersonernes erfaring og holdning kan komme til udtryk i datagrundlaget. Dog vurderes kvalitative interviews at give den bedste forståelse for problemstillingen og den praktiske påvirkning af lovtiltag.

1.9 Empiri og kvalitative interviews

Der er for afhandlingen foretaget 3 interviews, som hver især repræsenterer en branche med stort kendskab til going concern og virksomhedsledelse. Udvælgelsen af personer er foretaget ud fra en vurdering af personernes faglige forudsætninger. Det er forsøgt at finde 3 personer som er anerkendte inden for hver sit felt, som er fageksperter, og som er meningsdannende. De udvalgte brancher er af afhandlingens natur revisionsbranchen, men hertil advokat- og tilsynsbranchen. For så vidt angår advokatbranchen, har det været vigtigt at finde en der beskæftiger sig med insolvens, konkurs og rekonstruktion for at få konkrete kommentarer til konkurslovgivningens ændringer. Herudover er der for tilsynsbranchen lagt vægt på at finde en tilsynsmyndighed, som har en stor betydning for samfundet og med sine beslutninger præger erhvervslivet. Her vurderes Finanstilsynet at være det største tilsyn, som beskæftiger sig med kontrol af finansielle virksomheder. Hertil har Finanstilsynet været et stort omdrejningspunkt i samfundsdebatten omkring tilsyn i erhvervslivet og i særdeleshed i forhold til de bankkrak, der har været de seneste 10 år.

Det accepteres for afhandlingen, at udvælgelsen af personer til de kvalitative interviews ikke er repræsentativ for undersøgelsen. Det vurderes dog samtidigt, at personernes erfaringsgrundlag er essentielt for afhandlingens problemstillinger.

Jan Bo Hansen⁹

Jan Bo Hansen er statsautoriseret revisor, partner og leder af "Reputation & Risk" i Deloitte, og har været ansat i mere end 38 år. Jan Bo har været en ledende rolle i revisionsbranchen i Danmark, og er medlem af Revisorkommissionen og har tidligere været medlem af IAASB (International Auditing and Assurance Standards

⁸ Kvalitative Metoder, Lise Justesen & Nanna Mik-Meyer, 2017.

⁹ <https://www2.deloitte.com/dk/da/profiles/jhansen.html>

Board). Hertil har Jan Bo Hansen i mange år eksamineret til den mundtlige revisoreksamen og været tilknyttet Revisortilsynet som tilsynskontrollant. Jan Bo Hansen har i en årrække været næstformand for det Revisionstekniske Udvalg i FSR.

Det vurderes, at Jan Bo Hansen er yderst kompetent til afhandlingens problemstilling, og han har via sin mangeårige erfaring de rette forudsætninger for at kunne vurdere og kommenterer på afhandlingens problemstilling.

Peter Wedel Ranch Krarup¹⁰

Peter Wedel Ranch Krarup er advokat med møderet for højesteret, partner i Mazanti Andersen Korsø Jensen og har siden 1992 beskæftiget sig med insolvens og konkurser. Siden 2016 har Peter Wedel Ranch Krarup været fast kurator ved Sø- og Handelsretten. Peter Wedel Ranch Krarup har varetaget mange hundrede likvidationer, tvangsopløsninger, konkurser og rekonstruktioner og er certificeret insolvensadvokat. Peter Wedel Ranch Krarup er desuden manuduktør hos Aspiri i fagene; praktisk aftaleret, erhvervsret samt skatteret og er forfatter til adskillige lærebøger.

Der er således ingen tvivl om Peter Wedel Ranch Krarups erfaringsgrundlag som insolvensadvokat, hvilket er relevant for afhandlingens problemstilling. Særligt i forhold til det lovteoretiske og konkurslovens ændringer er Peters erfaring af vigtig betydning for afhandlingen. Han vurderes således som en kompetent og stærk reference for afhandlingen.

Søren Møller Christensen¹¹

Søren Møller Christensen har 11 års erfaring som kommunikationschef i Finanstilsynet. Søren Møller Christensen har siden 1994 arbejdet som pressechef og kommunikationschef i en række store organisationer som Dansk Industri, Novo Nordisk og Navision. Søren Møller Christensen er ansvarlig for alle offentliggørelser og publikationer, der kommer fra Finanstilsynet, og har således erfaring med en lang række af sager og inspektioner foretaget af Finanstilsynet. Som kommunikationschef er hans kendskab til organisationen bag Finanstilsynet omfattende, og hans erfaring gør at han tilmed har oplevet hvordan Finanstilsynet bar sig ad under krisen. Baseret på Søren Møller Christensens profil og erfaring fra Finanstilsynet, er han således en valid reference for afhandlingen.

¹⁰ <https://www.mazanti.dk/raadgivere/peter-wedel-ranch-krarup-h/>

¹¹ <https://www.linkedin.com/in/s%C3%B8ren-m%C3%B8ller-christensen-369434/>

Struktur for interviews

De foretagne interviews er tilrettelagt som et delvist struktureret interview med udgangspunkt i en interviewguide¹², som er sendt til interviewpersonerne forud for interviewet. Fokus i interviewene er på at få interviewpersonernes udsagn og input til problemstillingen og trække på deres praktiske erfaringer til at konkludere på problemstillingen. Interviewene er holdningspræget på den måde, at interviewpersonen giver sine holdninger til kende i forhold til problemstillingen. Spørgsmålene er udformet således, at der både er generelle, åbne spørgsmål til interviewpersonens frie fortolkning samt mere konkrete spørgsmål til de specifikke forhold. Hertil spørges ind til interviewpersonens holdninger og erfaringer på området for på den måde at drage nytte af interviewpersonernes erfaringsgrundlag.

De foretagne interviews er optaget i fuld længde og vedlagt afhandlingen som bilag på USB. Hertil er interviewguiden samt et kortfattet referat af interviewene i punktform være vedlagt som bilag.

Sekundære kilder:

Af sekundære kilder er særligt lovgivning anvendt til den teoretiske del af afhandlingen, herunder især lovsamlinger og internationale revisionsstandards i særdeleshed ISA 570. Herudover er selskabsloven samt de internationale regnskabsstandards anvendt i afhandlingen. Når der i afhandlingen refereres til lovgivning, sker dette ved direkte henvisning og præcist ordvalg.

Artikler og nyheder er i relevant omfang brugt til den mere empiriske analyse. Her er der fokuseret på anerkendte nyhedsmedier såsom Børsen, Finans, Politiken og TV2, som dog kan have en politisk skjult agenda i deres artikler.

Erhvervsøkonomiske lærebøger er ydermere inddraget i afhandlingen i det omfang, det har været relevant. For så vidt angår metode og opgaveteknik er den "Den Skinbarlige Virkelighed" af Ib Andersen, "Videnskabsteori for begynder" af Torsten Thurén, "Kvalitative Metoder" af Lise Justesen og "Regnskabsanalyse og værdiansættelse, En Praktisk Tilgang" af Ole Sørensen blive anvendt.

Tidsskrifter, nyheder og analyser fra organisationen for Danske Revisorer FSR er blive anvendt, i det omfang det har været relevant for afhandlingen.

¹² Den Skinbarlige Virkelighed side 155, Ib Andersen 2014.

Som nævnt kan de anvendte sekundære kilder være præget af en politisk holdning, hvorfor fokus har været på fakta og teorien. Dog er afhandlingen i sin natur præget af en holdning og en opfattelse, hvorfor holdninger og subjektive udsagn ikke kan udelukkes helt.

Reliabilitet

Reliabilitet af data relaterer sig til nøjagtigheden af indsamlet data, og hvordan data behandles i afhandlingen. Hvordan er data for afhandlingen gjort pålidelig? Her er der for de foretagne interviews på forhånd udarbejdet en interviewguide, som bygger på samme struktur. Der kan opstå problemer med reliabiliteten, hvis udformningen og rækkefølgen på spørgsmålene ikke er struktureret i henhold til afhandlingen og således kan opfattes anderledes end hensigten. Formålet er således, at det samme grundlag giver samme resultat, hvis man foretager interviewet igen, og dermed gør det reduceret.¹³

De udarbejdede interviewguides er udformet i let forståeligt sprog og i en rækkefølge, der giver mening i forhold til afhandlingens struktur. Rækkefølgen er holdt i en logisk rækkefølge, således at respondenterne har mulighed for at give en struktureret besvarelse. Interviewguiden er på forhånd fremsendt til respondenterne, således at denne har kunnet gøre sig overvejelser omkring emnet og problemstillingen inden selve interviewet.

På baggrund heraf vurderes reliabiliteten af de foretagne interviews at være høj og anvendelig i forhold til afhandlingens problemformulering.

Validitet

Validiteten af data består af fortolkningen og dokumentationen af indsamlet data for at gøre data gyldigt i forhold til problemformuleringen. Det er udfordrende at måle validiteten af data og gyldigheden i forhold til afhandlingen. Det vil være en vurdering af respondenterne og af de, som fortolker den indsamlede data. Gyldigheden af data fremmes ved, at spørgsmål er let forståelige og struktureret, således at data kan bruges til besvarelse af problemformuleringen.

Ved vurdering af respondenterne lægges vægt på deres erfaring og deraf deres evne til forstå og besvare spørgsmålene i forhold til afhandlingens problemstilling. Der er ved udarbejdelsen af interviewguides lagt vægt på at sætte sig i respondenternes sted for at sikre, at den indsamlede data er forståelig.

¹³ Den Skinbarlige Virkelighed side 84, Ib Andersen 2014.

Således kan besvarelsen være i simpelt forståeligt sprog, som dermed gør data gyldigt. Emnet er komplekst, og fortolkning af lovgivning kræver en faglig forudsætning for at kunne vurdere konsekvenser af lovændringer. Interviewguiden er forud for de foretagne interviews udleveret til en tilfældig udvalgt statsautoriseret revisor for at få input til forståelsen og en holdning til udformningen af spørgsmål. Derefter er interviewguiden tilpasset.

Det vurderes således på denne baggrund, at validiteten af interviews og indsamlet data er høj og tilstrækkelig for at kunne besvare afhandlingens problemformulering.

1.10 Mulige fejlkilder og kildekritik

Den størst mulige fejlkilde for nærværende afhandling er en manglende objektiv tilgang til udsagn og subjektive vurderinger i de foretagne interviews. Afhandlingen er bygget på en problematik, hvor der i høj grad er subjektive vurderinger indblandet fra henholdsvis ledelsen og revisors side. Dog er hovedreglen for revisors erhverv generelt, at en alternativ revisor, som bliver stillet samme materiale til rådighed, skal kunne opnå samme konklusion. Hermed er problematikken en subjektiv karakter, men fokus i afhandlingen er på det objektive grundlag og konklusioner heraf.

I forhold til de anvendte kilder er de primære kilder advokat Peter Wedel Krarup fra Mazanti Andersen, revisor Jan Bo Hansen fra Deloitte samt tilsynsmand Søren Møller Christensen fra Finanstilsynet som har en subjektiv vurdering i forhold til deres erfaringsgrundlag og fortolkning af lovgivningen. Dog er det for hvervet som advokat, revisor, samt offentligt tilsyn en høj grad af objektivitet som offentlighedens tillidsrepræsentant. Det er i høj grad kildernes erfaring, som afhandlingen vil trække på for at opnå indsigt i, og analysere på opgaveproblematikken. Deraf er der en mulig effekt af de subjektive vurderinger i udsagn opnået gennem interviews, som der afslutningsvist må konkluderes på.

De primære kilder samt sekundære kilder, der belyser problemstillingen, har af natur en form for politik indblandet i deres erhverv, hvorfor det er naturligt, at dette er en mulig "fejlkilde" for afhandlingen. Dog kommer hypoteserne for afhandlingen til gavn for alle politiske holdninger, hvorfor konklusion ikke er politisk præget.

De sekundære kilder tjener naturligt til afhandlingens formål. Dog vurderes det at anerkendte medier og brancheorganisationer kan bidrage til afhandlingen i tilfredsstillende grad. Særligt vil Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (FSR) i høj grad anvendes. Herudover vil data omkring case-virksomheder anvendes, hvor det typisk er erhvervsmedier, som dækker disse. Det betyder, at kilder som Børsen, Berlingske, Politiken samt DR og TV2 anvendes til at belyse den offentlige dækning af case-virksomheder.

For så vidt angår den anvendte lovgivning er denne så objektiv som muligt, selvfølgelig med hensyntagen til den politiske regering, som har fået de respektive love vedtaget. Det kan ikke udelukkes, hvorvidt der i den anvendte lovgivning er politiske holdninger og interesser involveret, hvorfor dette har en mulig indirekte påvirkning af afhandlingen. Afhandlingen behandler ikke, hvilke regeringer der har vedtaget de respektive love, da dette ikke vurderes at have en nytteværdi for afhandlingen som helhed.

2. Grundlæggende teoretisk grundlag for revisor

- 2.1 *Going concern ISA 570*
- 2.2 *Ledelsens ansvar ved going concern*
- 2.3 *Revisors ansvar ved going concern*
- 2.4 *Revision af going concern*
- 2.5 *Revision af nedskrivningsbehov og problematik om værdiansættelse*
- 2.6 *Rapportering af going concern ISA 260*
- 2.7 *Ny revisionspåtegning med Key Audit Matter ISA 701*
- 2.8 *Ændringer af revisors rapportering og konklusioner*
- 2.9 *Interview Jan Bo Hansen – Leder af faglig afdeling i Deloitte*
- 2.10 *Delkonklusion underspørgsmål 1*

Afsnittet indeholder

Afhandlingens kapitel 2 indeholder en redegørelse af det teoretiske grundlag for going concern, herunder gennemgang af ledelsens samt revisors ansvar. Herunder indeholder kapitlet en analyse af de nye tiltag i lovgivningen, og hvordan disse påvirker praksis.

Afsnittet afsluttes med et interview af ledende revisor for Deloitte's faglige afdeling Jan Bo Hansen for at analysere på, om ajourført lovgivning reelt har nogen betydning.

2.1 *Going concern ISA 570*

Going concern er defineret i ISA 570 ved forudsætningen om, at en virksomhed anses for at kunne fortsætte driften i en overskuelig fremtid. Et generelt regnskab vil blive udarbejdet på grundlaget om going concern, hvilket vil medføre et mere langsigtet og sundt perspektiv på regnskabet. Hvis et regnskab ikke aflægges på baggrund af going concern-forudsætningen, vil de regnskabsmæssige værdier blive påvirket af den korte tidshorisont, som typisk vurderes til 1 år. Det betyder, at på tidspunktet for vurderingen af, at forudsætningen om going concern ikke kan opfyldes, vil de regnskabsmæssige aktiver og forpligtelser blive reguleret til en værdi, som kan realiseres. Dette er defineret som nettorealisationstværdien, som oftest vil være betydeligt lavere end de i forvejen indregnede værdier.¹⁴

Deraf kan beslutningen af, hvorvidt en virksomhed er going concern eller ej, være fatal for en virksomhed og virksomhedens mulighed for at fortsætte driften. Dermed er vurderingen af going concern essentiel for analysen af revisors rolle samt for besvarelse af underspørgsmål 1.

De regnskabsmæssige begrebsrammer indeholder krav til, hvordan ledelsen og revisor skal vurdere going concern, hvorfor de respektive ansvar vil blive analyseret.

2.2 *Ledelsens ansvar ved going concern*

Ledelsen er i henhold til årsregnskabsloven ansvarlig for at aflægge regnskabet som helhed og dermed også ansvarlige for vurderingen af going concern og de derigennem relevante problematikker i regnskabet.

Der er i årsregnskabsloven § 13, stk. 4, defineret et grundprincip for regnskabsaflæggelsen, som ledelsen er ansvarlig for:

*"Driften af en aktivitet formodes at fortsætte (going concern), medmindre den ikke skal eller ikke antages at kunne fortsætte. Afvikles en aktivitet, skal klassifikation og opstilling samt indregning og måling tilpasses med denne afvikling."*¹⁵

I ovenstående skal "aktivitet" forstås som virksomheden som helhed, dog kan "aktivitet" også udgøre en mindre andel af virksomheden. Af den grund er der specifikke krav til oplysning om "ophørende aktiviteter" i regnskabet for netop at

¹⁴ ISA 570 afsnit 2, International Auditing and Assurance Standards Board, April 2009

¹⁵ Årsregnskabsloven § 13, stk 4: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=175792>

udskille disse fra den fortsættende virksomhed. Afhandlingen vil tage udgangspunkt i virksomheden som helhed.

Hertil er der som grundprincip fra de internationale standarder, hvor IAS 1 beskriver ledelsens ansvar på tilsvarende vis som årsregnskabsloven:

*"Ved udarbejdelsen af årsregnskaber skal ledelsen foretage en vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte som en going concern. En virksomhed skal udarbejde årsregnskabet på en going concern-basis, medmindre ledelsen har til hensigt enten at lade virksomheden træde i likvidation eller bringe virksomhedens aktiviteter til ophør eller ikke har noget andet realistisk alternativ hertil. Når ledelsen i sin vurdering heraf er opmærksom på væsentlig usikkerhed tilknyttet begivenheder eller forhold, som kan tænkes at skabe væsentlig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte som en going concern, skal virksomheden give oplysning om denne usikkerhed. Hvis en virksomhed ikke udarbejder årsregnskabet på en going concern-basis, skal der gives oplysning om dette samt om, på hvilket grundlag den har udarbejdet årsregnskabet, og årsagen til, at virksomheden ikke anses for at være en going concern."*¹⁶

Således er det klart, at lovgivningen både internationalt og i Danmark placerer det overordnede going concern-ansvar hos ledelsen, hvor forudsætningen skal være opfyldt for at aflægge et regnskab. Hvis forudsætningen ikke er opfyldt, skal regnskabet således tilpasses i omfattende grad, både for så vidt angår indregningen og præsentationen af virksomhedens midler, men også omtalen og beskrivelse af de forhold, som gør sig gældende.

“

"Det interessante er jo, at der er større og mere detaljeret regulering af hvorledes revisor skal forholde sig til going concern-usikkerhed, end der er i regnskabsstandarderne. – Dét er jo tankevækkende!"

- Jan Bo Hansen, Deloitte¹⁷

I forhold til selve vurderingen og hvordan ledelsen skal forholde sig til going concern-forudsætningen for regnskabsaflæggelsen, er det i ISA 570, afsnit 3, 4 og 5, defineret, hvordan ledelsen er ansvarlig. Der er i afsnit 5 specifikt fastsat parametre, som ledelsen skal forholde sig til i vurderingen:

¹⁶ IAS 1, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:02008R1126-20180101&qid=1536912645828&from=DA>

¹⁷ Interview med Jan Bo Hansen – Bilag 2

- *"Graden af usikkerhed i forbindelse med udfaldet af en begivenhed eller et forhold stiger betydeligt, jo længere i fremtiden en begivenhed, et forhold eller udfaldet finder sted. De fleste regnskabsmæssige begrebsrammer, der kræver en eksplicit vurdering fra den daglige ledelses side, angiver derfor den periode, for hvilken den daglige ledelse skal tage al til rådighed værende information i betragtning".*
- *"Virksomhedens størrelse og kompleksitet, arten af og forholdene for virksomhedens drift, samt i hvilken grad den er påvirket af eksterne faktorer, påvirker vurderingen af udfaldet af begivenheder eller forhold".*
- *"Enhver vurdering om fremtiden er baseret på oplysninger, der er til rådighed på det tidspunkt, vurderingen foretages. Efterfølgende begivenheder kan resultere i udfald, der ikke er konsistente med vurderinger, som var rimelige på det tidspunkt, de blev foretaget".¹⁸*

Således er disse parametre afgørende i forhold til udfaldet af ledelsens vurdering af forudsætningen. Tidsperspektivet er vigtigt, i forhold til hvor stor usikkerhed der er forbundet med konklusionen samt virksomhedens generelle art og kompleksitet, som spiller en afgørende betydning. Hertil er det tydeligt, at ny viden i form af efterfølgende begivenheder, der er kommet til efter konklusionen, ikke kan påvirke ledelsens konklusion på forudsætningen.

Netop det sidste punkt kan være utroligt vigtigt for analysen af konkurser, da der som oftest vil være et hændelsesforløb, som skal klarlægges, hvor ledelsen ikke har haft kendskab til disse begivenheder. Det er derfor af afgørende betydning at klarlægge tidspunktet og forudsætningerne for ledelsens vurdering, hvor der er risiko for hændelser i det senere forløb, som kan påvirke forudsætningen om fortsat drift.

Tidspunkt for vurdering af going concern:

Den generelle IASB's begrebsramme for regnskabsaflæggelse sætter en tidshorisont på vurdering af going concern, hvor forudsætningen er, at virksomheden fortsætter driften i overskuelig fremtid¹⁹.

¹⁸ ISA 570, International Auditing and Assurance Standards Board, April 2009

¹⁹ IASB afsnit 23

Deraf er antagelsen for regnskabsaflæggelsen, at virksomheden og ledelsen ikke har til hensigt at likvidere, afvikle eller på anden vis foretage større nedskæringer af driften af virksomheden.

I forhold til vurderingen tidsmæssigt så skal "overskuelig fremtid" defineres mere præcist, hvor Regnskabsvejledningen udgivet af FSR fastlår, at der er tale om en periode på 12 måneder fra balancedagen. Præcist er ordlyden i afsnit 3.3.1 således:

*"Ved vurdering af, om regnskabsaflæggelsen kan ske på going concern-basis, tages der hensyn til alle givne oplysninger i en periode, der i det mindste løber frem til næste balancedato."*²⁰

Således vil ledelsen skulle tage stilling til going concern-forudsætningen mindst 12 måneder frem fra balancedagen. Ved en regnskabsafslutning 31.12.2018 vil forudsætningen om fortsat drift gå til 31.12.2019.

Af den grund er det vigtigt, hvornår ledelsen foretager vurderingen, i forhold til hvor lang tid going concern-forudsætningen løber og dermed usikkerheden forbundet hermed. Hvornår ledelsesvurderingen foreligger, er ifølge årsregnskabsloven ikke helt klart, da det ikke står præcist oplyst. Dog er det opfattelsen, at ledelsesvurderingen foreligger på tidspunkt for godkendelse af regnskabet, svarende til dateringen på ledelsespåtegningen i regnskabet. Det betyder, at regnskabsgodkendelsen kan planlægges således, at vurderingen for going concern-forudsætningen bliver foretaget så sent som muligt, hvilket medfører en kortere tidshorisont for going concern-forudsætningen.

I praksis betyder det, at et regnskab, der følger kalenderåret 31.12, kan godkendes ultimo maj måned, hvor going concern-forudsætningen løber til ultimo december. På den måde kan regnskabsgodkendelsen ske langt inde i tidshorisonten for at eliminere usikkerheden ved mulige hændelser og begivenheder og på den måde give ledelsen det bedste beslutningsgrundlag. Omvendt kan denne strategi også bruges, hvis ledelsen frygter evt. hændelser, der måtte indtræde senere på året, således at ledelsen kunne have et incitament til at få en hurtigere regnskabsproces.

²⁰ Regnskabsvejledning for Klasse B og C virksomheder, 2016, Danske Revisorer, FSR.

Selskabsretligt ansvar for ledelsen i forbindelse med going concern

I forhold til selskabsretten har denne også en umiddelbar påvirkning på virksomhedsledelsen og måden, hvorpå risikovurderingen foretages i virksomheden. Denne måde er ikke direkte forbundet med going concern-forudsætningen, men der er i selskabsloven defineret nogle rammer som ledelsen skal agere indenfor for at drive virksomheden på en god og forsvarlig måde. Going concern er således ikke direkte nævnt i selskabsloven.

I selskabslovens § 115- 119 er der defineret krav til opsyn og strukturen omkring kapital selskaber, og det er defineret hvordan bestyrelsen og evt. tilsynsråd og direktionen skal føre opsyn med virksomheden samt drive virksomheden. I SEL§115, stk. 5, anføres det, at det er bestyrelsens opgave at sikre, at selskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt, herunder at der er tilstrækkelig likviditet til at opfylde selskabets forpligtelser, i takt med at disse forfalder. Det samme gælder et evt. tilsynsråd og direktionen, jf. SEL §117, stk. 2, og §118, stk. 2. Således er det alle aktører omkring virksomhedens daglige drift og ledelse, der skal sikre, at kapitalberedskabet, likviditeten og dermed forudsætningen for going concern er opfyldt.

Hertil er det i §117 anført at direktionen skal inddrages i dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig karakter eller af stor betydning. På den måde vil ledelsen ikke kunne træffe afgørende beslutninger omkring going concern enerådigt, men den vil for at opfylde selskabsloven skulle have bestyrelsen med i beslutningen.

I selskabslovens § 119 foreskriver loven, at der som sikkerhedsinstans skal afholdes en generalforsamling, hvis over halvdelen af selskabets egenkapital er tabt. Dette kan umiddelbart godt have en relation til forudsætningen om fortsat drift, dog kan et selskab med kapitaltab og sågar negativ egenkapital sagtens have en solid likviditet til at imødegå selskabets forpligtelser. Kapitaltab ikke være udslagsgivende for konklusionen om going concern.

2.3 *Revisors ansvar ved going concern*

Som generalforsamlingsvalgt revisor for en virksomhed er det en del af revisionen at forholde sig til forudsætningen om fortsat drift. Ovenfor er der analyseret på ledelsens rolle, som danner baggrund for revisors vurdering og verifikation af ledelsens vurdering.

***”Revisors rolle er at sikre, at regnskabet givet et retvisende billede.
Større er revisors rolle altså ikke.”***

- Jan Bo Hansen, Deloitte²¹

Revisor skal i forbindelse med afgivelse af en revisionspåtegning udføre sit arbejde i overensstemmelse med gældende internationale revisions standarder, såsom ISA 570, Revisorloven i Danmark samt øvrige relevante begrebsrammer som f.eks. kunne være erklæringsbekendtgørelsen. Det er i ISA 570 fastlagt, at de regnskabsmæssige begrebsrammer (ÅRL, IAS'er samt IFRS) skal overholdes. De fleste af disse indeholder grundprincippet om fortsat drift, som bekræftet under ledelsens ansvar. Dog fastlår ISA 570, afsnit 6, at revisor skal tage stilling til going concern-forudsætningen, uagtet om det står i begrebsrammen. En begrebsramme som ”god regnskabskik” indeholder således intet princip om, at et regnskab skal aflægges på going concern-basis, men ISA 570 fastlår, at revisor alligevel skal forholde sig til og vurdere going concern i forbindelse med afgivelse af revisionspåtegning.

ISA 570, afsnit 9, fastlægger 3 overordnede mål for revisor i forbindelse med going concern, som defineres således:

”At opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at ledelsens anvendelse af forudsætningen om fortsat drift ved udarbejdelsen af regnskabet er passende.

På grundlag af det opnåede revisionsbevis at konkludere, hvorvidt der eksisterer en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften.

At fastslå konsekvenserne for revisors erklæring.”²²

Således vil revisors arbejde og dermed ansvar være at indhente beviser for ledelsens vurdering, herunder at forespørge ledelsen om deres forudsætninger for vurderingen. Dernæst foretage egen faglige vurdering af going concern baseret på det bevis, ledelsen har fremlagt, for at se, om der er enighed med ledelsens vurdering. Ordlyden omkring ”væsentlig usikkerhed om begivenheder, som kan rejse betydelig tvivl” er vigtig for hvervet som revisor.

²¹ Interview med Jan Bo Hansen, – Bilag 2

²² ISA 570, afsnit 9, International Auditing and Assurance Standards Board, April 2009

Denne kan godt være subjektivt præget. Dog er der i lovgivende standarder et princip for opgørelse af væsentlighed, for så vidt angår de regnskabsmæssige værdier, hvilket dog ikke helt dækker over begivenheder og mulige udfald heraf. Af den grund kan det være utroligt svært at vurdere, hvor grænsen mellem mindre usikkerhed og væsentlig usikkerhed går i forhold til begivenheder og forhold der påvirker vurderingen. Igen gælder grundprincippet om, at en anden revisor skal kunne konkludere identisk på afhandlingen med det samme revisionsbevis til rådighed. Ved større tvivl hos revisor, vil konklusionen typisk skulle konsulteres med relevante fagpersoner²³.

Slutteligt vil revisors mål være at foretage passende rapportering til ledelse og bestyrelse, som vil blive analyseret særskilt, samt redegøre for de ændringer, der er sket på rapporteringsområdet. Der henvises til afsnit 2.1.4 i afhandlingen.

2.4 Revision af going concern

Hvordan skal going concern revideres, og hvad skal revisor specifikt analysere på for at kunne drage en konklusion?

”Man kan ikke basere revision på tro!”

- Jan Bo Hansen, Deloitte²⁴

ISA 570, A2, oplister en række forhold, som individuelt eller tilsammen kan skabe væsentlig usikkerhed om den fortsatte drift. Der henvises til bilag 1 for overblik heraf, hvor økonomiske forhold, driftsforhold samt andre forhold, som omfatter begivenheder og forhold, der påvirker vurdering om going concern.

Det er dog vigtigt at nævne i forlængelse af de af bilag 1 nævnte faktorer, at der kan være forhold, der dæmper påvirkninger, og virksomhedens art og størrelse kan afgøre, hvorvidt det spiller en rolle eller ej. En mindre virksomhed f.eks. vil muligvis have hurtigere reaktionstid på at udnytte muligheder, der opstår, men vil nødvendigvis ikke have det fornødne kapitalberedskab til at kunne eksekvere og drive mulighederne.

²³ FSR - danske revisorer introduktion til internationale standarder om kvalitetsstyring

https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Internationale%20Standarder%20om%20Kvalitetsstyring%20og%20Revision%20samt%20yderligere%20krav%20i%20følge%20danske/Oversigt%20over%20ISAer%20udsendt%20siden%202009%20-%20i%20DK%20april%202011

²⁴ Interview med Jan Bo Hansen – Bilag 2

Omvendt kan større virksomheder have en langt større kapitalbaggrund, som gør disse virksomheder mere stabile, men som således kan indeholde andre risikofaktorer såsom finansiering mv.

Der er for revisor fastsat krav, til hvordan revisor skal bære sig ad med vurderingen af ovenstående forhold og ledelsens vurdering, hvilket fremgår af ISA 570, afsnit 12-14. Revisor vil på planlægningstidspunktet foretage en risikovurdering for revisionen, hvilket er fastlagt i ISA 315, hvor en indledende risikovurdering på going concern ligeså vil blive inkluderet. Her vil revisor vurdere, hvilke forhold, jf. ovenstående, der er gældende for virksomheden, samt hvorvidt ledelsen har foretaget en passende vurdering og medtaget alle relevante forhold. Som anført i ISA 570, afsnit 11 skal revisor således under hele revisionsprocessen være opmærksom på revisionsbevis for begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om going concern.

Det er vigtigt at understrege, at revisor ikke kan være ansvarlig for at tilvejebringe manglende ledelsesvurderinger og analyser på going concern. Dog vil manglende analyse og vurdering af going concern fra ledelsens side ikke være ensbetydende med, at der ikke kan opnås en konklusion om, at ledelsen i passende omfang har taget stilling til going concern. Hvis en virksomhed præsterer solide overskud år efter år udviser et positivt likviditets flow og i øvrigt har et godt kapitalberedskab og god mulighed for finansiering, kan forudsætningen om fortsat drift være tilstrækkelig. I sådan et tilfælde vil ledelsens daglige drift og overvågning af performance være tilstrækkelig, uden at der udarbejdes særlige analyser og vurderinger.²⁵

Omvendt, hvis der er tale om et tvivlstilfælde, er det nødvendigt, at ledelsen kritisk forholder sig til forudsætningen om fortsat drift, hvorfor revisor i sådanne tilfælde vil bede om ledelsens vurdering. Hvis der således ikke kan tilvejebringes en passende vurdering fra ledelsens side, må revisor gøre opmærksom på dette i sin rapportering, hvilket vil blive beskrevet nedenfor.

Revisor er forpligtet til at forespørge ledelsen til begivenheder, der ligger efter den foretagne vurdering, jf. ISA 570, afsnit 15. Således er dette en yderligere test af ledelsens vurdering, i tilfælde af at der skulle være udeladt oplysninger om begivenheder eller forhold, der kan skabe tvivl om konklusionen.

²⁵ ISA 570, A8 Fortsæt drift (Going Concern), International Auditing and Assurance Standards Board, April 2009

A14 fastlår, at det ikke er et krav at foretage specifikke revisionshandlinger ud over at forespørge ledelsen for at identificere forhold.

Hvis der konstateres forhold eller begivenheder, der kan rejse betydelig tvivl om den fortsatte drift, har revisor en forpligtelse til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for at fastslå, om der er væsentlig usikkerhed eller ej.

Det er fastlagt, at følgende revisionshandlinger skal foretages:

- a) *"Hvis den daglige ledelse endnu ikke har foretaget en vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor anmode den daglige ledelse om at foretage vurderingen*
- b) *Stillingtagen til den daglige ledelses planer for fremtidige handlinger i relation til dens vurdering af fortsat drift, om det er sandsynligt, at udfaldet af disse planer vil kunne forbedre situationen, og om den daglige ledelses planer efter omstændighederne er gennemførlige (jf. afsnit A16)*
- c) *Hvor virksomheden har udarbejdet budgetterede pengestrømme og analyser heraf, er en betydelig faktor i overvejsen af det fremtidige resultat af begivenheder eller forhold ved stillingtagen til den daglige ledelses planer for fremtidige handlinger (jf. afsnit A17-A18):*
 - a. *stillingtagen til pålideligheden af de underliggende data, der er genereret for at udarbejde budgettet, og*
 - b. *Fastslåelse af, om de forudsætninger, der ligger til grund for budgettet, er fyldestgørende underbygget*
- d) *Overvejelse af, om eventuelle yderligere fakta eller informationer er blevet tilgængelige siden det tidspunkt, hvor på den daglige ledelse foretog sin vurdering,*
- (e) *anmodning om skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse og, hvor det er passende, den øverste ledelse vedrørende dens planer for fremtidige handlinger og disse planers gennemførlighed."*

På baggrund af ovenstående vil revisor have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for at kunne nå til en konklusion på going concern. Der er tale om en omfattende forståelse for og vurdering af virksomhedens forhold for at kunne skønne udviklingen for virksomheden efter balancedagen. Hvorvidt konklusionen er passende, eller revisor er uenig med ledelsen, må de konkrete forhold afgøre, som afgøre hvordan regnskabet påtegnes af revisor.

I forhold til tidspunktet og horisonten for revisors vurdering sker vurderingen løbende over hele revisionsprocessen som tidligere nævnt, dog senest til underskriftstidspunktet for revisionserklæringen på regnskabet.

Vurderingen for den fortsatte drift løber 12 måneder fra balancedagen,²⁶ hvilket som udgangspunkt er i overensstemmelse med ledelsens tidshorisont. Dog kan der være begrebsrammer, som ikke fastlægger en klar tidsfrist for ledelsens vurdering. Er dette tilfælde, er det revisors opgave at bede om en redegørelse, som dækker 12 måneder. Det vil således som udgangspunkt altid være de 12 måneder fra balancedagen, som er gældende, hvis der er en revisionspåtegning på regnskabet.

2.5 Revision af nedskrivningsbehov og problematik om værdiansættelse

Der kan ved vurdering af going concern være flere problematikker som skal iagttages for at ledelsen og revisor kan vurdere og konkludere på going concern. En af dem er værdiansættelse af aktiver til dagsværdi og regnskabsmæssige skøn, som oftest har stor påvirkning på regnskabet som helhed. Gennemgribende forhold som dagsværdi af investeringsejendomme, pengeinstitutters udlån, produktionsanlæg, finansielle instrumenter og sikringsakter påvirker regnskabet i så væsentlig grad, at denne usikkerhed kan påvirke en going concern vurdering. Det er ISA 540 der regulerer revision af regnskabsmæssige skøn, herunder dagsværdi. Der kan skrives en afhandling alene om denne standard og revision af skøn og dagsværdier, dog er det vigtigt at understrege at risikoprofilen, og den måde ledelsen yder skøn i regnskabet kan have påvirkning på going concern forudsætningen. Generelt er likviditet ofte den primære årsag til at en virksomhed ikke er going concern²⁷, dog spiller risikoprofilen ind for virksomheden. Hvis dagsværdier skønsmæssigt er sat aggressivt i et marked, hvor der er betydelige risici for at værdier hurtigt kan vende, som resulterer i store nedskrivninger og dermed virksomhedens evne til at være going concern.

Konkret er der anført i ISA 540, at revisor ved regnskabsmæssige skøn der medfører betydelige risici, skal foretage 3 specifikke substanshandlinger²⁸.

- a) Vurdering af hvordan ledelsen har overvejet alternative forudsætninger eller udfald og hvorfor ledelsen har forkastet disse forudsætninger skønnet. Herunder hvordan ledelsen har håndteret den skønsmæssige usikkerhed der er ved udøvelsen af regnskabsmæssige skøn.
- b) Om de betydelige forudsætninger, som den daglige ledelse har anvendt, er rimelige.

²⁶ ISA 570, afsnit 13 Fortsat drift (Going Concern), International Auditing and Assurance Standards Board, April 2009

²⁷ Interview med Jan Bo Hansen – Bilag 2

²⁸ ISA 540, afsnit 15, International Auditing and Assurance Standards Board, April 2009

- c) Vurdering af ledelsens hensigt og evne til at udføre specifikke handlinger hvor dette er relevant for rimeligheden af de betydelige forudsætninger, som den daglige ledelse har anvendt, eller for den passende anvendelse af den relevante regnskabsmæssige begrebsramme.

Hertil er der i ISA 540, afsnit 21 anført at revisor skal forholde sig til mulig manglende neutralitet i ledelsens vurdering. Således er revisionen af de i regnskabet udøvet skøn afgørende for den samlede going concern vurdering.

Således bygger den endelige going concern vurdering fra revisors side på, gennemarbejdet revisionsarbejde på betydelige områder, hvor risici og udfaldsmuligheder er klarlagt.

Det er vigtigt at årsrapporten indeholder korrekt og behørig beskrivelse af de væsentlige risikofaktorer, samt de forudsætninger som ledelsen har udøvet sit skøn på baggrund af jf. IAS 36, 134 om værdiforringelse af aktiver. Denne regnskabsstandard foreskriver at et aktiv skal nedskrives til genindvindingsværdien hvis denne er lavere end den bogførte værdi²⁹ - det er udgangspunktet for værdiansættelse af aktiver. Det er således vurdering af genindvindingsværdien der afgør om der er "indikationer på nedskrivningsbehov". Formuleringen "indikationer for nedskrivningsbehov" er afgørende i loven, da det afgør hvornår man skal foretage en test af værdiansættelsen af et aktiv. Hvordan vurderer ledelsen så værdien af meget komplekse aktiver såsom pengeinstitutters udlån, store produktionsfaciliteter, investeringsejendomme, eller andre aktiver der er individualiseret til virksomheden? Det kan være en svær vurdering, som bygger på stort branchekendskab, og kendskab til virksomhedens pengestrøm for de enkelte aktiver. Værdiansættelse af aktiver og test af nedskrivningsbehov kan derfor få afgørende betydning på regnskabet, hvor revisor

Det er dog vigtigt at understrege, at det hører til sjældenhederne at en nedskrivning af et enkelt aktiv, gør at going concern forudsætningen ikke er opfyldt. Det som typisk sker, er en større markedsudvikling som resulterer virksomhedens eksistensgrundlag bliver truet og som følge heraf presser værdiansættelsen af væsentlige aktiver³⁰.

²⁹ IAS 36 – Værdiforringelse af aktiver afsnit 8-17.

³⁰ Interview med Jan Bo Hansen – Bilag 2

2.6 Rapportering af going concern ISA 260

En vigtig faktor i revisors rolle ved going concern er revisors rapportering, som dels sker i selve påtegningen, men i særdeleshed også i revisionsprotokollatet. ISA 260 behandler kommunikation med den øverste ledelse og revisors ansvar forbundet hermed. Overordnet definerer ISA 260, 3 hovedformål med dialogen mellem revisor og øverste ledelse³¹:

- a) *Revisor skal hjælpe den øverste ledelse med i den rette sammenhæng at forstå forhold, der vedrører revisionen, og til at udvikle et konstruktivt samarbejde. Samarbejdet udvikles, samtidig med at revisors uafhængighed og objektivitet bevares.*
- b) *Hjælpe revisor med at indhente information fra den øverste ledelsen, der er relevant for revisionen.*
- c) *Hjælpe den øverst ledelse med at leve op til sit ansvar for at føre tilsyn med regnskabsaflæggelsen og derved mindske risiciene for væsentlig fejlinformation i regnskabet.*

Således fremgår det klart, at der mellem revisor og øverste ledelse skal være et behørigt samarbejde, som medvirker til en god og ansvarlig regnskabsaflæggelse og fornuftig virksomhedsledelse.

Revisors mål er desuden at kommunikere klart omkring revisors ansvar ved en revision af et regnskab, hvilket gøres i forbindelse med aftaleindgåelsen samt i selve påtegningen og i tiltrædelsesprotokollat. Hertil skal revisor forsyne den øverste ledelse med rettidige observationer, der gøres i forbindelse med revisionen, og som er betydelige og relevante for ledelsens ansvar for at føre tilsyn med regnskabsaflæggelsen.

Det er således et krav, at revisor kommunikerer: revisors ansvar ved revisionen (og at revisors ansvar ikke fritager den daglige ledelsen for ansvar) planlagt omfang og tidsmæssig placering af revisionen, betydelige resultater fra revisionen og revisors uafhængighed, jf. afsnit 14-17 i ISA 260.

I forlængelse heraf fremgår det, at revisor har pligt til at kommunikere skriftligt om betydelige resultater af revisionen. Dette indebærer skriftlig kommunikation omkring going concern, i tilfælde af at der er betydelig tvivl herom. Det er således et krav i lovgivningen, at revisor har pligt til at oplyse om konstaterede forhold, og going concern-forhold vil altid være betydelige for revisionen.

³¹ ISA 260 ajourført, afsnit 4, International Auditing and Assurance Standards Board, December 2016.

I tilfælde, hvor virksomheden har forhold, der kan skabe tvivl om going concern, vil der således være omtale heraf i protokollen. Hvis sådanne forhold ikke er beskrevet i protokollen, vil det være ansvarspådragende for revisor, og det kan skabe tvivl om, hvorvidt den udførte revision er behørigt kommunikeret til øverste ledelse.

I forbindelse med den opdatering af revisorloven der blev fremsat i folketinget 2. marts 2016,³² udgik kravet om revisionsprotokol pr. 17 juni 2016, dog vil der for PIE-virksomheder fortsat være krav om aflevering af revisionsprotokol til revisionsudvalget i henhold til den særlige ikrafttrædelsesbestemmelse.

Idet kravet til protokol er udgået, er det ikke ensbetydende med, at revisor ikke har pligt til skriftlig rapportering, dog kan formatet dog tilpasses den enkelte virksomhed, hvor krav til indhold og omfang umiddelbart er uændret, da indholdet i ISA ikke er bemærkelsesværdigt ændret. Revisor kan dog vælge at holde fast i protokollen som rapporteringsform, hvis dette vurderes passende for den enkelte virksomhed.

For revisioner og evt. konkurser, som går tilbage fra før 2016, vil det således være protokollen, som er det afgørende bevis for revisors arbejde og ansvar i forbindelse going concern. Et revisionsprotokollat bliver ikke på samme måde offentliggjort som en årsrapport, og et protokollat er derfor blot et internt dokument for den øverste ledelse.

Eksterne tilsyn som Revisortilsynet og Finanstilsynet vil dog få stillet alt materiale og rapportering til rådighed, i tilfælde af at en specifik sag skal undersøges. Det vil være i denne proces at revisors arbejde undersøges og revisor eventuelt indbringes for revisornævnet. Såfremt revisors arbejde har været ansvarspådragende kan der idømmes bøde og i værste tilfælde fængselsstraf.³³

³²

https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Om_revisor/Lovgivning%20og%20bekendtgørelser/Skal%20der%20foeres%20en%20revisionsprotokol%20efter%20ny%20revisorlov_090316

³³ <https://Erhvervsstyrelsen.dk/klage-over-revisor>

2.7 Ny revisionspåtegning med Key Audit Matter ISA 701

"Centrale forhold for revisionen" på engelsk "Key Audit Matter" er en ny betegnelse i revisionspåtegninger. Key Audit Matters er indført som følge af ajourført ISA 570 med virkning på regnskaber med afslutning efter den 15 december 2016³⁴ med reference til ISA 701 "Kommunikation af centrale forhold ved revisionen i den uafhængige revisors erklæring". Det er i ISA 701, afsnit 5, anført, at standarden kun finder anvendelse på revision af børsnoterede virksomheders fuldstændige regnskaber.

Dog har den tilhørende EU forordning sikret, at ISA 701 vedrører alle PIE-virksomheder, herunder pengeinstitutter og øvrige finansielle virksomheder, dog først fra virkning ved regnskabsafslutning d. 16 juni 2017 eller senere³⁵.

Således er der en mindre tidsforskel på ikrafttrædelse af ISA'en, som dog ikke vurderes at påvirke afhandlingen væsentligt, hvorfor dette ikke vil blive belyst.

Kravet i ISA 701 er, at revisor skal fastlægge de forhold, der krævede betydelig opmærksomhed ved udførsel af revisionen, og kommunikere disse, således at de klart fremgår af revisionserklæringen i særskilte afsnit³⁶. Specifikt er der 3 punkter, som revisor skal tage særligt hensyn til:

- a) Revisor skal tage stilling til områder med højere eller betydelig vurderet risiko for væsentlig fejlinformation identificeret i overensstemmelse med ISA 315.*
- b) Betydelige og væsentlige vurderinger fra revisors side, der har involveret betydelig ledelsesvurdering, herunder regnskabsmæssig skøn.*
- c) Indvirkning på revisionen af betydelige begivenheder eller transaktioner, der har fundet sted i perioden.³⁷*

Going concern er således indeholdt i ovenstående, og hvis der er væsentlige hændelser og forhold, vil disse være omfattet af Key Audit Matters. I forhold til, hvilke omstændigheder der skal til for omtale af going concern, vil dette blive tydeliggjort nedenfor.

³⁴ ISA 570, A1, Fortsat drift (Going Concern) Ajourført), International Auditing and Assurance Standards Board, December 2016

³⁵ EU Forordningen <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0283+0+DOC+XML+V0//DA>

³⁶ ISA 701, afsnit 11, International Auditing and Assurance Standards Board, 2016

³⁷ ISA 701, afsnit 9, International Auditing and Assurance Standards Board, 2016

2.8 Ændringer af revisors rapportering og konklusioner

Nedenfor er der i punktform oplistet de ændringer, som den ajourførte ISA 570, ISA 701 og ISA 720 har medført i relation til selve revisionsarbejdet og revisionspåtegningen. Som nævnt ovenfor er disse implementeret på regnskaber med regnskabsafslutning efter den 15. december 2016, hvorfor det typisk er 2017 regnskaber, der følger kalenderåret.

- Overskriften på erklæringen ændres til "Den uafhængige revisors revisionspåtegning"
- Ændret rækkefølge. Konklusionen og grundlaget for konklusionen skal præsenteres først i revisionspåtegning
- Beskrivelsen af revisors ansvar er mere omfattende end tidligere
- **Særskilt afsnit "Centrale forhold ved revisionen" for PIE-virksomheder**
- Ikke længere krav at inkludere formuleringen "revisionen har ikke givet anledning til forbehold" umiddelbart før konklusionen.
- Supplerende oplysninger vedrørende revisionen eller forhold i regnskabet bliver til fremhævelser
- **Særskilt afsnit "væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift", når dette er relevant.**
- Benævnelsen "supplerende oplysning vedrørende andre forhold" (f.eks. ledelsesansvar) ændres fremadrettet til "Andre rapporteringsforpligtelser" samt en overskrift, der er tilpasset indholdet i det konkrete tilfælde
- Formuleringen "Udtalelsen om ledelsesberetningen" bliver udvidet.

"Hvis jeg skal være meget ærlig, så mener jeg, at de ændringer, der er lavet i revisorlovgivningen er af kosmetisk karakter nærmere end noget andet."

- Jan Bo Hansen, Deloitte³⁸

For at synliggøre ændringerne ved den ajourførte ISA 570 og kommunikering af Key Audit Matters efter ISA 701 er der udarbejdet følgende skitsering, hvor de blå kasser illustrerer, hvilke nye tiltag disse har medført. Der vil nedenfor blive redegjort for begreberne.

³⁸ Interview med Jan Bo Hansen – Bilag 2

Væsentlig usikkerhed ved fortsat drift
Ajourført ISA 570 om going concern

Ledelsens konklusion på vurdering af fortsat drift	Passende				Ikke passende		Ingen vurdering af ledelsen	
	Ingen væsentlig usikkerhed			Væsentlig usikkerhed				
Noteoplysninger	NA	"Close call"						
		Passende	IKKE passende	Passende	IKKE passende			
Regnskabsprincip						Andet end fortsat drift		Fortsat drift
Konsekvens i revisionspåtegningen	Beskrivelse af ledelsens og revisors ansvar i forhold til vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften							
	NA	Key Audit Matter	Forbehold	Særskilt afsnit	Forbehold	Fremhævelse	Forbehold	

Konsekvens af ajourført ISA 570

Ingen ændringer

Close call

En "close call"-situation opstår i en situation, hvor der som udgangspunkt ikke er "væsentlig usikkerhed" om going concern, men der alligevel i årets løb er indtruffet hændelser og begivenheder, der kan skabe "betydelig tvivl" om going concern. Det kan f.eks. være finansieringsforhold, betydelige forretningsrisici eller krav mod virksomheden. Opfattelsen af formuleringen er således af afgørende betydning for udfaldet af revisors arbejde.

I tilfælde af en "close call"-situation, vil revisor skulle vurdere indholdet af årsrapporten, og hvorvidt noterne er oplyst passende. Hvis ledelsen oplyser tilstrækkeligt og beskriver de gældende forhold i passende omfang, vil revisor skulle medtage en beskrivelse om going concern som et Key Audit Matter i revisionspåtegningen.

Modsat hvis ledelsen aflægger regnskabet under forudsætning af fortsat drift, men ikke oplyser tilstrækkeligt om gældende forhold eller forkert anvender forudsætningen om fortsat drift, vil dette medføre en konklusion med forbehold i revisionspåtegningen.

Beskrivelse af ledelsens og revisors ansvar

Revisor skal som standard skrive et afsnit om revisors ansvar og rolle ved going concern samt ledelsens ansvar. Som det fremgår af oversigten "konsekvens i revisionspåtegningen", går denne blå kasse igennem for alle scenarier i illustrationen ovenfor. I tilfælde af at ledelsens konklusion er passende, at der ikke er væsentlig usikkerhed, og at der ikke eksisterer en "close call"-situation, vil der således blive redegjort for det generelle ansvar for revisor og ledelse, da der ikke er tvivl om forudsætningen om fortsat drift.

I tilfælde af væsentlig usikkerhed, men hvor ledelsens beskrivelse af forholdet i noteoplysningerne er passende, vil dette medføre et "særskilt afsnit" i revisionspåtegningen, som anført nederst i ovenstående illustration. Til sammenligning vil en sådanne situation svare til at medtage en tidligere supplerende oplysning om going concern-forholdet. Det er således ikke en decideret ny formulering eller et nyt oplysningskrav, men blot en præcisering, som kræver en mere omfattende og detaljeret beskrivelse af forholdet.

Omfang af påtegningen og forbehold

I forhold til omfanget af revisionspåtegningen var en fuld blank revisionspåtegning uden supplerende oplysninger eller forbehold før 2016 samlet 1 side, mens den nye revisionspåtegning fylder 2,5 side. Således er omfanget og beskrivelserne nu blevet mere omfattende. Baseret på ovenstående analyse er det klart, at der er kommet større krav til informationsniveauet i påtegningen og til den generelle beskrivelse af faktiske forhold.

Hvis der er væsentlig usikkerhed uden tilstrækkelige noteoplysninger eller uden passende ledelsesvurdering af going concern-forudsætningen, vil revisor ende i en forbeholdssituation. Når man til den konklusion, er der 2 mulige udfald. For at nå til en situation med forbehold vil forholdet være væsentligt for regnskabet som helhed. I det tilfælde vil det være en "bortset fra"-situation, hvor revisor kan konkludere på regnskabet-bortset fra den mulige indvirkning af forholdet.

Hvis forholdet både er væsentligt og gennemgribende for regnskabet, vil dette resultere i en afkræftende konklusion eller en manglende konklusion. Der er i ISA 705, A1, anført en skitsering af udfaldsmulighederne i en forbeholdssituation.

Arten af forhold, der er årsag til modifikationen	Revisors vurdering af, hvor gennemgribende indvirkningerne eller de mulige indvirkninger er på regnskabet	
	Væsentlig, men ikke gennemgribende	Væsentlig og gennemgribende
Regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation	Konklusion med forbehold	Afkræftende konklusion
Der kan ikke opnås tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis	Konklusion med forbehold	Manglende konklusion

39

Det afgørende er således, om forholdet er gennemgribende for regnskabet som helhed og påvirker hele regnskabsaflæggelsen. Hvis ledelsen kommer frem til en konklusion om, at going concern-forudsætningen er opfyldt, men hvor revisor har opnået bevis for, at regnskabet skal aflægges som "gone concern", altså som ophørende virksomhed, vil dette være en konklusion med afkræftende konklusion.

³⁹ ISA 705 A1, Modifikationer til konklusionen I den uafhængige revisors erklæring, International Auditing and Assurance Standards Board, 2016.

I tilfælde af at revisor ikke er i stand til at indhente egnet og tilstrækkeligt bevis for at kunne afgive en konklusion, vil dette resultere i en manglende konklusion. Ved en manglende konklusion vil påtegningen blive markant kortere, da revisors arbejde vil blive begrænset grundet manglende revisionsbevis.

Princippet omkring forbehold og omtalen heraf, både i form af en "bortset fra" situation og en "afkræftende konklusion", er i hovedtræk uændret, og omtalen vil være identisk med tidligere rapporteringskrav.

2.9 Interview Jan Bo Hansen – Leder af faglig afdeling i Deloitte

Grundlæggende ser Jan Bo Hansen ikke, at de ændringer, der er foretaget i forbindelse med de ajourførte ISA standarder eller Key Audit Matters, har påvirket revisors arbejde synderligt. Jan Bo karakteriserer disse ændringer for at have kosmetisk betydning nærmere end noget andet. Revisors opgave er, at regnskabet skal give et retvisende billede. Dog påpeger han en problematik om, at revisor skal være "garant" for virksomhedens overlevelse, hvilket han dog ikke kan sætte i sammenhæng med revisors arbejde. For at kunne foretage en sådan ændring vil dette ikke kunne foretages blot i ISA-standarderne, men der skal en grundlæggende nytænkning af revisors arbejde og ansvar til.

“

"Man kan sagtens komme op med gode begrundelser hvorfor, at det godt kan lade sig gøre, at en virksomhed med en blank revisionspåtegning går ned 8 måneder efter."

- Jan Bo Hansen, Deloitte⁴⁰

Jan Bo påpeger særligt, at der er langt større krav til, hvad revisor skal foretage sig, samt hvordan going concern skal revideres, sammenlignet med ledelsens regnskabsstanderne. Dette er tankevækkende, da det jo grundlæggende er ledelsen, der aflægger regnskabet og har ansvaret for det. Af den grund kan man stille spørgsmålstejn ved, om der bliver stillet for få krav til ledelsens arbejde i forbindelse med en going concern-usikkerhed.

I forbindelse med going concern vil det som oftest være et langt og presset forløb for virksomhederne, som tvinger dem til at gå konkurs. Således er det meget få

⁴⁰ Interview med Jan Bo Hansen – Bilag 2

virksomheder, der vil komme i going concern-problemer pludseligt som følge af god virksomhedsledelse og stabil risikoprofil uden den store eksponering til pludselige risikoscenarier. I en langtrukken proces, hvor virksomheden er nødlidende over en længere periode (måske år), er revisors arbejde på sin vis overskueligt, hvor der er klare indikatorer, som signalerer en virksomhed i problemer.

Key Audit Matters vil dog gøre regnskabslæser bedre informeret om, hvad revisor har foretaget sig tidligere i processen, hvilket kan være hjælpende over for kreditorer og investorer. Dog vurderer Jan Bo, at denne rapportering bør være indeholdt i den øvrige rapportering til øverste ledelse, hvorfor det således ikke over for virksomheden vil gøre en væsentlig forskel. Dog kan det have en effekt udadtil, som Jan Bo dog vurderer har en mindre betydning og ikke vil kunne redde en eventuel konkurs.

“

”I realiteten bør revisor ikke kunne påvirke udfaldet af en going concern usikkerhed.”

- Jan Bo Hansen, Deloitte⁴¹

I forhold til om revisors erklæring kan være medvirkende til, at en virksomhed går konkurs, udtaler Jan Bo, at revisorerklæringen ikke bør have nogen indflydelse på det endelige udfald. I tilfælde af bankernes tilsagn om finansiering vil bankerne ofte efterspørge et revisorgodkendt regnskab, hvilket Jan Bo dog ”langer ud efter”. For nødlidende virksomheder bør bankerne selv have tilpas med rapportering og analyse af virksomheden til at kunne konkludere på et finansieringstilsagn, da revisorgennemgangen jo ikke giver nogen form for vished omkring virksomhedens betalingsevne. Således mener Jan Bo, at der er en problematik, da bankerne bruger revisors arbejde til mere, end hvad det reelt er. Hvis en bank derimod havde fulgt virksomhed tæt med tiden og dermed i tide ville kunne hjælpe med at styre finansieringen på plads, ville dette kunne være medvirkende til betydelige bedre muligheder for en ”presset” virksomheds overlevelse.

Udvikling i værdiansættelser og nedskrivning understreges at have afgørende betydning for virksomhedens evne til at videreføre driften, og dermed er revisors arbejde, for så vidt angår værdiansættelse af betydelige aktiver i balance, altafgørende for virksomhedens finansielle situation. Såfremt det revisions-

⁴¹ Interview med Jan Bo Hansen – Bilag 2

arbejde, der foreligger på værdiansættelse af aktiver, ikke er tilstrækkeligt, kan dette nemt have betydning for vurderingen af going concern.

I forhold til de hyppige fejlkilder omkring revision af going concern oplyser Jan Bo, at de større sager typisk også er forbundet med besvigelser i selskabet foretaget af ledelsen. Dette kan afhængigt af omfang, være rigtigt svært for revisor at opdage, og en konkurs vil således være svær at undgå. Herudover udtaler Jan Bo, at revisor på mindre virksomheder ikke udfordrer ledelsens skøn tilstrækkeligt, og at revisor udviser en for stor tillid til ledelsen, hvilket jo ikke har noget med revision at gøre.

Tilsynsmyndigheder vurderes også at have indflydelse på going concern-vurderingen, hvor særligt Finanstilsynet på finansielle virksomheder skal vurdere going concern-forudsætningen ved et tilsyn. Jan Bo Hansen vurderer, at Finanstilsynet er detaljerede og grundige i deres tilsyn og dermed bør have større indsigt i virksomheden end revisor. Hertil er der på de finansielle virksomheder specifikke kapitalkrav, som skal sikre en solid og sikker virksomhed. Hertil vurderes Revisortilsynet at være en indirekte kontrol, som er forebyggende, hvor der tidligere også har været opsyn med revisors rolle ved konkurssager. Revisortilsynet har gennemgået en omfattende omstrukturering, hvor tilsynet nu foretages af ansatte i Erhvervsstyrelsen og ikke andre revisorer fra branchen. Jan Bo Hansen indikerer, at fokus fra udlandet har haft en effekt i Danmark, hvor der er strammet gevaldigt op i kontrollen.

I en konkret sag som O.W. Bunker vurderer Jan Bo Hansen at regnskabets informationsniveau ikke ville have været anderledes, hvis ISA 701 eller ISA 570 var implementeret på disse. Regnskabet som helhed indeholdt beskrivelser af virksomhedens risikoprofil, og hvilken eksponering virksomheden var udsat for, herunder hvor hurtigt markedet kunne vende. I Genan-sagen forklarer Jan Bo Hansen, at der er tale om besvigelser både fra ledelsens og revisors side. Det understreges at den involverede ledelse såvel som revisor overtrådte al lovgivning. Jan Bo understreger, at det således ikke er muligt at konkludere på en sag af den beskaffenhed, da problematikken er forbundet med svig og ikke decideret informationsniveau i den eksterne årsrapport.

2.10 Delkonklusion underspørgsmål 1

"Hvordan skal revisor revidere og rapportere going concern i henhold til ISA 570, og hvordan har lovændringerne ved ISA 701 påvirket dette?"

På baggrund af det udførte analysearbejde og interview med Jan Bo Hansen konkluderes det, at revisor skal indhente, gennemgå og foretage egen faglig vurdering af ledelsens vurdering af forudsætningen om fortsat drift. Revisor skal opnå egnet og tilstrækkeligt bevis for, at virksomheden er going concern, og efterprøve ledelsens forudsætninger. Revisor skal opnå bevis for, hvorvidt der er væsentlig usikkerhed, betydelig usikkerhed eller slet ingen usikkerhed om going concern.

Tidshorisonten for vurderingen går 12 måneder frem fra balancedagen, hvilket der ikke er sket nogen ændringer til. Det vurderes, at revisionsarbejdet af regnskabsmæssige skøn og dagsværdier kan være afgørende for udfaldet af en going concern-vurdering. Going concern-vurderingen bygger således på det samlede kendskab og resultat af revisionen.

Den nye ISA 701 med Key Audit Matters har gjort informationsniveauet i revisionspåtegningen større, ved at der for PIE-virksomheder, beskrives både ledelsens og revisors ansvar uagtet konklusionen. I tilfælde af væsentlig usikkerhed, men hvor ledelsen på passende vis har beskrevet forholdet, skal der medtages et særskilt afsnit om dette. Dog vurderes dette ikke at være en betydelig ændring men en erstatning af den tidligere supplerende oplysning.

Ved en "close call"-situation, hvor der umiddelbart ikke er væsentlig usikkerhed forbundet med going concern, men hvor der eksisterer forhold, der kan skabe betydelig tvivl om forudsætningen, og hvor ledelsens omtale er passende, skal revisor medtage et "Key audit matter", som er nyt efter den nye ISA 701.

Der er således sket en kosmetisk ændring til revisionspåtegningen, men arbejdet og oplysningskrav og omfang er identisk med tidligere, og det vurderes således ikke, at regnskabslæser er bedre stillet ved den nye ISA 701.

3. Selskabsretten og påvirkning på going concern

- 3.1 Selskabsretten, herunder ændringer i konkursloven*
- 3.2 Betalingsstandsning efter gammel lovgivning*
- 3.3 Rekonstruktion*
- 3.4 Interview Peter Wedel Krarup – effekten på erhvervslivet*
- 3.5 Primære forskelle på og påvirkning af praksis*
- 3.6 Delkonklusion underspørgsmål 2*

Afsnittet indeholder

Konkursskandaler var uundgåeligt under finanskrisen, og som følge heraf er der foretaget ændringer til konkursloven, som belyses i afhandlingens 3. kapitel. Der redegøres for selskabsretten samt konkurslovens indvirkning på going concern, og der analyseres på indvirkningen i praksis. Der er foretaget analyse af rekonstruktionens elementer, som er forelagt advokat Peter Wedel Krarup ved et foretaget interview. Her spørges til udviklingen i lovgivningen, og hvilke udfordringer og muligheder dette har givet erhvervslivet.

3.1 Selskabsretten, herunder ændringer i konkursloven

Selskabsretten har som tillæg til revisorlovgivningen afgørende betydning for selskabers overlevelse, og der har på dette område også været foretaget ændringer til lovgivningen i kølvandet af finanskrisen. Konkursloven blev i 2010 opdateret af justitsministeriet, hvor Lars Barfoed var justitsminister. Lov nr. 718 af 25-06-2010 blev fremsat d. 26-03-2010 og vedtaget hurtigt efter d. 04-06-2010.⁴²

Folketinget har anført formålet for loven således: *"Formålet med loven er at forbedre mulighederne for, at virksomheder, der har økonomiske vanskeligheder, kan videreføres i stedet for at blive erklæret konkurs".*⁴³

Således er folketingets overordnede mål for lovgivningen en reference for hypotesen for afhandlingen og målsætningen for de lovmæssige initiativerne om, at gøre det lettere for virksomheder at klare en krisesituation og undgå konkurs.

"Man ville lave et system på grund af krisen, som skulle redde flere virksomheder end betalingsstandsning, men efter min opfattelse fik det fuldstændig modsat effekt."

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti Korsø Jensen⁴⁴

Der er ikke tale om en decideret ny lovgivning, men en regelforenkling og en mere klar struktur på behandling af konkurs og rekonstruktion. Den nye selskabslov opdeles således med et afsnit omkring konkurs og et afsnit om rekonstruktion. Reglerne om betalingsstandsning udgår og erstattes med rekonstruktion, hvilket også omfatter tvangsakkord. Rekonstruktion er ment som et alternativ til konkurs med det formål at videreføre insolvente men ellers levedygtige virksomheder.⁴⁵

3.2 Betalingsstandsning efter gammel lovgivning

Konkursloven fra 2007 indeholder kapitel 2 om betalingsstandsning, som er den seneste udgave af konkursloven, hvor betalingsstandsning fortsat var en mulighed. Betalingsstandsning kan af en skyldner anmeldes, jf. § 10, i tilfælde af at skyldner

⁴² <https://www.ft.dk/samling/20091/lovforslag/L199/index.htm>

⁴³ <https://www.ft.dk/samling/20091/lovforslag/L199/index.htm>

⁴⁴ Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

⁴⁵ Ændringer i konkursloven – Rekonstruktion, 1. november, 2010.

<https://www.advokatavisen.dk/artikler/aendringer-i-konkursloven-rekonstruktion-166/>

"ikke mener sig i stand til at opfylde sine forpligtelser". Det betyder at skyldner har standset sine betalinger, hvilket anmeldes til skifteretten. Anmeldelsen skal indeholde forslag til, hvem der beskikkes som tilsyn, typisk en advokat under betalingsstandsningen samt vedkommendes erklæring og accept af dette. Fristdagen er tidspunktet for anmeldelsen til skifteretten.

Når skifteretten modtager anmeldelse om betalingsstandsning vil de sørge for, at der er et tilsyn under forløbet, som kan være den af skylderen valgte tilsynsfører. Skifteretten vil fastsætte et møde med fordringshaverne, hvilket senest skal ske 3 uger efter modtagelsen. I den forbindelse skal skifteretten senest en uge efter fristdagen udsende meddelelse om betalingsstandsningen, jf. § 12, til samtlige kendte fordringshavere med oplysning om skyldnerens vigtigste aktiver, passiver og evt. kreditorfortegnelse med evt. sikkerheder. Herudover skal skifteretten oplyse om skyldners regnskabsføring, årsag og formål med betalingsstandsningen og tidspunkt for mødeafholdelse. Såfremt skyldner udebliver fra mødet "uden lovligt forfald", vil skifteretten træffe afgørelse om, at betalingsstandsningen ophører, jf. §13, stk. 2.

Generelt i betalingsstandsningen gælder det, at skyldner ikke kan træffe dispositioner af væsentlig betydning uden tilsynets samtykke, samt at betaling af gæld kun kan ske efter konkursordenen. Det betyder, at skyldner ikke blot kan betale de fordringer, som skyldner finder bedst, men derimod skal de betales i prioriteret rækkefølge efter sikkerhedsstillelse. Hertil er der ved betalingsstandsning mulighed for, at fordringshaverne kan påvirke de dispositioner, der foretages, hvis mere end en fjerdedel har indsigelse til mulige dispositioner. I det tilfælde vil tilsynet for betalingsstandsningen skulle indkalde til møde, hvor dispositionen gennemgås og vedtages af fordringshaverne i flertal.

Udlæg eller arrest kan ikke foretages i perioden for betalingsstandsningen, da dette ville stille fordringshaverne bedre. Her fungerer betalingsstandsningen som en slags "helle", hvor skyldner bliver sat på standby.

Skifteretten træffer efter § 16, d afgørelse om betalingsstandsningens ophør i tilfælde af, 1) hvis betalingsstandsningen mangler et rimeligt formål, 2) hvis skylder ikke samarbejder loyalt, eller 3) hvis der i øvrigt ikke på betryggende måde arbejdes på at opnå en samlet ordning med kreditorerne.

Hertil ophører betalingsstandsningen, i tilfælde af at skylder tilbagekalder anmeldelsen, forhandling om tvangsakkord åbnes, gældssanerings sag indledes, konkursdekret afsiges eller tidsfristen på 3 måneder fra fristdagen er overskredet.

Det betyder således, at der for en betalingsstandsning er en frist på 3 måneder, som dog kan forlænges, hvilket er afgørende for den praktiske anvendelse af betalingsstandsning. Jf. §16, E, stk. 2, kan skifteretten "under ganske særlige omstændigheder" forlænge fristen på 3 måneder med yderligere 3 måneder ad gangen. I alt kan betalingsstandsningen forlænges 1 år fra fristdagen.

"Betalingsstandsning var mere fleksibelt og billigere da der ikke var krav på samme måde som rekonstruktion."

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti⁴⁶

Dermed er der ved betalingsstandsning mulighed for at sætte en virksomhed i bero, hvilket ikke påvirker virksomhedens betalingsevne synderligt. Hertil kan tilsynet i ro, arbejde med muligheder for at kunne opfylde skyldners forpligtelser for dermed at afværge betalingsstandsningen. Det vigtige ved betalingsstandsning er således, at betalingsevnen ikke forringes væsentligt på tidspunkt for indtrædelse i betalingsstandsning, hvilket giver tilsynet mulighed for at afsøge overlevelsesmuligheder.

I praksis betyder det, at man godt kan handle et selskab i betalingsstandsning til en fornuftig kurs, hvor størstedelen af kreditorerne får indfriet deres fordringer. Hertil skelnes der mellem at være insolvent, som betyder konkurs, og en skylder, der ikke mener sig i stand til at opfylde sine forpligtelser. Det har en afgørende betydning for skyldners kreditorer, og valget mellem det ene eller andet kan være mange penge til forskel.

3.3 Rekonstruktion

I 2010 kom der en opdatering til konkursloven der, som tidligere beskrevet medførte, at reglerne om betalingsstandsning udgik til fordel for muligheden for rekonstruktion. Omfanget af kapitlet om rekonstruktion i konkursloven er omfattende og udførligt beskrevet.

⁴⁶ Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

Til sammenligning udgør kapitel 2 i den nye konkurslov om rekonstruktion hele 12 sider, hvor kapitel 2 om betalingsstandsning udgjorde knap 3 sider. Dermed er omfanget, beskrivelsen og kravene til selve behandlingen og frister øget markant, og omfanget af arbejdet er i væsentlig grad tiltaget.

For at overskueliggøre det teoretiske grundlag om rekonstruktion er emnet delt op i afsnit i henhold til konkursloven, hvor der redegøres for hvert afsnit.

Indholdet af en rekonstruktion

Ifølge konkursloven skal en rekonstruktion indeholde en tvangsakkord eller en virksomhedsoverdragelse eller evt. begge dele, jf. § 10.⁴⁷ Tvangsakkord kan være en generel nedsættelse af gæld over for alle skyldners kreditorer eller en betalingsudsættelse. En virksomhedsoverdragelse er en overdragelse eller et frasalg af skyldners virksomhed. Det er ikke længere muligt at foretage afvikling af virksomheden, herunder bortsalg af aktiver, med mindre dette sker som led i en virksomhedsoverdragelse.

Indledning af rekonstruktionsbehandling

For skyldner indledes rekonstruktionsbehandlingen, når en skyldner er insolvent med henvisning til kapital 3 om konkurs og definition på insolvens, jf. § 17 og 18. Således vil rekonstruktionsbehandlingen sidestilles med definitionen for at indlede en konkurs. En rekonstruktion skal anmeldes og begæres af enten skyldner eller fordringshaver, hvor der skal ske meddelelse til skifteretten med forslag til, hvem der udnævnes til rekonstruktør, typisk en advokat og som regnskabskyndig tillidsmand, typisk revisor. Begæringen kan ikke tilbagekaldes, jf. §11, stk. 6, efter at indledningen af rekonstruktionsbehandlingen er foretaget.

Efter modtaget begæring vil skifteretten beramme et møde senest 4 uger efter modtagelse med samtlige fordringshavere samt udnævne rekonstruktør og tillidsmand. Herefter skal rekonstruktøren senest 1 uge efter beskikkelsen sende meddelelse om rekonstruktionen til samtlige fordringshavere, hvor seneste regnskab vedlægges, de vigtigste aktiver og passiver beskrives, og der oplyses om skyldnerens regnskabsføring, årsagen og formålet med rekonstruktionen, samt om tidspunkt for møde med fordringshavere.

⁴⁷ Bekendtgørelse om konkursloven, Justitsministeriet, 2011

”Nu kan en kreditor indgive begæring om rekonstruktion. Mig bekendt har jeg ikke set det, da kreditor ikke vil stå på mål for sagens omkostninger.”

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti Korsø Jensen⁴⁸

1 uge inden dette møde skal rekonstruktøren ligeså fremsende sit forslag til rekonstruktionsplan til fordringshavere og skifteretten.

En rekonstruktionsplan skal indeholde 4 specifikke punkter:

- 1) *”En begrundet redegørelse for, hvilken type forslag til rekonstruktion der agtes fremsat og en vurdering af, om der er væsentlige forhold, som kan være til hinder for en gennemførelse af denne rekonstruktion.*
- 2) *Så vidt muligt oplysning om skyldnerens balance pr. dagen for indledningen af rekonstruktionsbehandling med angivelse af afvigelser som følge af senere indtrufne ændringer.*
- 3) *Oplysning om, hvorvidt der efter tillidsmandens opfattelse er mangler ved skyldnerens seneste årsrapport.*
- 4) *En redegørelse for de væsentligste skridt, der agtes foretaget under rekonstruktionsbehandlingen.”⁴⁹*

Rekonstruktionsplanen vil således blive stemt til godkendelse på dette møde, hvorefter rekonstruktionen indledes. Herefter skal rekonstruktøren inden 3 måneder fremsende en redegørelse til fordringshavere og skifteretten om alle væsentlige forhold, der vedrører rekonstruktionsbehandlingen, herunder resultatet af en eventuel fortsat drift i skyldnerens virksomhed. Hvis der sker ændringer til dette skal rekonstruktøren uden ugrundet ophold informere omkring dette.

Retsvirkninger af rekonstruktionsbehandling

Skyldner må ikke foretage dispositioner af væsentlig betydning uden samtykke fra rekonstruktøren, ligesom det kan besluttes, at rekonstruktøren overtager driften, hvis der er forhold, der gør, at skyldner ikke samarbejder.

⁴⁸ Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

⁴⁹ Konkursloven § 11C, stk. 1 og stk. 2.

Fristdagen er tidspunkt for begæringen om rekonstruktion, hvorfra det gælder, at der ikke kan foretages "1) udlæg eller arrest, 2) Brugspanteret kan ikke udøves, 3) der kan ikke udøves rådighedsberøvelse (f.eks. tvangsauktion) på grundlag af udlæg, 4) der kan ikke uden skyldnerens og rekonstruktøren samtykke søges fyldestgørelse på grundlag af udlæg."⁵⁰

De generelle sikringsakter sidestilles således med retsvirkningerne under afsigelse af konkursdekret, hvor der er meget begrænset mulighed for at udøve en sikringsagt. I det tilfælde er det fristdagen, som er afgørende for, hvilke aktiver der falder i rekonstruktionen eller konkursboet.

Konkursordenen er gældende i forhold til, hvordan gæld skal afregnes, således at der ikke er nogen kreditorer, der står bedre i en rekonstruktion i forhold til en eventuel konkurs, jf. KL § 12, stk. 1.

Der er hertil kommet et nyt tiltag i konkursloven, som muliggør at videreføre ellers misligholdte eller ophørte aftaler indgået af skyldner.⁵¹ Rekonstruktøren kan kræve, at en aftale videreføres, hvis oprindelsen går tilbage fra før rekonstruktionen, selvom aftalen ikke er opfyldt på rekonstruktionstidspunktet. Dette kan eksempelvis være et lejemål, hvor kreditor ellers har opsagt debitor (skyldner), men som rekonstruktøren kræver forlænget, således at der er mulighed for at køre virksomheden videre.

"Da jeg overdrog Merlin fik vi reddet 320 arbejdspladser 14 dage før jul – det synes jeg selv havde en værdi selvom handlen var dårlig."

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti⁵²

I forhold til indgåede aftaler og køb og salg i perioden gælder det som udgangspunkt, at skyldner ikke kan foretage dispositioner alene, aftaler er gyldige, og alle finansielle transaktioner sker til rekonstruktøren til fordeling mellem fordringshaverne. Der er enkelte omstødelsesbestemmelser, som går på, hvilke aftaler der kan omstødes, samt hvilke sikringsakter der forud for rekonstruktionen kan omstødes – f.eks. pant i fast ejendom foretaget i perioden fra 3 måneder før fristdagen og op til selve fristdagen jf. konkurslovens § 70, stk. 1.

⁵⁰ Konkursloven § 12 C.

⁵¹ Konkursloven § 12n – 12u.

⁵² Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

Gennemførsel af rekonstruktion

Senest 6 måneder efter mødet med fordringshaverne skal der afholdes møde i skifteretten med det formål at stemme om rekonstruktionsforliget, jf. §13.

Det er rekonstruktørens opgave, at rekonstruktionsforslaget samt al øvrig relevant materiale fremsendes senest 14 dage forud for mødet.

Der kan ske forlængelse af denne 6 måneders frist, dog kun op til 2 måneder ad gangen og ikke mere end 4 måneder. Denne forlængelse skal gennemgås af skifteretten senest en uge før et evt. planlagt møde.

Krav til rekonstruktionens indhold: ⁵³

- 1) Rekonstruktionsforslaget. I tilfælde af en virksomhedsoverdragelse skal overdragelsessum, hvilke aktiver og passiver overdragelsen vedrører, samt oplysninger om erhverver indgå i rekonstruktionen.
- 2) Oversigt over skyldnerens status med en opdatering på faktiske økonomiske forhold.
- 3) En fyldestgørelse redegørelse fra rekonstruktøren og tillidsmanden, som i hovedtræk indeholder statusoversigt, forhold - der kan omstødes, ansvarspådragende forhold, årsag til økonomiske vanskeligheder samt anslået dividende ved konkurs.

Baseret på ovenstående skal der stemmes om, hvorvidt rekonstruktionen gennemføres. Såfremt alle fordringshavere og skifteretten finder forslaget passende, vil rekonstruktionen blive gennemført. Det er vigtigt, at skifteretten stadfæster vedtagelsen af rekonstruktionen, for at denne er gyldig.

Skifteretten kan nægte stadfæstelse i tilfælde af 1) at fejl i fremgangsmåden har påvirket stemmerne, 2) at forslaget indeholder tvangsakkord, som er i strid med bestemmelserne herom, eller 3) at skyldneren eller tredjemand har påvirket afstemning og tildelt fordringshavere fordele i rekonstruktionen, jf. KL § 13. e.

Hvis forslaget ikke vedtages, eller skifteretten nægter stadfæstelse, vil rekonstruktionen ophøre, og skyldner vil blive begæret konkurs. Der er en enkelt mulighed for, at stadfæstelsen udsættes i tilfælde af der vil komme yderligere forslag. Hertil er der mulighed for stadfæstelse, såfremt der er aftalt virksomhedsoverdragelse, som dog ikke har fundet sted endnu, jf. KL 13, f. stk. 3.

⁵³ Konkurslovens § 13 B.

Rekonstruktionens virkninger

En tvangsakkord har virkning som et retsforlig, som befrier skyldneren for en vis andel af det skyldige beløb. Retsforliget er gældende for alle fordringshavere, også dem, som ikke selv har meldt sig, da det er en samlet ordning, jf. KL § 14.

Retsvirkningen af en virksomhedsoverdragelse stadfæstet i en rekonstruktion kan ikke omstødes på nogen måder, jf. KL §14 c.

En rekonstruktion kan på begæring af en fordringshaver eller tilsynet ophæves i skifteretten i nedenstående 2 tilfælde:

- 1) Hvis skyldner i forbindelse med rekonstruktionen har gjort sig skyldig i svigagtigt forhold eller på anden vis har tildelt fordele til fordringshavere.
- 2) Hvis skyldneren groft tilsidesætter sine pligter i rekonstruktionen.

Dette giver mening, da rekonstruktionen er et bredt samarbejde om at få det bedste ud af en nødlidende virksomhed med hjælp fra de involverede parter.

Rekonstruktionens ophør

Skifteretten kan i forskellige situationer bestemme, hvornår en rekonstruktion ophører, og da skifteretten følger forløbet tæt, vil skifteretten således have en god fornemmelse for udfaldet og er deraf beslutningsdygtige.

Efter § 15 ophører rekonstruktionen, hvis:

- 1) Skyldneren ikke er insolvent
- 2) Skyldneren ikke samarbejder loyalt eller bringer fordringshavernes ret i fare.
- 3) Skyldneren begærer det
- 4) Rekonstruktionsbehandlingen er udsigtsløs

Med mindre skyldner bliver solvent (ikke-insolvent, jf. ovenstående), og rekonstruktionen ophører, tages skyldnerens bo straks til konkursbehandling, jf. KL § 15, stk. 3.

”Rekonstruktion er som at gå ind i et rum, hvor der kun er håndtag på ydersiden.”

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti⁵⁴

⁵⁴ Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

Baseret på denne gennemgang er konklusionen, at en virksomhed indleder rekonstruktionen som følge af insolvens, som er selve forudsætningen for at indlede en rekonstruktion. Såfremt virksomheden skal reddes fra en konkurs, kræver det således, at skyldner bliver solvent igen.

3.4 Interview Peter Wedel Krarup – effekten på erhvervslivet

Som anført i kapitel 1, er der foretages interview af advokat Peter Wedel Ranch Krarup, som er insolvensadvokat, og som har stor erfaring med konkurser, rekonstruktioner, og hvordan man kan redde nødlidende virksomheder. Indledningsvist i interviewet redegør Peter for henholdsvis betalingsstandsning og rekonstruktion, hvor han påpeger, at rekonstruktion er mere styret af skifteretten og kreditor end debitor selv som ved betalingsstandsning. Ved en betalingsstandsning forklarer Peter, at man som debitor eller debtors advokat selv kunne styre forløbet og udskyde fristerne ved forlængelse. Den mulighed er der ikke mere ved rekonstruktion, hvor der foreligger skarpe rammer for, hvordan forløbet skal være. Peter forklarer, at de rekonstruktioner, han har været med til, som lykkedes, er foretaget udenretlig. Det vil sige, at rekonstruktionen er foretaget uden at anmelde rekonstruktion, men at man som advokat blot forsøger at rekonstruere virksomheden ved at handle aktiver, overdrage og skære fra. Indledningsvist påpeger Peter, at antallet af rekonstruktioner er meget begrænset, og set i lyset af de samlede behandlede sager hos skifteretten er det forbavsende få rekonstruktioner, der bliver anmeldt.

“

”Rekonstruktionerne har jo ikke rigtig vundet indtog.”

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti⁵⁵

Peter oplyser, at han ikke har erfaring med at anmelde en rekonstruktion som kreditor, da man som anmelder kan ende med at stå med regningen for rekonstruktionen. Det kan således blive en rigtig dyr omgang, hvis ikke det lykkedes at redde virksomheden, hvor man tilmed skal betale penge nærmere end at modtage de penge retur, som debitor skylder. Her understreger Peter, at der skal være tale om rigtig store summer, før man som kreditor, vil tage initiativ til rekonstruktionen. I forhold til omfanget vurderer Peter i dag, at det ikke kan lade sig gøre at gennemføre en rekonstruktion for et mindre selskab for under 150.000 kr., hvilket han anser som et problem, da det er en dyr løsning.

⁵⁵ Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

Sammenlignet med betalingsstandsning, som mere var ”helle”, som nødvendigvis ikke kostede mange penge eller forårsagede tab.

Peter mener, at årsagen til, at de fleste virksomheder bliver nødlidende er på grund af dårlig ledelse, hvor ledelsen ikke får øje på problemerne i tide og for sent søger råd og vejledning. Hertil peger Peter på, at manglende likviditet er roden til alt ondt.

Såfremt en rekonstruktion skal lykkedes i nuværende setup, forklarer Peter, at man her foretager al arbejdet inden selve rekonstruktionen og laver en ”prepacked” rekonstruktion, hvor alt er på plads, inden man anmelder den for hurtigt at få det på plads i forhold til det retslige. Med det forklarer Peter, at intentionen med kapitlet om rekonstruktion fra lovgivers side ikke er lykkedes, men blot har besværliggjort processen. Konkursrådet og Advokatsamfundet har dog gennemlæst lovgivningen, inden den blev stemt igennem. Dog vurderer Peter at de ikke havde den fornødne praktiske erfaring til at kunne forudse effekten på erhvervslivet.

I forhold til handelsværdien af en virksomhed forklarer Peter, at kursen falder hurtigt, afhængig af om det er rekonstruktion eller konkurs. Ved en rekonstruktion vurderes selskabet at kunne handles til en kurs mellem 50-80, men går virksomheden i konkurs, ligger kursen på mellem 10-30 af den samlede handelsværdi. Ved betalingsstandsning vurderer han dog, at der ikke sker så meget ved kursen, som ligger over rekonstruktion. Peter forklarer, at rekonstruktion kan afbildes ved at gå ind i et lukket rum, hvor der kun er dørhåndtag på ydersiden, og dermed er det meget svært at komme ud af igen.

“

”Det farligste i dag er, at man som køber risikerer at få forpligtelsen på alle de medarbejdere med, der ellers er opsagt – det er et seriøst problem.”

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti⁵⁶

Specifikt peger Peter på to store problemer med det nuværende setup, som gør, at det er rigtigt svært at rekonstruere virksomheder og undgå konkurs. Lønmodtagernes Garantifond og Skattestyrelsen – de to parter kan stå i vejen for, at en virksomhed kan overleve og koste samfundet dyrt ved tabte arbejdspladser og store økonomiske tab.

⁵⁶ Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

Problemet ved Lønmodtagerenes Garantifond er, at man ved en nødlidende virksomhed tidligere har været i stand til at skære den usunde del af forretningen fra og føre den sunde del videre – inkl. de medarbejdere, der henholdsvis hører med. Den fremgangsmåde anerkender Lønmodtagernes Garantifond dog ikke, hvor en virksomhedsoverdragelse, som var planlagt før en evt. rekonstruktion, skal indeholde alle medarbejderforpligtelser. Altså skal en evt. køber af virksomheden tage alle medarbejdere med sig – den sunde del af forretningen såvel som den usunde og køber har svært ved at skille sig af med medarbejdere herefter med de store opsigelsesforpligtelser mv. Dette vurderer Peter kan afholde mange købere fra at indgå handel med virksomheder under rekonstruktion med henblik på virksomhedsoverdragelse.

”Lønmodtagernes Garantifond anerkender ikke virksomhedsoverdragelse – de sidste 2 sager jeg har haft, endte med at køber også gik konkurs.”

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti Korsø Jensen⁵⁷

Lønmodtagernes Garantifond står for at betale de medarbejdere, som bliver ramt af konkursen, hvor Peter forklarer, at han som rekonstruktør har mulighed for at nedbringe den omkostning for LG. Den fordel kan LG dog ikke se, og af den grund er de ikke forhandlingsvillige, hvilket kan skyldes, at der er tale om en offentlig institution, som ikke agerer som en privat virksomhed. Netop denne problemstilling vurderer Peter er afgørende for anvendelsen af rekonstruktion og de manglende muligheder for en vellykket rekonstruktion. Likviditetsdøden er så tæt på sikker, hvis en virksomhed under en rekonstruktion skal opsig sine medarbejdere og betale hele medarbejderforpligtelsen. Dette er sjældent muligt for en nødlidende virksomhed og vil næsten altid føre til konkurs.

I forhold til Skattestyrelsen vurderer Peter tilmed, at det kan være problematisk at forhandle en akkord på plads for en virksomhed, som ellers slet ikke vil være i stand til at betale sin skatteforpligtelse. Peter vurderer, at de offentlige institutioner ikke kan se fordelene ved at få en del af fordringen frem for slet ikke at modtage noget, hvilket er et kæmpe problem. Peters altoverskyggende mål som rekonstruktør er at redde arbejdspladser og få betalt så stor en del af de forpligtelser, der påvirker den nødlidende virksomhed, som muligt. Dog kan man støde panden mod en mur, når der skal forhandles om en tilbagebetalingsordning eller akkord.

⁵⁷ Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

For så vidt angår revisors arbejde i forbindelse med rekonstruktion og konkurs, vurderer Peter, at flere oplysningskrav i påtegningen ikke giver bedre muligheder, og Key Audit Matters vurderes således ikke at spille nogen rolle for at redde en nødlidende virksomhed. Det fundamentale for revisors arbejde er, om der er forbehold i påtegning eller ej, hvilket er forudsætningen, som Peter arbejder ud fra som kurator og rekonstruktør. Uden en revisorpåtegning på rekonstruktionsplanen vil en rekonstruktion aldrig blive stemt igennem, forklarer Peter. Hertil peger Peter på, at der ved rekonstruktion skal en ny revisor på som rådgiver, som er dyrt i forhold til, at revisor skal opnå kendskab til virksomheden.

Afslutningsvist giver Peter en vurdering af ledelsesopsyn og den regulering, der er af ledelsen. Her slår Peter fast, at man ikke kan indrette erhvervslivet hvor alle ledelsesbeslutninger er korrekte, men at man laver rammerne således, at samfundsmæssige tab begrænses, hvis man når dertil. Peter refererer til, at reglerne om kapitaltab, jf. SEL § 119, er for vage uden konsekvenser. Her vil man som lovgiver kunne sørge for en tidligere opsynspligt med ledelsen, som Peter vurderer er den største kilde til tab i samfundet.

3.5 Primære forskelle på og påvirkning af praksis

Baseret på det teoretiske grundlag er der et par åbenlyse forskelle, som har betydning for praksis, og hvordan anvendelsen af rekonstruktion finder sted, og hvordan betalingsstandsning blev brugt tidligere.

"At forestille sig en rekonstruktion der kan laves for under 150.000 kr. er svært at se."

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti⁵⁸

Overordnet er omfanget langt større ved en rekonstruktion, hvor også de involverede parter – henholdsvis en advokat som rekonstruktør og revisor som tillidsmand har et stort arbejde i at kortlægge og planlægge rekonstruktionen samt udarbejde nødvendig dokumentation og forslag til plan. Det arbejde er omfattende og kræver stor indsigt og planlægning for at kunne udføres, hvorfor denne proces kan blive en bekostelig affære for en nødlidende virksomhed. Med det sagt, kan det sagtens give mening at få "professionelle" folk til at gennemse og analysere situationen for at få det bedste resultat ud af det.

⁵⁸ Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

En vigtig pointe i dette er, at betaling for omkostningerne ligger i boet, hvorfor det vil have en stor påvirkning på værdien af selskabet som helhed, da selve rekonstruktionen og arbejdet forbundet hermed typisk er dyrt.

I en betalingsstandsning behøves ikke det store "analyse-apparat", hvorfor omkostningerne i processen kan holdes nede. Det betyder, at mulighederne for at afsøge markedet for evt. købere er langt bedre, og desuden vil der være god mulighed for at komme tæt på kurs 100 i købesummen.

Udgangspunktet for at starte en rekonstruktion er per definition også ændret, således at man kan indlede en rekonstruktion, når ens situation kan sidestilles med en mulig konkurs. Deraf er udgangspunktet for henholdsvis en betalingsstandsning og en rekonstruktion vidt forskellige. Ender man i en rekonstruktion, skal der meget til for at kunne redde virksomheden fra en eventuel konkurs. Begrebet insolvens bruges ikke på samme måde i betalingsstandsning, så virksomheden er som udgangspunkt i bedre "stand" i en betalingsstandsning, hvor indgrebet sker på et tidligere tidspunkt, og chancen for at redde dele af virksomheden kan deraf være bedre.

“

"Som jeg ser det, har man lavet en udvidelse af reglerne om tvangsakkord og slettet betalingsstandsning."

- Peter Wedel Ranch Krarup, Mazanti⁵⁹

Der er i bilag 5 vedlagt statistik fra skifteretten fra perioden 2011 og frem til 2018, som er skitseret nedenfor. Heraf fremgår det, at antallet af rekonstruktioner, efter at muligheden herfor kom i 2010, ligger på sit højeste i 2012 med 206 rekonstruktioner, hvilket udgør 0,96 % af de samlede sager hos skifteretten. Fra 2014 og frem har antallet af sager stødt ligget på ca. 100 sager, svarende til ca. 0,5 %.

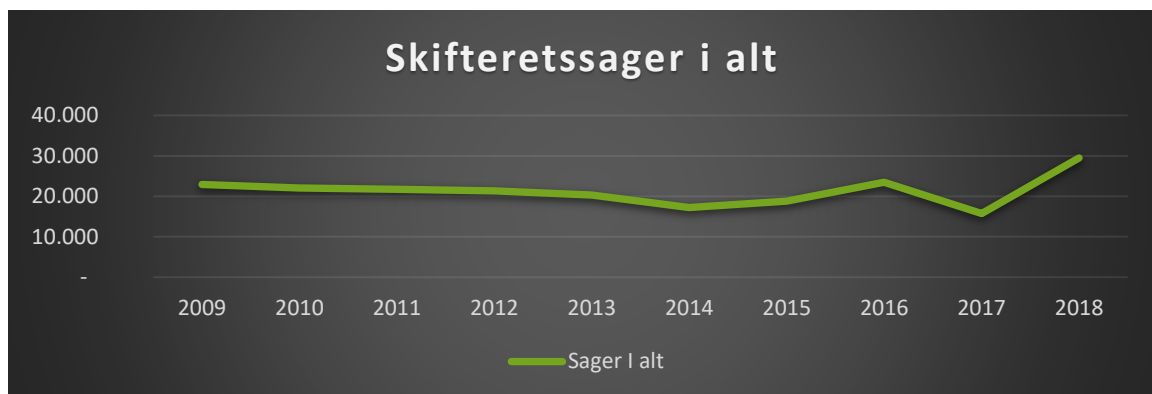
⁵⁹ Interview med Peter Wedel Ranch Krarup – Bilag 3

Sammenlignet med tal over antal af konkurser fremgår det klart, at antallet af rekonstruktioner er yderst begrænset mod antallet af konkurser, som årligt ligger mellem 6.000 – 10.000 sager. Ydermere andrager andelen af konkurser minimum 30 % af de samlede sager som skifteretten har behandlet i perioden. Dette understreger således at anvendelsen af rekonstruktion ikke har slået igennem.

Dette skal selvfølgelig ses i lyset af det samlede antal sager behandlet hos skifteretten for at vurdere antallet af rekonstruktioner og konkurser mod konjunktoren i samfundet. Her fremgår det dog klart, at antallet af sager stiger mod 2018, hvilket jo er stik modsat udviklingen i rekonstruktioner. Det kan således konkluderes, at andelen og anvendelsen af rekonstruktioner er faldet frem mod 2018.

Det er begrænset, hvad der er af statistik på betalingsstandsning. Data fra skifteretten fra 2009 og 2010 viser, at der er behandlet henholdsvis 932 sager om betalingsstandsning i 2009 og 666 sager i 2010, hvilket er omtrent 4 gange så meget som antallet af rekonstruktioner i 2012. Hvis hensigten med lovændringen var at gøre det nemmere for en nødlidende virksomhed at overleve, hvorfor er der så ikke flere der gør brug af rekonstruktion?

Det kan ud fra statistikken udledes, at antallet af rekonstruktioner ligger betydeligt lavere end antallet af betalingsstandsninger, også hvis man kigger forholdsmæssigt mod det samlede antal sager behandlet i skifteretten.

Det er tankevækkende, at hensigten med lovgivningen ikke kan udledes af statistikken, som må bunde i, at det ikke er lykkedes at opnå den ønskede effekt.

3.6 Delkonklusion underspørgsmål 2

"Hvilke ændringer er der foretaget i konkursloven, og har dette givet bedre mulighed for at undgå at gå konkurs?"

Det kan konkluderes, at der efter indførelsen af et nyt kapitel i konkursloven i 2010, er sket betydelig påvirkning på erhvervslivet og på, hvordan nødlidende virksomheder forsøges rekonstrueret. Reglerne om betalingsstandsning er udgået til fordel for kapitel om rekonstruktion, som indeholder langt flere krav og regler til, hvordan en virksomhed skal rekonstrueres. Reglerne om rekonstruktion er styret af kreditor og skifteretten og dermed mindre debitorstyret, som det ellers var med betalingsstandsning. Indledningen af rekonstruktion sker, når en skyldner er insolvent, hvilket er identisk med indledning af en konkurs. En betalingsstandsning kunne anmeldes for at sætte driften på "pause", hvor der ikke blev krævet et stort analyseapparat, og virksomheden var dermed i bedre stand ved indledning af betalingsstandsning i forhold til rekonstruktion. Af den grund vurderes handelsværdien at blive reduceret væsentligt ved indledning af rekonstruktion, hvor kursen skønnes at kunne udgøre mellem 50-80 af den oprindelige handelsværdi af den samlede virksomhed. Rekonstruktion kan anmeldes af kreditor, hvilket dog sjældent sker, da anmelder indestår for rekonstruktionens omkostninger. Advokat Peter Wedel Ranch Krarup beskriver de nye regler som meget omkostningstunge og uden reel effekt i praksis, da man som oftest rekonstruerer virksomheder udenretligt.

Peter påpeger to alvorlige problemer ved nuværende setup. 1) Lønmodtagernes Garantifond hindrer muligheden for at opsiges medarbejdere, der hører til den usunde del af forretningen i forbindelse med virksomhedsoverdragelse. 2) Skattestyrelsen er sjældent villige til at indgå akkorder eller øvrige afdragsordninger. Disse specifikke problemer ender med at blive en stor ulempe ved rekonstruktion, som i sidste ende kan resultere i, at virksomheden går konkurs, hvor både Lønmodtagernes Garantifond og Skattestyrelsen taber penge. Peter mener, at offentlige institutioner mangler forretningsmæssig forståelse for, at det er bedre at få en mindre betaling fra en nødlidende virksomhed end slet ingen. Omfanget af anvendelsen af rekonstruktion er faldet markant siden indførslen i 2011, og statistik fra skifteretten i hele landet taler sit tydelige sprog om, at reglerne i praksis ikke fungerer optimalt, og at rekonstruktion ikke bliver brugt efter hensigten. Det kan således konkluderes, at rekonstruktion ikke har gjort mulighederne for at undgå konkurs bedre men tværtimod har besværliggjort processen. De bedste muligheder for at rekonstruere en nødlidende virksomhed vurderes at være ved en udenretlig rekonstruktion.

4. Tilsyn i erhvervslivet

4.1 Tilsyn i erhvervslivet og tilsynets indgriben

4.2 Finanstilsyn

4.3 Erhvervsstyrelsen

4.4 Revisortilsyn & Advokatnævnet

4.5 Hvorfor fanges skandaler ikke af tilsynene?

4.6 Interview Finanstilsynet ved Søren Møller Christensen

4.7 Delkonklusion underspørgsmål 3

Afsnittet indeholder

Tilsyn i erhvervslivet er med til at opretholde tillid til den generelle virksomhedsledelse og drift, som behandles i kapitel 4. I særdeleshed fokuseres der på opsyn med finansielle virksomheder, samt tilsyn med revisors arbejde, som tilmeldt har gennemgået væsentlige ændringer de seneste år. Der analyseres på tilsynets rolle, metoder, og hvordan de skaber værdi for erhvervslivet, herunder hvordan tilsyn kan påvirke virksomheders evne til at fortsætte driften. Kapitlet afsluttes med interview af Finanstilsynets kommunikationschef Søren Møller Christensen.

4.1 Tilsyn i erhvervslivet og tilsynets indgriben

Tilsyn i erhvervslivet har afgørende betydning for samfundets ve og vel samt opfattelsen af erhvervslivet generelt. Skandaler i de største virksomheder kan betyde alverden for virksomheders troværdighed og opfattelsen af god virksomhedsledelse. Erhvervslivets tilsyn skal af den grund være en forebyggende og opdagende instans, som sikrer, at skandaler ikke præger forsiderne i pressen måned efter måned. Den senere tids skandaler omhandlende hvidvask i Danske Bank, svindelsag i Socialstyrelsen, udbetaling af udbytteskat for milliardbeløb samt advokatfirmaers omfattende snyd med kunders penge er blot eksempler på skandaler, hvor man kan undre sig over tilsynets rolle, og hvorfor det ikke er blevet opdaget tidligere.

”Når man ser noget, der går galt, laver man ændringer, der skal tage højde for det, der er gået galt.”

- Søren Møller Christensen, Finanstilsynet⁶⁰

Der er i erhvervslivet nedsat forskellige tilsynsmyndigheder, som foruden revisors ageren skal sikre, at virksomheder overholder spillereglerne, og desuden at virksomhederne drives fornuftigt. Det betyder tilsynets arbejde også et stort fokus på going concern, og skandaler som kan blive fatale for virksomheden. En virksomhed som Danske Bank vil nødvendigvis ikke gå konkurs som følge af en omfattende hvidvask-skandale, hvilket kan skyldes statens interesse i at holde en så stor bank i live. Det samfundsmæssige tab vil i sådanne situationer være større, hvis virksomheden går konkurs, sammenlignet med en redningspakke der sikrer bankens overlevelse. Ikke desto mindre har skandaler af denne karakter så stor indflydelse på virksomhedens drift, at det kan påvirke forudsætningen om fortsat drift og skabe betydelig tvivl herom.

Nedenfor er der identificeret 3 tilsynsmyndigheder, som vurderes at være de vigtigste og mest relevante for erhvervslivet generelt, hvor der er analyseret på myndighedernes rolle for at kunne identificere, hvordan tilsyn påvirker driften i en virksomhed, og om det er til gavn for kriseramte virksomheder.

⁶⁰ Interview med Søren Møller Christensen, Finanstilsynet – Bilag 4

4.2 *Finanstilsyn*

Finanstilsynet har som enhed 3 hovedområder, som er tilsynsvirksomhed, lovgivningsvirksomhed og information. Det primære for Finanstilsynet er tilsyn med finansielle virksomheder, penge- og realkreditinstitutter, pensions- og forsikringsselskaber, investeringsforeninger og selskaber samt fondsmæglere. Tilsynet består primært af kontrol af virksomhedens kapitalberedskab, og om det er tilstrækkeligt i forhold til de risici, virksomheden har påtaget sig – deraf solvenskrav.⁶¹

Finanstilsynets opgaver er i henhold til kapitel 21 i lov om finansiel virksomhed blandt andet:

- *At føre tilsyn med den finansielle sektor både ved at foretage løbende analyser på grundlag af indberetninger og ved at foretage inspektioner i virksomheder.*
- *At arbejde for velfungerende markeder blandt andet ved at modvirke kursmanipulation og insiderhandel.*
- *At bidrage til udformningen af den finansielle lovgivning*
- *At formidle tværgående information om de finansielle virksomheder og dermed bidrage til at forbedre ledelsers, kunders og investorers mulighed for at vurdere den enkelte virksomheds risikoprofil.*⁶²

Tilsynet er en styrelse under Erhvervsministeriet med en selvstændig bestyrelse. Samtidig fører Finanstilsynet tilsyn med regnskabs- og revisionsmæssige bestemmelser i alle tilsynsbelagte virksomheder. Forbrugerbeskyttelse, god skik-bekendtgørelsen og prisinformation er yderligere områder, som Finanstilsynet holder et øje på og de sørger for, at virksomhederne agerer, som de skal.⁶³

Finanstilsynet overvåger desuden værdipapirmarkeder og sørger for, at børsnoterede selskaber overholder deres forpligtelser til at offentliggøre intern viden og anden relevant information, f.eks. prospekter ved børsnotering.

Med andre ord er Finanstilsynets opgaver omfattende for de tilsynsbelagte virksomheder, hvor tilsynets arbejdsområder spænder bredt og dermed medvirker til en positiv virksomhedsdrift med sikker ledelse.

⁶¹ <https://www.Finanstilsynet.dk/Om-os/Finanstilsynets-opgaver>

⁶² Mål og resultatplan 2017 – Finanstilsynet <https://www.Finanstilsynet.dk/~media/Om-os/2017/Finanstilsynet-ml-og-resultatplan-2017-pdf.pdf?la=da>

⁶³ <https://www.Finanstilsynet.dk/~media/Tilsyn/sagsbehandling/Notat-om-sagsbehandling-2017-pdf.pdf?la=da>

”Man kan jo bygge sikkerhedssystemer op, men det ændrer ikke ved, at der i et markedsbaseret samfund kan ske fejl.”

- Søren Møller Christensen, Finanstilsynet⁶⁴

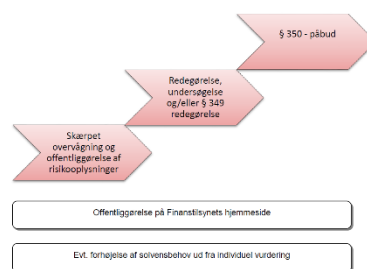
Finanstilsynet arbejder med 3 tilsynsreaktioner som resultat af deres arbejde. De er i prioriteret rækkefølge: påbud, påtaler og politianmeldelser.

Et påbud tildeles, i tilfælde af at Finanstilsynet konstaterer, at en virksomhed optræder med lovstridig adfærd eller undlader at handle, hvor en handling er påkrævet. Et påbud vil således være et opråb til virksomheden om fremadrettet at foretage en handling og ændre adfærden fremadrettet.

En påtale sker, i tilfælde af at en virksomhed decideret overtræder loven, som af forskellige årsager dog ikke længere består. Der kan således være tale om en lovovertrædelse af midlertidig karakter eller forhold, virksomheden selv har rettet op på, efter Finanstilsynet konstaterede forholdet.

En politianmeldelse sker på baggrund af overtrædelse af lovgivning som er straffebelagt. Finanstilsynet politianmelder en virksomheder, såfremt der foreligger konkrete lovovertrædelser som er strafbare.

Der er for tilsynet fastlagt en tilsynsstige, som fastsætter, hvornår der er tale om et skærpet opsyn, eller hvornår man ender i et påbud, eller det der er værre. Hertil kan Finanstilsynet efter lov om finansiel virksomhed §349 stille krav til, at virksomheden udarbejder en særlig redegørelse om fremtidsudsigterne for virksomheden – dels i forhold til tilsynet og dels i forhold til virksomhedens fortsatte drift.⁶⁵

Konsekvenserne efter tilsynsbesøg vil kun kunne resultere i bøder, i tilfælde af at der sker en politianmeldelse, og virksomheden bliver dømt for forholdet. I øvrige tilfælde vil det blot være et påbud eller påtale, som ikke har nogen økonomiske konsekvenser for virksomheden.

⁶⁴ Interview med Søren Møller Christensen, Finanstilsynet – Bilag 4

⁶⁵ https://www.Finanstilsynet.dk/~media/Nyhedscenter/2014/Modelnotat_FINAL-021214.pdf?la=da

Rent analytisk har Finanstilsynet en tilsynsdiamant med parametre, som er kriterier, de forskellige typer af virksomheder skal holde sig indenfor for at holde en passende risikoprofil efter

Finanstilsynets opfattelse. Tilsynet bruger således de fastsatte parametre som pejlemærke til, hvornår risikoprofilen er højere, og der er behov for inspektion. For pengeinstitutter er tilsynsdiamanten anlagt således, at eksponering, udlånsvækst og likviditetsoverdækning er de afgørende faktorer for risikoprofilen.

Med den overordnede information om Finanstilsynet kan der således være tvivl om, hvorvidt en adfærd, der ligger på grænsen af det tilladte, bliver sanktioneret tilstrækkeligt, til at virksomheden vil rette op på denne. Dermed kan der være en kløft mellem sanktioner i forhold til den adfærd, der fra virksomhederne bliver udvist. Dette har man f.eks. set i lyset af Amagerbanken, hvor Finanstilsynet fremhævede, at der var mangler, som tidligere var pointeret, men hvor Amagerbanken selv ikke havde adresseret og retter op herpå. I en 165 siders lang redegørelse oplyses hele Finanstilsynets tilgang og tilsyn med Amagerbanken i årene op til konkursen, hvor påtaler og påbud fremgår.⁶⁶

4.3 Erhvervsstyrelsen

Erhvervsstyrelsen fungerer som den overordnede myndighed for alle virksomheder i Danmark, hvis mål er at gøre det nemt at drive virksomhed i Danmark. Erhvervsstyrelsen er en underenhed af Erhvervsministeriet og agerer ud fra Erhvervsministeriets Strategi 2025 om at skabe gode fremtidssikrede vækstvilkår for danske virksomheder i de globale og digitaliserede økonomier. Erhvervsstyrelsen tilsynsfokus er at udvikle og håndhæve enkel og effektiv erhvervsregulering. Det betyder, at Erhvervsstyrelsens fokus er mere på de overordnede retningslinjer, og rammer for virksomhedsdrift. Registreringer, indberetninger, statistik, regnskab, virksomhedsregulering, fondstilsyn og hvidvaskkontrol.⁶⁷

Særligt Erhvervsstyrelsens regnskabskontrol, og tilsyn med revisorer er vigtigt i forhold til afhandlingens problemstilling, hvilket netop sætter fokus på regnskabskontrol herunder hvilke alvorlige problemstillinger der kan være i

⁶⁶ https://www.Finanstilsynet.dk/~media/Tal-og-fakta/2011/Redegoerelse_352a_Amagerbanken.pdf?la=da

⁶⁷ <https://Erhvervsstyrelsen.dk/om-erhvervsstyrelsen>

regnskabet.⁶⁸ For så vidt angår tilsynet med revisorer, vil dette blive behandlet særskilt i afsnittet nedenfor.

Erhvervsstyrelsen har som et nyt initiativ i 2015 udgivet en omfattende redegørelse for sin tilsynsmyndighed, hvis primære formål er at skabe gennemsigtighed og øge tilliden i erhvervslivet til trods for omfattende skandaler – udgivelsen ”Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn”.

Beretningen indledes af direktør Betina Hagerup med forordet om, hvordan Erhvervsstyrelsens mål er at skabe et effektivt erhvervsliv med passende og præcis kontrol uden unødvendig kontrol. Hertil påpeger Betina, at tilsynet først er effektivt, når de forskellige tilsynsmyndigheder arbejder sammen og sammenholder data på tværs for at kunne klarlægge grove regnskabsfejl, organiseret økonomisk kriminalitet og skattesvindel. Erhvervsstyrelsen har data på alle grundregistreringer, og i 2016 blev der udarbejdet et nyt tiltag hvor reelle og formelle ejerforhold skulle registreres for at kunne finde frem til de ansvarlige personer. Dette påpeges som et paradigmeskifte i tilgangen til tilsynet, da tiltaget har skabt endnu mere åbenhed, som skal sikre mindre misbrug og mere ansvarlighed.

”Man skal forstå, at et tilsyn jo netop er et tilsyn. Det er ikke den egentlige drift i virksomheden, som ligger hos den ansvarlige ledelse.”

- Søren Møller Christensen, Finanstilsynet⁶⁹

”For Erhvervsstyrelsen gælder det om at finde en balancegang, som gør det let at efterleve reglerne, og samtidig gælder det om, at virksomhederne og Erhvervsstyrelsen bruger færrest mulige ressourcer på netop dette”. I redegørelsen påpeges at Erhvervsstyrelsen ”målretter sine ressourcer på at udvælge de mest væsentlige og principielle sager, hvor Erhvervsstyrelsens afgørelser kan være med til at sætte en retning for andre virksomheder.” - En sådan udmelding fra en tilsynsmyndighed kan være lidt modsigende og bekymrende, særligt efter at man har oplevet store og omfattende skandaler med åbenlyse misbrug af forskellig karakter, som netop burde være sager af væsentlig og principiel karakter.

⁶⁸ Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016 – Erhvervsstyrelsen – En tilsynsmyndighed i forandring
https://Erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/aarsberetning_2016_kontrol_tilsyn_web_opslag.pdf

⁶⁹ Interview med Søren Møller Christensen, Finanstilsynet – Bilag 4

Erhvervsstyrelsen skriver, at resultater og erfaringer fra tilsynskontrol er anvendt i udviklingen af regulering. Her fremhæves ændringen af årsregnskabsloven, hvor særligt mindre virksomheden er blevet bedre stillet, hvilket skal sikre højere grad af regelefterlevelse, som videre skal øge tilliden og sikre fremtidig vækst i Danmark. Dette kan måske fra lovgivers side være lidt paradoksalt i forhold til lempelse af revisionspligten generelt.

Erhvervsstyrelsen havde i redegørelsen for 2016, 2 fokuspunkter for tilsynet og måden, hvorpå de har grebet tilsynet an. 1) Datadrevet og effektfokuseret tilsyn. Og 2) Bedre regulering, der understøtter Erhvervsstyrelsens kontrol og tilsyn.

Datadrevet og effektfokuseret uddybes ved, at den digitale agenda i erhvervslivet giver mulighed for at anvende smartere værktøjer til analyse og udvælgelse af virksomheder, i særdeleshed når data deles mellem tilsynsmyndigheder. Dette understøttes af, at Rigsrevisionen har gennemgået Erhvervsstyrelsen tilsyn med henblik på at effektivisere udførelsen af tilsyn. I samme ombæring gør Erhvervsstyrelsen opmærksom på, at det værktøj, som er udviklet til at udvikle udvælgelsen, blot er pilottestet i 2016 og ikke fuldt ud effektueret. Værktøjet estimeres til at kunne øge træfsikkerheden for udførte kontroller fra 30 % til 70 %⁷⁰ ved at udvælge virksomheder baseret på en risikorettet tilgang frem for en tilfældig udvælgelse.

“

”Det er ikke samfundet, der styrer virksomhederne.”

- Søren Møller Christensen, Finanstilsynet⁷¹

Ovenstående kan undre revisionsfaget, da man siden tidernes morgen har arbejdet ud fra tesen; ”hvad kan gå galt i regnskabet”, og dermed altid har haft en risikorettet revision. Det synes at være alarmerende, at Erhvervsstyrelsen ikke har anvendt en risikorettet tilgang til udvælgelsen af virksomheder, men blot er gået tilfældigt til værks. Erhvervsstyrelsen oplyser, at datagrundlaget er massivt men præget af fejl, som er kritiske i forhold til at have et validt datagrundlag.

⁷⁰ Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, side 12 – Erhvervsstyrelsen – En tilsynsmyndighed i forandring

https://Erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/aarsberetning_2016_kontrol_tilsyn_web_opslag.pdf

⁷¹ Interview med Søren Møller Christensen, Finanstilsynet – Bilag 4

Det kan virke besynderligt, at den elektroniske agenda ikke har været prioriteret højere, således Erhvervsstyrelsen kunne være på forkant med udviklingen og kontroltilgangen, da man længe har haft adgang til datagrundlaget fra danske virksomheder. Herudover vil den digitale udvikling ydermere tale ind i Erhvervsstyrelsens målsætning om en effektiv ressourceudnyttelse, hvilket noget kan tyde på ikke har været tilfældet tidligere med tilfældige udvælgelsesmetoder.

Fokusområde 2 i redegørelsen omhandler i særdeles de lovændringer, der er foretaget for nyligt, som, Erhvervsstyrelsen mener, har haft en positiv effekt på erhvervslivet. Her fremhæves implementering af ny revisorlovgivning i 2016, som kom på baggrund af EU-forordningen. Disse lovtiltag havde desuden den effekt, at Revisortilsynet blev nedlagt og i stedet indgik som en underafdeling i Erhvervsstyrelsen, således at Revisornævnet stadig eksisterer. De 2 største konsekvenser heraf er, at sager, der udvælges, bliver reduceret, men til gengæld følger man mere op på tidligere fejl og sikrer at disse ikke gentages. Hertil vil der være større mulighed for udvælgelse af sager hos mindre revisionshuse, som dog ikke vurderes at have en større samfundseffekt.

Hertil fremhæver redegørelsen ny lov om reelle ejere, som tidligere beskrevet, samt ændring i selskabslovgivning. I selskabslovgivningen er der nu mulighed for at yde lovlige kapitalejerlån, hvilket tidligere ikke var lovligt.

Af bilag 6 fremgår det i tal, hvordan Erhvervsstyrelsens tilsyn for 2016 har fungeret, og hvor mange sager der er udtaget for hver kategori. Her kan det ses at antallet af udvalgte sager i alle kategorier – kapitalejerlån, revisorforbehold, børnoterede virksomheder, øvrig regnskabskontrol, revision, revisorers efteruddannelse og hvidvask er reduceret i 2016 i forhold til 2015. For så vidt angår revision af PIE-virksomheder er antallet af kontrollsager gået fra 4 i 2015 til 2 i 2016, hvilket er en halvering. Antallet af kontrollerede års- og delsårsrapporter for børsnoterede virksomheder er faldet fra 41 i 2015 til 31 i 2016. Af deciderede forbehold under revisionen er der kontrolleret 908 sager med forbehold i 2016 mod 1200 året inden – altså en reduktion på 25 %.

4.4 *Revisortilsyn & Advokatnævnet*

For hvervet som revisor og advokat, er der opsat 2 myndigheder som skal sikre at de love og regler der gælder også overholdes i praksis. På lige fod med Erhvervsstyrelsen og Finanstilsynet er det Erhvervsministeriet som øverste myndighed i erhvervslivet, som står for disse tilsyn.

Advokatnævnet er et lovbestemt og uafhængigt klagenævn oprettet af Advokatsamfundet efter reglerne i retsplejelovens § 144, stk. 1.⁷² Advokatrådet er en del af Advokatsamfundet, som alle advokater i Danmark skal være en del af. Medlemmer af Advokatnævnet er underlagt tavshedspligt i forbindelse med klager. Advokatrådet består af et formandskab i form af en formand og 2 næstformænd. Herudover er der 18 medlemmer, hvoraf de 9 udgøres af advokater udvalgt af Advokatsamfundet, og de øvrige 9 medlemmer er udvalgt af justitsministeren efter indstilling fra forskellige myndigheder og organisationer med relevant indsigt i advokatbranchen.⁷³

Overordnet for Advokatnævnet bygger nævnets arbejde på indsendte klager, og det vil således ikke være en tilsynsmyndighed som er forebyggende. Advokatnævnet behandler 2 typer af klager; adfærdsklager og salærklager. Det er således Advokatnævnets opgave at vurdere, hvorvidt den pågældende advokat har levet op til god advokatskik og efterlevet gældende lovgivning. Herudover vil Advokatnævnet vurdere på salærsager, om et advokathonorar er urimeligt højt, hvorefter der vil være mulighed for at søge erstatning ved domstolene. Årligt behandler advokatrådet mellem 1200-1300 sager, hvoraf langt størstedelen er adfærdsklager i forhold til den rådgivning, der er ydet.⁷⁴ Af afsagte kendelser fremgår det, at mellem 40-50% af salærklager blev anerkendt i årene 2015-2017. Hertil ligger frifindelserne på adfærdsklager på mellem 44-49 %. I ovenstående tal skal man yderligere tage højde for, at Advokatnævnet yderligere afviser klager (årligt ca. 500 sager), hvilket giver en afvisningsprocent på ca. 30 %.

Afsagte kendelser	2015	2016	2017
Salær godkendt	60	43	55
Salær nedsat	70	25	72
Salær bortfald	7	11	9
Frifindelse	211	207	188
Irettesættelse	33	27	15
Bøde	220	178	184
Frakendelse	3	3	2
Overtrædelse uden sanktion	3	7	6
Ikke genudlevering af bestalling	1	0	0
I alt	608	501	531 *

* Såfremt kendelsen omfatter både en adfærds- og salærklage, vil afgørelsen i sagen rubriceres under adfærdsdelen.

Med disse tal kan det udledes, at Advokatnævnet således bruges som en "trykprøvning" af advokatrådgivning generelt nærmere end en tilsynsmyndighed, som aktivt selv tager vare på påsyn og kontrol af branchen.

⁷² <https://www.Advokatsamfundet.dk/Advokatnaevnet/OmAdvokatnaevnet/Generelt.aspx>

⁷³ <https://www.Advokatsamfundet.dk/Advokatnaevnet/OmAdvokatnaevnet/Organisation.aspx>

⁷⁴ Advokatnævnet Beretning 2017,

<https://www.Advokatsamfundet.dk/Advokatnaevnet/OmAdvokatnaevnet/Beretning.aspx>

Nævnet har dog en forebyggende effekt på advokatbranchen dog ikke i lige så høj grad som f.eks. Erhvervsstyrelsen eller Revisortilsynet.

For så vidt angår Revisortilsynet er dette nu en underafdeling af Erhvervsstyrelsen (tidligere en selvstændig enhed). Revisortilsynet er i forbindelse med den nye lovgivning blevet lagt ind under Erhvervsstyrelsen og vil fremadrettet blive omtalt Erhvervsstyrelsens Revisortilsyn (ERT).

ERT har for 2017-2019 udgivet en strategiplan og redegørelse for opbygningen og formålet for tilsynet, samt hvilke organisatoriske ændringer, der er foretaget efter ændringen af EU-lovgivningen i 2016⁷⁵. I strategiplanen fastslår ERT, at formålet med tilsynet er at *"medvirke til at skabe og opretholde tillid til den danske revisionsbranche, herunder godkendte revisionsvirksomheder og revisorer"*. Grundlæggende er tilsynet ansvarlig for den lovpligtige kontrol af, hvorvidt revisionsvirksomheder har etableret, implementeret og korrekt anvendt et kvalitetsstyringssystem. Derudover har ERT et større europæisk og globalt perspektiv på tilsyn og udvikling i branchen, som tilsynet prøver at være medvirkende til. I den forbindelse foretages undersøgelser af specifikke erklæringsopgaver, hvor der er særlig risiko for lovbrud.

ERT har selv identificeret 7 strategiske indsatsområder, som både er interne og eksterne:

- 1) Risikobaseret og datadrevet tilsynspraksis (ekstern)
- 2) Forebyggelse af væsentlige fejl og mangler (ekstern)
- 3) Ensartethed i kvalitetskontrol og sanktionering (ekstern)
- 4) Synlighed og information (ekstern)
- 5) Internationalt samarbejde og internationalisering af arbejdet med revisionsarbejdet (ekstern)
- 6) Tværgående tilsyn og samarbejde (intern)
- 7) Kompetenceudvikling og specialisering (intern)

ERT har i sin risikovurdering 2 vigtige parametre i udvælgelsen - risikoen for fejl og risikoen ved fejl. Således vurderer man både på risikoen for, at der sker en fejl, og risikoen ved konsekvenserne af en mulig fejl.

⁷⁵ Erhvervsstyrelsens revisortilsyn – Strategi 2017-2019,

https://Erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/strategi_2017-2019_ert.pdf

Udvælgelse af sager til kontrol har tidligere været forhåndsbestemt, hvor tilsynet kom på besøg hvert tredje år hos de større revisionshuse og gennemgik et vist antal sager af hver slags. På den måde, såfremt man ønskede det, havde man mulighed for at "planlægge sig til", hvilke sager der havde større sandsynlighed for at blive udvalgt, hvilket for et samfundsperspektiv er et problem. Hertil havde man før 2016 en retningslinje om, at tilsynet udtog 1 erklæringsopgave for børsnoterede og PIE-virksomheder til kontrol, pr. 10 erklæringsopgaver revisionsvirksomheden udfører for samme PIE-virksomhed. Dette er ændret til, at der nu udvælges 1 erklæringsopgave til kontrol ud af 3 afgivne erklæringer til virksomheden. Antallet er tredoblet i forhold til omfanget af kontrol af PIE-virksomheder, hvilket er en massiv ændring til tilgangen i udvælgelsen.⁷⁶

Man kan være tilbøjelig til at vurdere, at disse ændringer er en erkendelse fra Revisortilsynet om, at tilsynet ikke har været tilrettelagt på en optimal måde, og at udvælgelsen har været for mangelfuld. Omvendt kan det også være en konsekvens af, at samfundseffekten af tilsynet er større ved kontrol af PIE-virksomheder. Om ikke andet kan det konkluderes, at tilsyn og kontrol af PIE-virksomheder er voldsomt intensiveret, hvor de kommende år må afgøre resultatet af det øgede tilsyn.

I forhold til sanktioner har ERT lempet på førstegangsovertrædelser, men derimod skærpet bøder og sanktioner ved grove overtrædelser samt gentagende lovovertrædelser.

4.5 *Hvorfor fanges skandaler ikke af tilsynene?*

For både Revisortilsynet og Advokatnævnet kan det konkluderes, at de fungerer som en forebyggende enhed, som foretager tilsyn på bagkant, når sagerne er afsluttet, og er således en kontrolinstans af revisorers og advokaters arbejde. Begge tilsyn fungerer dog og virker ved, at revisorer og advokater lever op til deres erhverv og bærer en faglig stolthed, som skal sikre kvaliteten i arbejdet og dermed forebygge ansvarspådragende arbejde. Yderligere kan begge tilsyn fratage både advokats og revisors bestalling til at udøve sit hverv, således at det har klare konsekvenser, hvis arbejdet er mangelfuldt og ansvarspådragende. Hertil er Erhvervsstyrelsens vision ikke decideret at forebygge og opdage skandaler, men at tilsynet skal være med til at hæve den generelle faglighed og kvalitet i fagene, som skal styrke tilliden generelt i dansk erhvervsliv.

⁷⁶ Erhvervsstyrelsens revisortilsyn – Strategi 2017-2019, side 7.

https://Erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/strategi_2017-2019_ert.pdf

”Hvis man tror, at Finanstilsynet skal få øje på alting, er der en forventningsafstemning, der er slået fejl.”

- Søren Møller Christensen, Finanstilsynet⁷⁷

Som nævnt i det teoretiske afsnit om revisors rolle i kapitel 1 er det vigtigst at fremhæve, at det i første omgang er ledelsen af virksomheden, som har det altoverskyggende ansvar. Dog er det tilsynets og lovgivers opgave at sørge for at have en opsætning, der sikrer optimale vilkår for ansvarlig virksomhedsledelse. Dermed ikke sagt, at rådgivere og sparringspartnere for virksomheden ikke aktivt kan tage del i processen.

Ved offentlige tilsyn styret af Erhvervsministeriet, herunder Erhvervsstyrelsen og Finanstilsynet, kan et kritisk punkt være deres arbejdsmetoder og i særdeleshed udvælgelsesmetoder. Man har i tilsynsmyndighederne historisk ikke altid udvalgt og ført tilsyn efter en risikorettet metode, men man har mere benyttet sig af en systematisk metode. Den risikorettede metode er først for alvor begyndt at blive introduceret fra 2016 og frem. Dog har der for Revisortilsynet altid været en kategorisering af revisionsvirksomheder efter størrelse, dog stadig med mulighed for at planlægge sig ud af tilsynsbesøg. I selve revisionsfaget og det at udføre en revision har der altid været en risikorettet tilgang til, hvad der kan gå galt i regnskabet, hvilket skal adresseres i revisionen. Deraf kan det undre, hvorfor tilsynsmyndighederne ikke altid har arbejdet efter en risikorettet metode. Det kan skyldes, at den lovgivning, som har reguleret tilsynsmyndigheder, ikke har været detaljeret nok. Sammenlignet med regler og standarder for udførsel er der langt større krav til risikobilleder og udvælgelse af revisors arbejde, end der er til tilsynet. Dette er dog indarbejdet i tilsynsmyndighedernes mål og vision fra 2016, hvilket vil påvirke tilliden i erhvervslivet og samfundet generelt.

4.6 Interview Finanstilsynet ved Søren Møller Christensen

Kommunikationschef Søren Møller Christensen hos Finanstilsynet er interviewet med henblik på at få indsigt i Finanstilsynets arbejde, fremgangsmåder, sanktionsmuligheder og erfaring med nødlidende virksomheder, herunder deres samarbejde med revisor. Finanstilsynet er sat i verden med tre overordnede formål for samfundet som er; tilsyn, lovforberedende arbejde og informationsarbejde.

⁷⁷ Interview med Søren Møller Christensen, Finanstilsynet – Bilag 4

Det overskyggende formål er tilsyn med finansielle virksomheder og pengeinstitutter, hvor Finanstilsynet løbende foretager en risikovurdering af de virksomheder, de overværer. Baseret på solvensoverdækning, tilsynsdiamanten og vurderinger af risikoen for og ved fejl foretages der inspektioner og tilsyn med virksomhederne. Søren forklarer dog, at Finanstilsynet tidligere ikke har haft et fuldt risikofokus, men at man er blevet bedre til dette, i takt med at man har fået et bedre datagrundlag. Finanstilsynet har et bredt samarbejde med øvrige myndigheder såsom bagmandspolitiet (SØIK), Skattestyrelsen, Erhvervsstyrelsen og Finansiell Stabilitet.

”I sidste ende må man forstå, at det er virksomhedens ledelse, der skal sørge for, at man holder sig inden for lovens rammer og har en forsvarlig drift.”

- Søren Møller Christensen, Finanstilsynet⁷⁸

Der arbejdes med en årligt inspektionsplan, hvor man inddeler banker efter størrelse, mens der for pensionskasser og forsikringsselskaber føres et særskilt tilsyn. Finanstilsynet har altid udvalgt og planlagt deres inspektionsplan ud fra et risikobillede og et fokus på, hvor det kan gå galt. Årligt revurderes inspektionsplanen, således at der er forskellige fokusområder hvert år. Her vurderes også samfundskonsekvensen ved fejl.

Søren peger på, at tiden efter Finanskrisen har været vigtig for tilsynsmyndigheder i Europa, hvor der kom langt større krav til tilsyn af virksomheder og krav til driften af virksomheder generelt. Han forklarer, at de forskellige erhvervsministre prøver at sætte fokus på enten skærpelse eller lempelse af tilsyn, men det vurderes mere at være markedet, der afgør udviklingen i lovgivningen.

Søren Møller Christensen forklarer, at Finanstilsynet har et tættere samarbejde med intern revision nærmere end den eksterne revisor. Dog danner revisionsprotokollater og øvrig rapportering grundlag for inspektionsplanen. Hertil vil de ansvarlige for hver virksomhed hos Finanstilsynet tage kontakt til virksomhedens revisor, såfremt der måtte være behov for dette. Den eksterne revisor vil være med til det afsluttende inspektionsmøde, men ellers er der ikke stor kommunikation med ekstern revisor. Søren forklarer, at ekstern revisor er et skridt tættere på virksomhedens drift, og Finanstilsynet er mere på overordnede niveau.

⁷⁸ Interview med Søren Møller Christensen, Finanstilsynet – Bilag 4

Her fremhæver Søren Tønder Bank som eksempel, hvor revisor svigtede, hvilket havde fatale konsekvenser for banken men også for revisions og bankbranchen. I kølvandet på revisorsvigtet i Tønder Bank kom der påkrav fra Finanstilsynet om, at revisor for finansielle virksomheder skal certificeres og have et vis antal timer på finansielle virksomheder årligt henholdsvis på banker og forsikringer⁷⁹. Dette er for at sikre, at revisor er kompetent og har den fornødne erfaring til at kunne rådgive og påtage regnskabet for en finansiell virksomhed.

I forhold til samfundsopfattelsen oplever Søren, at samfundet generelt pålægger revisor og tilsynsmyndigheder for stort et ansvar, og samfundet glemmer, hvem der har det driftsmæssige ansvar for virksomhederne, nemlig ledelsen. Her peger Søren på, at lovgiver ved forsvarsmekanismer skal danne rammerne for en god drift, men at lovgivning ikke skal drive virksomheden. Det betyder også, at hverken tilsyn eller revisor i Søren's optik aktivt kan tage del i virksomhedens drift, for at sikre overlevelse ved going concern-problemer.

Netop samfundsopfattelsen vurderer Søren er vigtig også i forhold til debatten om, hvor strengt erhvervslivet skal reguleres. Det altoverskyggende er, at der altid vil ske fejl i et konkurrencepræget marked, som lovgiver ikke kan regulere sig ud af. Hvad skal målet med øget lovgivning være? Lovgiver kan nemt skærpe kapital og solvenskrav, som kan medføre, at det er meget få banker, der kan eksistere – men er det noget, man ønsker for erhvervslivet? Det er vigtigt at have et velfungerende erhvervsliv, hvor rammerne er gode for at drive virksomheder, herunder banker, hvor der er tilpas med tilsyn. Søren peger på, at antallet af konkurser ikke er alarmerende.

Søren vurderer, at revisor er den tætteste samarbejdspartner og tilsyn med virksomheden, som bør kunne reagere først, men dog ikke har det fulde ansvar.

⁷⁹ <https://www.finanstilsynet.dk/~media/Lovgivning/Lovsamling/2018/Vejledninger/VEJ9268-180418.pdf>

4.7 Delkonklusion underspørgsmål 3

"Hvordan påvirker erhvervslivets tilsyn virksomheders evne til at fortsætte driften, og hvilken effekt har tilsyn på virksomheders drift?"

Det kan konkluderes, at erhvervslivets tilsyn både virker forebyggende og opdagende på virksomheders generelle drift. Der er primært analyseret på Finanstilsynet, Erhvervsstyrelsen, Revisortilsynet og Advokatnævnet. De direkte tilsyn i form af Finanstilsynet og Erhvervsstyrelsen arbejder med en inspektionsplan år for år, men de har forskellige fokuspunkter i deres virksomhedsbesøg og gør i høj grad brug af data, i takt med at der bliver mere data tilgængelig. Finanstilsynet bygger på en tilsynsdiamant, som måler risikoeksponeringen for virksomheden, og hvor der er behov for tilsyn, hvis virksomheden presser de lovmæssige krav. Det direkte tilsyn medfører øget kvalitet i virksomhedsdriften og forebygger fejl samt er forebyggende mod, at virksomheder går konkurs.

De mere forebyggende tilsyn i form af Revisortilsynet og Advokatnævnet har en mere indirekte effekt på erhvervslivet gennem kontrol af de typiske sparringspartnere til virksomhederne og tilsyn af den kvalitet, rådgiverne leverer. Særligt Revisortilsynet har gennemgået en massiv udvikling gennem de sidste par år, hvor Revisortilsynet er gået fra at være en selvstændig enhed, hvor selve tilsynet blev udført af revisor fra en anden revisionsvirksomhed i branchen, til nu hvor Revisortilsynet er en underafdeling til Erhvervsstyrelsen, hvor tilsynet bliver udført af Erhvervsstyrelsens medarbejdere og således uden for revisionsbranchen. Revisortilsynet er blevet mere risikobaseret i deres udvælgelsesmetoder og mere fokuseret på, hvor det kan gå galt. Advokatnævnet er en klageinstans bestående af forskellige erhvervsfolk, men primært advokater som behandler to former for klager; salærklager og adfærdsklager.

Kommunikationschef Søren Møller Christensen hos Finanstilsynet udtaler, at samfundet generelt pålægger for stort et ansvar hos tilsynsmyndigheder, revisor og advokater frem for at have fokus på dem, som reelt har ansvaret, nemlig ledelsen. Der vil altid ske fejl i et konkurrencepræget marked, som man ikke kan undgå ved lovgivning. Det konkluderes, at tilsyn i erhvervslivet er med til at sætte gode rammer for ledelser i virksomheder i Danmark, men tilsyn er et pligtarbejde, der skal balanceres i samfundet for at skabe den rette balance, således at det ikke går ud over driften. Tilsyn eller Revisor vurderes ikke at spille en direkte rolle i virksomheders evne til at kunne fortsætte driften.

5. Analyse af cases

5.1 Analyse af konkrete cases og udvælgelse

5.2 O.W. Bunker

5.3 Top-Toy A/S

Afsnittet indeholder

Kapitel 5. vil teori og analysearbejde foretaget i kapitel 2, 3 og 4, blive anvendt på relevante case-virksomheder, således teori kobles til praktiske virksomheder og et faktisk hændelsesforløb. I kapitlet vil indhentet empiri, særligt interviews, blive analyseret på virksomheder, for at kunne afklare effekten af lovtiltag og konklusion på problemstillingen.

5.1 Analyse af konkrete cases

Med ovenstående indsigt og teoretisk grundlag vil der blive analyseret på specifikke cases, og der vil blive set på hvad der er gældende, og hvad der har været udslagsgivende. I særdeleshed vil der blive analyseret på, om ændringerne i lovgivningen ville have påvirket udfaldet, og hvad den primære årsag til konkursen skyldes. Herunder vil påtegningen i det seneste aflagte regnskab blive evalueret i forhold til, om den var passende omstændighederne taget i betragtning. Der vil blive taget udgangspunkt i forskellige cases, hvor det er forskellige parametre, som er afgørende, således at analysen vil blive nuanceret og belyse flere aspekter, som tidligere er gennemgået.

De udvalgte cases er virksomheder, som er aktuelle, og hvor der for nyligt har været relevant information, som kan bruges i afhandlingen. Særligt for så vidt angår O.W. Bunker, er denne virksomhed også belyst i interviewet med revisor Jan Bo Hansen (ansvarlig for Reputation and Risk i Deloitte). Deloitte var ansvarlige for revisionen af O.W. Bunker. Således er denne case oplagt at analysere herunder hvorvidt de gennemgåede lovændringer kunne have påvirket udfaldet.

Top-Toy A/S er historien om en familieejet legetøjskæde, der gennem en lang periode med dårlige resultater skulle forsøges genoplivet ved enten rekonstruktion eller konkurs, og nye investorer skulle til for at forsøge at drive virksomheden videre. Deraf er der tale om en virksomhed, der har forsøgt sig med de nye regler, hvorfor en analyse af, hvordan det gik, er essentiel for afhandlingen.

Hertil er der lige op til afhandlingens aflevering kommet endnu en konkurssag op om Dyrberg Kern, som ellers var en stor veletableret og lovende smykkekoncern som ligeså gik konkurs.

5.2 O.W. Bunker

O.W. Bunker var en af Danmarks største virksomheder op til virksomhedens pludselige konkurs d. 5. november 2014⁸⁰. O.W. Bunker var en virksomhed, der beskæftigede sig med køb og salg af brændstof til skibsbranchen. En vigtig forståelse af deres forretning som de selv anførte i årsregnskabet for 2013 er, at de sælger finansielle instrumenter for at sikre udsving i oliepriserne⁸¹.

⁸⁰ https://da.wikipedia.org/wiki/OW_Bunker

⁸¹ <https://regnskaber.cvrapi.dk/17092771/Y3ZyLmRrOi8vcGRmcy8xNzcyOTA3MTtBL1MyMTcwOTA7MjAxMzAxMDE7MjAxMzEyMzE7UjtS.pdf>

Netop denne aktivitet er risikofyldt, da oliepriserne hurtigt kan svinge, og finansielle sikringsagter således pludselig kan vende og blive fatale for virksomheden.

Faktiske forhold og hændelsesforløb:

O.W. Bunker omsatte for 2 mia. USD i 2013 og beskæftigede 622 medarbejdere på verdensplan. Selskabets hovedaktionær var den svenske kapitalfond Altor. O.W. Bunker blev børsnoteret på den Københavnske Fondsbørs d. 28. marts 2014, altså blot få måneder før konkursen.

D. 6. november 2014 meddelte koncernen, at to datterselskaber (O.W. Bunker & Trading A/S og O.W. Supply & Trading A/S) havde anmodet om at indlede en rekonstruktion.⁸² Denne blev dog hurtig forvandlet til en konkursbegæring dagen efter for moderselskabet O.W. Bunker A/S d. 7. november 2014.

Det hurtige skift for selskabet skete grundet en stor risikoeksponering på oliederivater samt svindel i datterselskaber, som medførte tab for 150 mio. USD på risk managementkontrakter.⁸³ Til trods for at mange rådgivere havde gennemgået børsprospekter for O.W. Bunker, var der så stor risiko forbundet med deres forretningsområder, kombineret med at selskabet ikke var tilstrækkeligt rustet i forhold til deres kapital, til at selskabet kunne overvinde sådan et tab.

Den 30. maj 2018 blev der afsagt dom i O.W. Bunker-sagen ved retten i Aalborg, hvor en tidligere direktør i O.W. Bunker blev kendt skyldig i bedrageri og idømt 1 år og 6 måneders fængsel. I sagen kom det frem, at vedkommende havde overskredet sine kreditrammer på 10 mio. USD og på konkurstidspunktet havde handlet for samlet 90,2 mio. USD som ikke var bogført og dermed ikke oplyst til ledelsen.⁸⁴

Erhvervsstyrelsen har derudover meldt de to revisorer, der skrev under på O.W. Bunkers regnskab til Revisornævnet, som skal vurdere hvorvidt der er mangler i revisionen.⁸⁵ Dette kom frem i november 2018, hvor der pr. afleveringstidspunktet endnu ikke er kommet en konklusion på revisors arbejde. Deloitte har taget skarp afstand fra kritikken mod revisionsarbejdet i forhold til O.W. Bunker, som det også fremgik af interviewet med Jan Bo Hansen.

⁸² <http://investor.owbunker.com/phoenix.zhtml?c=252866&p=irol-announcements>

⁸³ https://penge.borsen.dk/artikel/19/94570/fakta_ow_bunker_gik_konkurs_faa_maaneder_efter_boersdebut.html

⁸⁴ <https://www.domstol.dk/Aalborg/nyheder/domsresumeer/Pages/Domistrafesag-OWBunker.aspx>

⁸⁵ <https://www.dr.dk/nyheder/penge/styrelse-anmelder-ow-bunker-revisorer-regelbrud>

Key Audit Matters

I forhold til O.W. Bunker A/S' seneste regnskab inden konkursen for 2013 var dette regnskabet forsynet med en blank revisionspåtegning, hvor de ajourførte ISA standarder af gode grunde ikke var indført endnu. Det betyder, at det er en "gammel" påtegning uden Key Audit Matters og uden særskilt afsnit om going concern. Der har således ikke været nogen forhold under revisionen af sådanne karakter, at disse skulle oplyses i påtegning ej heller en supplerende oplysning, som ellers kan sammenlignes med en fremhævelse efter den nye lovgivning.

I interview med Jan Bo Hansen forklarer han, at virksomhedens risikoprofil og styring af oliederivater tydeligt fremgår af regnskabet som helhed, hvilket revisor har konkluderet er i passende omfang. I ledelsesberetningen i regnskabet for 2013 er der omtale af følgende risikoområder: "trade credit and risk management", risks related to the industry", "risk related to marine fuel price", "risk relating to regulation" og "credit risk". ⁸⁶

Dermed kan det konkluderes, at regnskabslæser er tiltrækkeligt oplyst omkring hele forretningsområdet og den risikoeksponering, selskabet har for at kunne drive forretningen. Det kan så vurderes, om risici, der kan være så fatale, skal beskrives mere omfattende, og der evt. skal udarbejdes følsomhedsanalyser på, hvor store udsving i olieprisen, som virksomheden vil kunne tåle. Der er på ingen måder omtalt, hvor store og volatile risici, der er tale om i ledelsesberetningen, og ej heller i noterne. I regnskabet som helhed er der ej heller specifikke tal for de samlede summer, der er sikret ved finansielle instrumenter, og den olierisiko, der er forbundet hermed. Under anvendt regnskabspraksis er anført:

"Changes in the spot price for derivative financial instruments which are considered part of the Company's oil exposure are recognized in the profit and loss account under "Cost of sales". Measurement of derivative financial instruments hedging future cash flow is based on quoted mark-to-market prices. Valuation models which include a significant proportion of input based on estimates are applied, if required. The difference between the spot price and the mark-to-market value of derivative financial instruments is recognized to profit and loss account."

Dette er tilstrækkeligt for så vidt angår indregningen og behandlingen, men regnskabet er sparsommeligt for så vidt angår omfanget af derivater.

⁸⁶<https://regnskaber.cvrapi.dk/17092771/Y3ZyLmRrOi8vcGRmcy8xNzcyOTA3MTtBL1MyMTcwOTA7MjAxMzAxMDE7MjAxMzEyMzE7UjtS.pdf>

Et Key Audit Matter ville have givet indsigt i, hvordan revisor havde forholdt sig til going concern. Dog skulle der i året have været hændelser, der kunne have skabt betydelig tvivl om forudsætningen om fortsat drift, for at der i regnskabet ville være et Key Audit Matter. Uden at kende de specifikke revisionsforhold, som der ikke kan opnås indsigt i, formodes dette ikke at være tilfældet.

Således vurderes det, at et Key Audit Matter ikke havde gjort regnskabslæser bedre informeret omkring den usikkerhed, der er forbundet med forrettningens risikoprofil og dermed forudsætning om fortsat drift, end det foreliggende regnskab efter den ældre lovgivning.

Rekonstruktion

Der blev for 2 datterselskaber indledt en rekonstruktion i håb om at kunne føre disse videre.⁸⁷ Dog blev det hurtigt erkendt, at koncernen ikke stod til at redde, hvorfor moderselskabet dagen efter indledte en konkurs. Det blev således hurtigt vurderet at rekonstruktionen ikke stod til at redde og man i stedet valgte at indlevere en konkursbegæring. Som gennemgået i kapitel 3 beskriver Peter hvor dyrt det vil være at gennemføre en rekonstruktion, og med så store tab som med O.W. Bunker, har ledelsen samt tilhørende tilsynsfolk hurtigt vurderet at selskaberne ikke stod til at redde. O.W. Supply & Trading omsatte i 2013 jf. det eksterne regnskab for knap 2 mia. USD, og en rekonstruktion i det omfang vil koste flere millioner. Hertil kan det være svært at videreføre virksomheden hvis hele forretningsmodellen er så udfordret som det var tilfældet. I forhold til en betalingsstandsning havde dette nok ikke ændret det store

Rådgivning og løbende dialog

Det kan vurderes hvorvidt revisors løbende rådgivning og sparring med O.W. Bunker var god nok, og hvorvidt revisor til fulde havde forstået hvor stor en risiko som O.W. Bunker var eksponeret for. Det har ikke været muligt at fremskaffe revisionsmateriale og de konkrete forhold er dermed svære at få indsigt i. Dog ligger børsprospektet tilgængeligt med omfattende beskrivende materiale til virksomheden i forbindelse med børsnoteringen. I regnskabet kan det udledes at selskabets soliditetsgrad har udviklet sig fra at ligge stabilt i +30 % til i 2013 at udgøre 18,5 %, hvilket er et fald på 15 % point. Dette kan selvfølgelig meget vel være årsagsforklaret og der kan ligge gode grunde bag. Samtidig er return on equity steget fra 34 %, til knap 76 %, som indikerer en virksomhed i stor fremgang.

⁸⁷ <http://hugin.info/160189/R/1869185/657152.pdf> - Pressemeddelelse fra O.W. Bunker.

Disse er gode parametre som kan pege i den rigtige retning, dog ikke uden tilhørende risiko. Den iboende risiko for en højt gearret virksomhed, er blot højere,

Hertil er der oplysninger om at prospektet til børsnoteringen forberedt og udført af Carnegie, underspillede den risiko der lå på oliederivaterne.⁸⁸ Her foreligger der korrespondance fra Carnegie om at prospektet og investorer skulle anse O.W. Bunker som et sikkert selskab, som ikke var eksponeret for udsving i olieprisen. Netop det endte dog med at blive fatal for virksomheden, hvis sikringsagter resulterede i så stort et fald og tab, at virksomheden gik konkurs. Netop denne rådgivning og udlægning af børsprospekt er af afgørende betydning for samfundsopfattelsen, og hvorvidt Hr. og Fru Danmark investerer deres private midler i en virksomhed som O.W. Bunker. Efter analyse og gennemgang af regnskabet samt påtegning af regnskabet for 2013, er det utroligt svært at udlede omfang og følsomheden på de risici forbundet med oliepriser at det er umuligt for uvidende at læse sig til. Børsprospektet er offentliggjort på DR's hjemmeside hvor det fulde prospekt er tilgængeligt på knap 200 sider, hvor det er tankevækkende at beskrivelse af risikofaktorer udgør 12 sider hvoraf det reelt kun er 8 sider om O.W. Bunkers forretningsmæssige risici⁸⁹. Her beskrives risikofaktoren forbundet med olielagre som følger:

"Koncernens eksponering mod udsving i prisen på skibsbrændstof opstår primært på baggrund af 1) Koncernens varebeholdning af skibsbrændstof, 2) købs- og salgsaftaler med et fastpriselement samt 3) afledte instrumenter, hvis underliggende aktiver består af skibsbrændstof eller -brændstofrelaterede produkter. For alle disse tre forhold har O.W. Bunker hidtil haft held med at anvende afledte instrumenter. Der henvises til afsnittet 'Virksomhedsbeskrivelse – Risikostyring – Risici forbundet med prisen på skibsbrændstof' for yderligere oplysninger om O.W. Bunkers risikostyring, og hvor effektiv den er."

Det beskrives således at der kan opstå tab, og koncernen arbejder mod at få en stabil bruttofortjeneste pr. tons brændstof. Imidlertid var der ultimo 2013, 41.500 "åbne" tons skibsbrændstof, som ikke var afdækket prismæssigt. Prisen for et tons skibsbrændstof koster ca. mellem 500-600 USD pr. ton⁹⁰, hvilket afhænger af type og lokation. Tager man således udgangspunkt i en pris på 550 USD, svarende til en pris på ca. 3.800 DKK, giver det en samlet usikkerhed på brændstof til en værdi af ca. 160 mio. Dertil skal tillægges de finansielle instrumenter og sikringsagter der ligger på den del af brændstoffet som ikke er åbnet, men som fortsat er eksponeret for en risiko.

⁸⁸ <https://www.berlingske.dk/virksomheder/boersbank-opfordrede-ow-bunker-til-at-underspille-risiko>

⁸⁹ https://www.dr.dk/NR/rdonlyres/35CDDDBFE-8BA2-451E-ACD1-343C367A54AC/6034757/OWBunker_Prospekt_IPO_2014.pdf

⁹⁰ <https://www.dnvgl.com/maritime/lng/current-price-development-oil-and-gas.html>

Disse oplysninger er tilvejebragt gennem børsprospekt, intensiv søgning på priser, uagtet at kende til O.W. Bunkers anvendte typer af brændstof og handelsmetoder. Hvis det skal være så svært at fremskaffe information som er så vital for en virksomhed, er nytteværdien af det eksterne regnskabs så god nok? En usikkerhed så stor på et volatilt marked, skal give revisor anledning til at vurdere usikkerhed ved indregning og måling, hvilket kan være svært at udlede af den eksterne årsrapport. I stedet kan det diskuteres hvorvidt det eksterne regnskab, skal gøres mere læsevenligt, for netop at øge nytteværdien af de informationer og oplysninger om virksomheden så Hr. og Fru Danmark nemmere kan overskue og forstå regnskabet.

Konklusion

"Kunne konkursen for O.W. Bunker og Top-Toy være undgået med ny lovgivning, og var revisor eller ledelsen ansvarlige for konkursen?"

Baseret på sagen om O.W. Bunker konkluderes det, at hverken tiltag om Key Audit Matters eller reglerne om rekonstruktion ville have haft en betydende rolle i forhold til virksomhedens fortsatte drift og mulighed for at overleve. Den risikoprofil og ledelse som selskabet blev drevet under, kunne ikke bære udsving i olieprisen, hvilket endte med at blive fatal for selskabet. Regnskabslæser var oplyst om risici forbundet med forretningsområdet. Dog kunne omfang og beskrivelse af oliederivaterne godt have været uddybet yderligere. Afgørelsen om revisors arbejde udestår fortsat. Dog mener Deloitte og Jan Bo Hansen at revisionen har levet op til sit ansvar, og regnskabet er tilpas oplyst. Det kan vurderes hvorvidt informationsniveauet i den eksterne årsrapport er let forståeligt og nytteværdien tilstrækkelig, i forhold til selskabets største risikofaktorer og det der endte med at forårsage konkursen.

5.3 Top-Toy A/S

Top-Toy A/S er historien om en familiejet legetøjskoncern med landsdækkende butikker som historisk har siddet tungt på det nordiske marked. Top-Toy A/S har historisk omsat for ca. 3 milliarder kr. og har været i stand til at tjene penge. Butikken Fætter BR blev stiftet af Børge Rasmussen i 1950, hvor de startede i en lille kiosk i Roskilde. Sønnen Henrik Gjørup opdagede ved udenlands ophold, hvordan internationale butikker markedsførte sig, og kom hjem til Danmark med store ideer om familiens virksomhed.

Henrik Gjørup fik butikken til at vokse, og en butik blev hurtigt til mange flere. Fætter BR blev bredt ud til norden og Tyskland og et større brand i form af Toys”R”Us fik koncernen til at vokse.⁹¹ I 2016 solgte familien 75 % af Top-Toy A/S til kapitalfonden EQT til en pris på 1,7 milliarder, hvor den samlede værdiansættelse af Top-Toy var opgjort til 2,325 milliarder. På det tidspunkt var forretningen allerede præget af børns digitalisering, og efterspørgslen på fysisk legetøj var faldende⁹².

Faktiske forhold og hændelsesforløb:

Top-Toy A/S har de seneste år været stærkt udfordret af øget digitalisering i børns adfærd, hvor børn i højere grad bruger digitale værktøjer som legetøj og i mindre grad leger med fysisk legetøj. Med udgangspunkt i seneste aflagte regnskab for regnskabsåret 01.07.2017 – 30.06.2018 fremgår det tydeligt i nøgletalsoversigten at koncernen er faldende og udfordret på deres forretningsmodel. Koncernens omsætning er faldet fra, at ligge på et stabilt niveau på 3 milliarder til 2,7, hertil har 2016/17 og 2017/18 været år med underskud, som tilmed har resulteret i negativ egenkapital. Endvidere har driftsresultatet været negativt i begge år, hvilket indikerer at kerneforretningen ikke er rentabel. Koncernens finansiering og gearing er presset i form af faldende soliditetsgrad, som er gået fra at udgøre op imod 80 %, til at udgøre 21 %, og dernæst negativ som konsekvens at negativ egenkapital. Den samlede gæld til banker og kreditinstitutter udgjorde 1,8 mia. ved udgangen af regnskabsåret 2017/18. Samlet set havde Top-Toy A/S 1.546 ansatte i koncernen⁹³.

DKK million	2017/18	2016/17	2015/16	2014/15	2013/14	2012/13
Revenue	2.710	3.002	3.115	2.973	3.002	3.053
Operating result	(479)	(58)	(7)	85	21	81
Income from investment in subsidiaries	16	30	15	44	44	(33)
Financial income and expenses, net	11	(2)	(2)	(4)	7	(21)
Result for the year	(496)	(18)	7	103	64	15
Total assets	1.189	1.586	1.484	1.481	1.433	1.540
Equity	(65)	333	451	1.126	1.155	1.113
Operating Margin	-17,7%	-1,9%	-0,2%	2,9%	0,7%	2,7%
Solvency	-5,5%	21,0%	30,4%	76,0%	80,6%	72,3%

⁹¹ https://da.wikipedia.org/wiki/Fætter_BR

⁹² <https://finans.dk/erhverv/ECE11097559/eqt-braendte-nallerne-paa-faetter-br-forandringerne-kom-hurtigere-end-vi-havde-forudset/?ctxref=ext>

⁹³ <http://regnskaber.virk.dk/83293801/ZG9rdW1lbnRsYWdlcjovLzAzLzZiLzJhLzdjLzgwLzVjOTEtNDI1NC05Y2YxLTZhZTZjYWY1M2JlZQ.pdf>

Kapitalfonden EQT købte sig ind i koncernen i januar 2016, til en samlet værdiansættelse af koncernen på 2,325 mia., med en tilhørende strategiplan som gik på, at omsætningen skulle stige med 50 %, til at udgøre 5 mia. årligt. Handlen blev gennemført med hjælp fra FIH Partners og advokatfirmaet Plesner, som hjalp familien med at få en kapitalstærk partner med som ejer, og dele risikoen med.

Koncernen anmeldte rekonstruktion til skifteretten d. 30. november 2018, i håb om at julesalget og nye finansieringsforhold ville kunne redde koncernen. Over julen kæmpede koncernen for overlevelsen og hvordan en rekonstruktion skulle redde koncernen. Regnskabet for 2017/18 er aflagt efter going concern, dog oplyser ledelsen, at de for tidspunktet for aflæggelsen d. 30. november 2018 er i rekonstruktion, hvor rekonstruktionsplanen vil blive fremlagt i retten inden for 4 uger fra aflæggelsen af regnskabet. Rekonstruktionsplanen indebar lukning af tabsgivende butikker, oprydning, fyre medarbejdere og fokusere på overskudsgivende forretningsområder.

Knap tre år efter EQT købte sig ind i koncernen blev Top-Toy erklæret konkurs d. 28. december 2018. I tiden op til konkursen havde EQT skudt yderligere kapital i koncernen, hvor det i regnskabet fremgår, at der er skudt 175 millioner i koncernen i forbindelse med rekonstruktionen.⁹⁴

Inden konkursen var der flere parter, som var interesseret i at købe koncernen, og medierne meddelte, at en handel var tæt på at gå hjem. Det lykkedes dog ikke i forbindelse med rekonstruktionen at handle virksomheden, hvilket resulterede i at samtlige 1.546 medarbejdere blev opsagt og stod uden arbejde.

Efter konkursen blev det offentligt at Salling Group d. 17. januar 2019 købte store dele af konkursboet.⁹⁵ Handlen omfattede kun Fætter BR, og Toys”R”Us blev således ikke købt.⁹⁶ Handlen indebar varelageret, brandet Fætter BR, samt en stor del af medarbejderne som efterfølgende blev ansat. Prisen på handlen er ikke offentlig kendt, dog beretter Berlingske om, at handlen har kostet Salling Group i omegnen af 205 millioner, som hverken kurator eller Salling Group har kommenteret på.⁹⁷

⁹⁴ Ledelsesberetning i Top-Toy A/S regnskab for 2017/18.

⁹⁵ <https://finans.dk/erhverv/ECE11130148/medie-salling-koeber-store-dele-af-faetter-br/?ctxref=ext>

⁹⁶ <https://sallinggroup.com/kontakt/presse/pressemeddelelser/salling-group-overtager-varelager-og-historisk-staerkt-legetoejsbrand-fra-top-toy/>

⁹⁷ <https://www.berlingske.dk/oekonomi/salling-koeber-resterne-af-krakket-top-toy>

Børsen meddeler at varelageret har kostet 180 millioner og varemærket 25 millioner. Top-Toy A/S havde pr. 30.06.2018 et samlet varelager på 530 millioner. Med det udgangspunkt er det langt under hvad EQT købte sig ind til tidligere, og den endelige konkurs har uden tvivl påvirket handelssummen.

I interviewet med Peter Wedel Ranch Krarup beskriver han, at folk er købmænd og ender en konkurs med en yderligere rabat, er dette selvfølgelig mest interessant for køber. Endvidere er køber fri for medarbejderforpligtelsen, da konkursen giver frihed hvad det angår.

Key Audit Matters

Påtegningen i regnskabet 2017/18 for Top-Toy A/S i rekonstruktion er afgivet med manglende konklusion,⁹⁸ grundet den store usikkerhed omkring going concern forudsætningen. Ledelsen selv, har for regnskabet som helhed, aflagt regnskabet baseret på going concern-forudsætningen er opfyldt, men konkluderer ikke på om det er muligt at fortsætte driften. Ledelsen har ikke været i stand til at konkludere på den mulige effekt af gone concern, hvorfor effekten ikke kan indregnes i regnskabet. Det betyder, at det aflagte regnskab er baseret på værdier, som hverken ledelsen eller revisor kan stå inde for og ikke kan revideres. Det har således ikke været muligt at aflægge regnskabet efter nettorealisation sværdi, da ledelsen ikke har haft mulighed for at opføre en pålidelig nettorealisation sværdi. Dermed er der ingen konklusion på, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede og værdierne er dermed ikke pålidelige. Med sådan en konklusion på seneste aflagte regnskab har revisionspåtegningen ingen værdi i forhold til regnskabstallene, da der ikke er afgivet en konklusion. Det er således en af de værste konklusioner revisor kan afgive på et regnskab og med det i mente, vurderes det ikke, at et Key Audit Matter for denne ville have gjort en forskel. Til det skal siges, at ISA 701 er tiltænkt PIE-virksomheder, som Top-Toy dermed ikke falder ind under, dog er regnskabet aflagt efter klasse C stor, hvorfor det alligevel vurderes anvendeligt for at analysere nytteværdien.

Regnskabet for 2016/17 er aflagt med en blank revisionspåtegning, og efter going concern-forudsætningen. Det indikerer umiddelbart, at der ved aflæggelsen ikke har været tvivl om going concern-forudsætningen, som er opgjort til en periode på 12 måneder. Det kan dog vurderes, hvorvidt der har været store indikationer på den nedadgående retning ville fortsætte, da det 18 måneder efter resulterer i konkurs.

⁹⁸ Bilag 8, revisionspåtegning i Top-Toy A/S for regnskabet 2017/18.

I tilfælde, hvor der er usikkerhed, skal revisor udvide horisonten for at få en tilpas mavefornemmelse. Her kan det argumenteres, at et Key Audit Matter vil have haft en mindre effekt, da revisor vil have haft mulighed for at beskrive, hvordan revisionen var grebet an for så vidt angår going concern. Omvendt har ledelsen udførligt beskrevet koncernens situation i beretningen, og oplyst om de faldende markeder. Årsagen til nedgangen forklarer ledelsen, ligger i nyt ERP system samtidigt med, at koncernen ikke har formået at tilpasse sig onlinemarkedet.

Rekonstruktion

Top-Toy A/S er et af de største forsøg på at rekonstruere en virksomhed efter reglerne om rekonstruktion blev indført, hvor ledelsen og de involverede parter reelt troede på det. Det viste sig hurtigt, da julesalget ikke gik som ventet, at virksomheden ikke stod til at redde og forretningen måtte dermed gå konkurs. Omfanget af rekonstruktionen er svær at blive klog på, da rekonstruktionsplanen ikke er offentlig, dog vides det af kapitalfonden EQT indskød 175 mio. som tilførsel af kapital i fasen op til konkursen, hvilket viste sig, ikke at være tilstrækkelig. I ledelsesberetningen i regnskabet for 17/18 er anført, at banker og finansieringskilder ikke kunne blive enig i, hvordan Top-Toy skulle fortsætte, og ejerne ikke ville indskyde det kapital som banker og kreditforeninger forlangte af ejerkredsen. På den baggrund var det uundgåeligt, at der skulle findes en løsning ved enten rekonstruktion eller konkurs. Det er tankevækkende at tidshorisonten for rekonstruktionen i både O.W. Bunker og Top-Toy har været særdeles kort, hvor de faktiske forhold ikke muliggjorde en succesfuld rekonstruktion. Hertil skal det for Top-Toy nævnes at medarbejderne spillede en stor rolle for, dels Top-Toy, men også hos Salling Group, som endte med at købe virksomheden. Alle medarbejdere endte med, at blive fritstillet som følge af konkursen, som resulterede i Lønmodtagernes Garantifond indestod for medarbejdernes krav.⁹⁹ Dette til trods for at Salling Group købte varemærke og varelager og efterfølgende ansatte en stor del af de medarbejdere, som tidligere var ansat i Top-Toy. Det underbygger netop problemet om lønmodtagernes retstilling ved rekonstruktion og konkurs, og hvorvidt køber tør erhverve en rekonstruktion med risiko for, at få samtlige medarbejdere og forpligtelser med i købet.

⁹⁹ <https://finans.dk/erhverv/ECE11129447/toptoy-konkurs-vil-vaedre-garantifond/?ctxref=ext>

Konklusion

Kunne konkursen for O.W. Bunker og Top-Toy være undgået med ny lovgivning, og var revisor eller ledelsen ansvarlige for konkursen?

Top-Toy A/S er et godt eksempel på hvordan kapitlet om rekonstruktion virker i praksis, hvor det er yderst svært at føre virksomheden videre, og det koster enorme summer, at opnå en succesfuld rekonstruktion. Det kan, som nødlidende virksomhed være svært at finde kapital i forvejen, hvorfor det typisk er urealistisk, at finde midler til en rekonstruktion. Endvidere er medarbejderne en stor spiller i kampen om overlevelse, som med Top-Toy endte med, at medarbejderne blev genansat hos køber efter konkursen, og Lønmodtagernes Garantifond endda fik lov at betale deres krav. Således har staten sørget for en dobbeltløn til medarbejderne, der blev genansat, hvilket understreger problematikken med lønmodtageres retsstilling, hvor Lønmodtagernes Garantifond ikke vil anerkende en virksomheds-overdragelse under rekonstruktion, som kan være medvirkende til konkursen. Hertil understreger handelssummerne at kursen er gevaldigt reduceret efter kapitalfonden EQT købte sig ind i 2016 til en værdiansættelse på 2,3 milliard til Salling Groups køb af resterne til 205 millioner.

Det er tankevækkende, at et kapitalfondskøb kan ende med konkurs 3 år efter, og kan stille spørgsmålstejn til grundigheden for kapitalfonde, og hvilke hensigter de har med en virksomhedserhvervelse i forhold til drift og mål for virksomheden. Man skulle tro, at en kapitalfond ville være i stand til at tilføre en virksomhed en mere professionel tilgang til driften og være i stand til at modne virksomheden, hvilket typisk vil være formålet for kapitalfonden. Det har dog langt fra været tilfældet, og EQT kan langt fra være tilfredse med investeringen.

Til trods for at Key Audit Matter ikke er målrettet klasse C stor, kan det også konkluderes, at nytteværdien af et Key Audit Matter ikke ville have ændret regnskabslæseres opfattelse af regnskabet for Top-Toy A/S. Regnskabet er aflagt med manglende konklusion, og nytteværdien er på baggrund heraf stærkt begrænset i forvejen.

Revisor vurderes ikke, at kunne stilles ansvarlig for konkursen, men man kan stille spørgsmålstejn til revisionen af going concern for regnskabet 2016/17, og hvorvidt regnskabslæser er tilstrækkelig oplyst. Ledelsen vurderes at have en afgørende rolle i konkursen, og tilmed kapitalfondens EQT rolle i ledelsen.

6. Konklusion

Afsnittet indeholder

Afhandlingens 6. kapitel opsummerer afhandlingens problemstillinger, og konkluderer på problemformuleringen på baggrund af det udførte analysearbejde, teoriarbejde og foretagne delkonklusioner.

Konklusion

"Har ny lovgivning i form af ajourført ISA 570 og kapitel om rekonstruktion resulteret i, at regnskabsbruger er bedre oplyst om going concern, og har det påvirket antallet af konkurser positivt?"

Det kan på baggrund af afhandlingens teorigennemgang, analyse af lovgrundlag, evaluering af tilsynsmyndigheder samt analyse af to konkurseksempler konkluderes, at ny lovgivning ikke har resulteret i, at regnskabsbruger er bedre oplyst om going concern. Endvidere kan det konkluderes, at anvendelsen af rekonstruktion i praksis har været yderst begrænset, og at indførslen af rekonstruktion ikke har påvirket antallet af konkurser i erhvervslivet.

I afhandlingens første kapitel blev der analyseret på revisors rolle ved going concern, og hvordan de ajourførte ISA 570 og 701 har påvirket revisor rolle. Det kan konkluderes at der ikke er sket markante ændringer til revisors rolle, og revisors ansvar er uændret i forhold til tidligere. Dog har opdateringerne ført til kosmetiske ændringer i revisionspåtegningen, hvor der i særskilt afsnit i påtegningen redegøres for revisors ansvar ved going concern. Der er kommet et nyt begreb i form af en "close call"-situation, hvis der i årets løb har været en begivenhed, der har skabt betydelig tvivl for forudsætningen om fortsat drift. I denne situation skal revisor medtage et Key Audit Matter, hvor ledelsen i tilpas omfang beskriver forholdet i ledelsesberetningen og noteoplysningerne. Interviewet med Jan Bo Hansen understreger, at ændringerne ikke har radikaliseret revisors tilgang til going concern, hvor revisor skal opnå egnet og tilstrækkelig revisionsbevis for virksomhedens evne til at fortsætte driften i 12 måneder efter balancedagen, og potentielt i længere tid ved usikkerhed.

Afhandlingen har endvidere omfattet et kapitel om rekonstruktion og effekten på erhvervslivet, hvor det konkluderes, at formålet med rekonstruktion slet ikke har fungeret i praksis, og hvor advokat Peter Wedel Ranch Krarup forklarer, at rekonstruktion ikke er udbredt og er alt for tungt til at kunne redde nødlidende virksomheder. Rekonstruktion er blevet for administrativt tungt og dyrt i form af rådgivningstimer til rekonstruktør og revisor, hvor det tidligere betalingsstandsning var lettere og mindre formelt. Tal fra skifteretten understreger, at anvendelsen af rekonstruktion er stærkt begrænset, og eksempler som O.W. Bunker og Top-Toy viser, at det er utroligt svært at anvende lovgivningen i praksis.

Der er to alvorlige problemer med den nuværende lovgivning i form af 1) Lønmodtagernes Garantifond og 2) Skattestyrelsen ikke samarbejder med rekonstruktøren i nødvendigt omfang. Lønmodtagernes Garantifond anerkender ikke en virksomhedsoverdragelse, mens Skattestyrelsen har svært ved at indgå akkorder og betalingsaftaler. Peter Wedel Ranch Krarup peger på, at der fra de offentlige myndigheder er mangel på forretningsforståelse, som desværre koster samfundet unødvendige penge.

En analyse af tilsynsmyndigheder i særdeleshed Finanstilsynet, viser at tilsyn i erhvervslivet har en forebyggende og opdagende effekt på erhvervslivet, men ikke en direkte påvirkning på virksomhederne. Finanstilsynet og Erhvervsstyrelsen vurderes at være de største tilsyn med den største effekt, og med en direkte tilgang til virksomhederne. Generelt kan det konkluderes, at samfundsopfattelsen er at tilsynsmyndighederne skal stilles til ansvar i højere grad frem for den ansvarlige ledelse. Interview med Søren Møller Christensen fastslår, at der i et markedsbaseret samfund vil ske fejl, hvilket ikke kan undgås. Det er dog samfundets opgave at lave en lovgivning, som fostrer god virksomhedsledelse og opsyn i tilpas grad. Dette vurderer Søren, ikke er sket til fulde, og lovgivningen på en række punkter kunne godt være bedre. I forhold til Finanstilsynets uafhængighed udtaler Søren, at der er strikse regler, som sikrer uafhængige vurderinger og tilsyn.

De mere indirekte tilsyn i form af Revisortilsynet og Advokatnævnet vurderes at spille en vital rolle som forebyggende effekt i rådgivningsbranchen, som sikrer, at faglige eksperter gør sig umage. Revisortilsynet har oplevet radikale ændringer, hvor tilsynet nu styres som en underafdeling af Erhvervsstyrelsen med uafhængige tilsynsmænd. Det konkluderes, at tilsyn i erhvervslivet ikke har en direkte effekt på virksomheders evne til at fortsætte driften.

Der er analyseret på to konkurser i form af O.W. Bunker og Top-Toy, hvor det kan konkluderes, at nytteværdien af det eksterne regnskab er begrænset for nødlidende virksomheder. Analysen fastslår, at Key Audit Matters eller reglerne om rekonstruktion ikke har gjort det lettere at redde en nødlidende virksomheden. Endvidere kan det konkluderes at revisor ikke kan påvirke udfaldet af going concern. For begge sager er det tankevækkende, at hverken en kapitalfond eller investeringsbanker i forbindelse med en børsnotering havde forudset konkursen, hvilket leder tilbage til ledelsen i virksomheden. Jan Bo Hansen udtaler at der lovgivningsmæssigt er en kløft mellem ansvaret hos ledelsen og revisor, hvor regnskabsstandarden ikke stiller samme krav som revisionsstandarden.

Kompleksiteten af det eksterne regnskab er høj og nytteværdien kan som følge heraf være begrænset, med mindre man er fagekspert. Analyse af regnskabet for O.W. Bunker viser, at regnskabsinformation og nytteværdien af det eksterne regnskab er yderst begrænset sammenlignet med børsprospektet. Hertil er regnskabet for Top-Toy svært at konkludere på grundet den manglende konklusion på de regnskabsmæssige værdier. Det kan således diskuteres om nytteværdien af det eksterne regnskab er tilstrækkelig i situationer med nødlidende virksomheder, hvor det kan være svært at udlede virksomhedens risikoeksponering. Lovgiver kan med fordel øge informationsniveauet og holde kompleksiteten nede, for at regnskabet for større nytteværdi for samfundet som helhed.

For både O.W. Bunker og Top-Toy viste det sig hurtigt at rekonstruktion ikke kunne redde virksomhederne. De konstaterede tab i O.W. Bunker var for store til, at en rekonstruktion ville redde virksomheden. For Top-Toy gjorde virksomheden et ihærdigt forsøg uden at det lykkedes, hvilket primært kan henføres til medarbejderforpligtelser og den manglende mulighed for kun at føre den sunde del af forretningen videre. Historien om Top-Toy er bemærkelsesværdi, da der foregik forhandlinger om virksomhedsoverdragelse under rekonstruktionen, som først blev afsluttet efter konkursen. Det understreger problemerne i den nuværende lovgivning som koster samfundet dyrt.

Det kan afslutningsvist konkluderes, at det er virksomhederne, som bestemmer, mens lovgiver, revisor og tilsyn er sekundære til virksomhedsdriften, hvorfor det fulde ansvar ligger hos virksomhedens ledelse. Det er virksomheden, som vælger revisor og betaler for revisionsarbejdet, som automatisk genererer en uafhængigheds-problematik i samfundet.

Baseret på ovenstående kan de anbefales, at lovgiver retter opmærksomhed på, hvordan lovtiltag virker i praksis for at lovtiltag får den ønskede effekt i erhvervslivet. Der er behov for en justering af reglerne om rekonstruktion således, at det vil blive brugt i praksis. Hertil bør lovgiver vurdere, hvordan man kan øge nytteværdien af det eksterne regnskab, hvilket ikke vurderes er sket ved implementering af Key Audit Matters.

7. Perspektivering

Afsnittet indeholder

I 7. og sidste kapitel foretages perspektivering af afhandlingens problemformulering. Resultater og konklusioner af afhandlingen vil blive evalueret i en samfundsmæssig kontekst, og diskuteret hvorvidt samfundet får gavn af kontrol i erhvervslivet. Der vil blive perspektiveret til nyligt afsluttede konkurer og øvrige samfundsmæssige problemstillinger som kan udledes fra afhandlingen.

Perspektivering

Afhandlingens undren tog udgangspunkt i de større, økonomiske skandaler i det danske erhvervsliv, og på samme vis kan afhandlingens problemstilling perspektiveres til de omfattende skandaler og til, hvem der bærer ansvaret for disse. Som konkluderet i afhandlingen vil der altid ske fejl og snyd i et konkurrencepræget marked. Dog fremgår det klart af afhandlingen, at de tiltag, som folketinget har forsøgt sig med for at gøre forholdene for nødlidende virksomheder bedre, smartere og mere sikkert i erhvervslivet ikke er lykkedes.

Folketinget har tidligere vedtaget, at det skulle være muligt at drive et selskab, hvor minimumskravet til indskudt kapital udgjorde 1 kr. i form af et iværksætterselskab (IVS).¹⁰⁰ Dette harmonerer med formålet om at gøre det lettere at drive virksomhed. Dog har man i 2019 igen valgt at afskaffe selskabsformen. Årsagen hertil er, at det vurderes, at IVS'er ikke virker som intentionen, men derimod fostrer snyd.¹⁰¹ Dette skal ses i sammenhæng med, at det ad flere omgange er diskuteret, hvorvidt revisionspligten skulle lempes. Afhandlingens fokus har været på større virksomheder, som har en stor samfundseffekt, men IVS'er og lempelse af revisionspligten har aboslut indflydelse på samfundet som helhed, og hvordan erhvervslivet generelt påvirkes. Med initiativet om IVS'er gjorde man det nemt for alle at komme i gang med en virksomhed uden at vide hvordan man skulle bære sig ad. Dette kan dog være yderst uhensigtsmæssigt, når det kommer til, betaling af skatter og moms, hvor de erhvervsdrivende ikke har den fornødne viden og kendskab til hvordan man skal gøre.

Afhandlingen behandler for så vidt ikke politik eller offentlige midler, men den udspringer alligevel fra tiltag, der kommer fra folketinget og regeringen. I den forbindelse kan afhandlingens problemstilling om konkurser og revisors rolle forbundet hermed perspektiveres til Rigsrevisionens rolle ved offentlig revision. Offentlige midler har vi for nyligt set blive svindlet for 121 millioner af kroner – sågar gennem en årrække på 25 år i sagen om Britta Nielsen¹⁰². I denne sag kom det frem, at Rigsrevisionen havde rapporteret om kontrolsvagheder hos Socialstyrelsen, hvor de tydeligt gjorde opmærksom på problemet.¹⁰³

¹⁰⁰ <https://Erhvervsstyrelsen.dk/vejledning-ivaerksaetterselskaber>

¹⁰¹ <https://Erhvervsstyrelsen.dk/lovforslag-ivaerksaetterselskaber-afskaffes> & <https://www.berlingske.dk/virksomheder/slut-med-selskaber-til-en-krone-ivaerksaetterselskaberne-er-et>

¹⁰² <https://www.dr.dk/nyheder/indland/beloebet-stiger-i-britta-nielsen-sag-mistaenkt-svindel-siden-1993>

¹⁰³ <http://www.rigsrevisionen.dk/media/2104966/304-18.pdf>

I et revisionsnotat om revisionen af Socialstyrelsen i perioden fra 2002 til 2017 er der flere faresignaler og tegn på manglende funktionsadskillelse og stor medarbejderafhængighed. Det kan undre erhvervslivet generelt, at man som myndighed ikke efterlever de anbefaler, Rigsrevisionen kommer med, og i øvrigt "lader stå til" i så mange år. Det er naturligt at spørge sig selv, hvorvidt dette kunne være fundet sted i en privat virksomhed i det omfang. Således kan afhandlingens problematik perspektiveres til, hvordan offentlige midler administreres og revideres, hvilket også gælder Skattestyrelsen.

Skattestyrelsen har for nyligt udbetalt milliardbeløb i udbytteskatter til udenlandske koncerner i form af refusion for udbytteskat.¹⁰⁴ Indledende undersøgelser viste, at der var tale om 11 milliarder, som senere blev til 12,7 milliarder, som fejlagtigt var refunderet i udbytteskat. Det er for dårligt, at en myndighed som Skattestyrelsen kan udbetale så store summer uden kontrol og ikke at kunne gøre beløbet endeligt op. Hvordan kan der være så svag administration af offentlige midler uden opsyn og uden at der er en opdagende kontrol? Er offentlige ansatte i Socialstyrelsen og Skattestyrelsen ikke dygtige nok, eller hvordan kan det være, at der er så stor forskel på det private erhvervsliv og de offentlige institutioner? Det kan være skræmmende at tænke på, at en nations økonomi overlades til en myndighed, hvor der kan ske så store og fatale fejludbetalinger. Baseret på afhandlingens konklusioner er det klart, at den praktiske tankegang vejer tungt i ledelsen af virksomheder, og lovgiver skal sørge for at tilpasse lovgivningen til praksis, hvis lovtiltag skal lykkedes. I den sammenhæng kunne det være sjovt at analysere på, hvorvidt en myndighed som Skattestyrelsen vil kunne drives som en privat virksomhed.

Foruden ovenstående er bankernes involvering i samfundet og erhvervslivet også et relevant perspektiveringspunkt, hvor de særligt er kommet i søgelyset efter omfattende hvidvaskskandaler. Bankernes indflydelse på samfundet er enorm, og de spiller en central rolle i samfundets ve og vel, hvorfor bankernes adfærd og etik skal være en rollemodel i samfundet generelt. Af den grund er det yderst foruroligende, at netop bankerne vækker opsigt med store hvidvaskskandaler, hvor banken ikke har stillet krav til bankens kunder. Det har resulteret i politianmeldelser af højtstående direktører i forskellige banker.

¹⁰⁴ <https://borsen.dk/nyheder/avisen/artikel/11/199205/artikel.html>

En konsekvens heraf har været Danske Banks administrerende direktør Thomas Borgen, da han selv valgte at trække sig oven på hvidvaskskandalen i Danske Bank.¹⁰⁵ Bagmandspolitiet har for nyligt rejst sigtelse med Thomas Borgen og ransaget hans hjem i forbindelse med sigtelsen. Hertil er det kommet frem, at forhenværende formand for Finanstilsynet Henrik Ramlau-Hansen er sigtet i sagen om hvidvask i Danske Bank. Henrik Ramlau-Hansen har tidligere været økonomidirektør i Danske Bank med ansvar for overholdelse af hvidvask-lovgivning.¹⁰⁶ Disse sager gavner ikke bankers troværdighed og i særdeleshed ikke direktørernes ansvar, hvis de findes skyldig i sigtelserne.

Der er ved afhandlingens afslutning netop kommet endnu en sag om konkurs i form af Dyrberg Kern, som er en større smykkeforretning og kæde i Danmark, som gennem mange år har været en stabil virksomhed. Dyrberg Kern kunne, som det skete med Top-Toy, ikke kunne tilpasse sig et omskiftende marked, hvilket endte med en konkurs. Dyrberg Kern forsøgte ikke at redde virksomheden med rekonstruktion, men virksomheden har i seneste regnskab, beskrevet at faldende omsætning har resulteret i store nedskrivninger på tværs af regnskabet som følge af gennemgribende usikkerhed om going concern. Denne konkurs er ligeledes relevant i forhold til afhandlingens problemstilling. Dog er sagen for ny til at kunne behandles i afhandlingen til fulde i forhold til de oplysninger, der er kommet frem efter konkursen d. 01.05.2019.¹⁰⁷

De seneste år har vist skræmmende tegn i erhvervslivet, og med afhandlingens fokus på going concern og sikkerhedssystemer i erhvervslivet kan man håbe på, at lovgiver og virksomhederne generelt gør sig umage for at fremme troværdigheden og tilliden til erhvervslivet. Perspektiveringen har belyst nogle af de områder der kunne være interessante at undersøge nærmere på baggrund af afhandlingens problemstillinger og konklusioner. Forfatteren vil med interesse følge hvordan erhvervslivet udvikler sig i forhold til ovenstående, og hvordan lovgiver har tænkt sig at gribe ind.

¹⁰⁵ <https://www.dr.dk/nyheder/penge/thomas-borgen-stopper-i-danske-bank>

¹⁰⁶ <http://nyheder.tv2.dk/business/2019-05-10-tidligere-formand-for-finanstilsynet-sigtet-i-hvidvasksag>

¹⁰⁷ <http://nyheder.tv2.dk/business/2019-05-01-smykefirmaet-dyrbergkern-gaar-konkurs>

Litteratur og kildeliste

Faglitteratur

- Den Skinbarlige Virkelighed – Vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne, af Ib Andersen, 4. udgave 2010, Forlaget samfundslitteratur
- Videnskabsteori for begyndere, af Thorsten Thurén, 2. udgave 2008, Forlag Rosinante
- Regnskabsanalyse og værdiansættelse En Praktisk Tilgang, af Ole Sørensen 4. udgave 2012, Gjellerup/Gads Forlag.
- Kvalitative metoder i organisations- og ledelsesstudier, af Line Justesen og Nanna Mik-Meyer, 1. udgave 2010, Forfatterne og Hans Reitzel Forlag
- Rekonstruktion, af Henry Heiberg Foreningen af Statsautoriserede revisorer, 2010, Forlag BookPartnerMedia
- EY Indsigt i årsregnskabsloven, af Ernst & Young, 4. udgave 2017/18
- IFRS, Introduktion til de internationale regnskabsstandarder af Deloitte ved ansvarshavende partnere Henrik Z. Hansen og Jan Peter Larsen, 5. udgave 2018

Lovgrundlag:

- ISA 570, Fortsat drift (Going concern), International Auditing and Assurance Standards Board, April 2009 & Ajourført 2016
- ISA 260, Kommunikation med den øverste ledelse, International Auditing and Assurance Standards Board, 2016
- ISA 701, Kommunikation af centrale forhold ved revisionen i den uafhængige revisors erklæring, International Auditing and Assurance Standards Board, 2016
- IAS 1, Præsentation af årsregnskaber, IASB / Karnov, 2016
- IAS 36, Værdiforringelse af aktiver, IASB / Karnov, 2016
- Bekendtgørelse af konkursloven (betalingsstandsning), Justitsministeriet, 2007
- Bekendtgørelse af konkursloven, Justitsministeriet, 2014
- Bekendtgørelse af lov om finansiel virksomhed, Justitsministeriet, 2019
- Bekendtgørelse af årsregnskabsloven, Justitsministeriet, 2015
- Regnskabsvejledning for klasse B- og C-virksomheder, FSR, 2016

Internetmedier og artikler

- Her er de 20 største konkurrencer i Danmark, Berlingske
<https://www.berlingske.dk/business/her-er-de-20-stoerste-konkurrencer-i-danmark>
- Revisorerne forudsiger to ud af tre virksomhedskonkurrencer, FSR, 2017
<https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Pressemeddelelser/2017-pressemeddelelser/Revisorerne%20forudsiger%20to%20ud%20af%20tre%20virksomhedskonkurrencer>

- Det første år med den nye påtegning, FSR, 2017
https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Faglige%20notater%20og%20artikler/Det%20foerste%20aar%20med%20den%20nye%20paategning_201217
- Forslag til lov om ændring af konkursloven og forskellige andre love, Folketinget, 2009
<https://www.ft.dk/samling/20091/lovforslag/L199/index.htm>
- Ændringer til revisors erklæringer, FSR, 2016
https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Love%20og%20bekendtgørelser/Aendringer%20til%20revisors%20erklæringer_201216
- FSR - danske revisorer introduktion til internationale standarder om kvalitetsstyring
https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Regnskaber/Standarder%20og%20vejledninger/Standarder%20IAS
- EU Forordningen, Europa-Parlamentet, 2011
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0283+0+DOC+XML+V0//DA>
- Skal der føres en revisionsprotokol i 2016 efter forslaget til ny revisorlov?, FSR, 2016
https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Om_revisor/Lovgivning%20og%20bekendtgørelser/Skal%20der%20foeres%20en%20revisionsprotokol%20efter%20ny%20revisorlov_090316
- Klage over revisor, Erhvervsstyrelsen 2016
<https://Erhvervsstyrelsen.dk/klage-over-revisor>
- Ændringer i konkursloven – Rekonstruktion, Advokatavisen, 1. november, 2010.
<https://www.advokatavisen.dk/artikler/aendringer-i-konkursloven-rekonstruktion-166/>
- Finanstilsynets opgaver, Finanstilsynet, 2003
<https://www.Finanstilsynet.dk/Om-os/Finanstilsynets-opgaver>
- Notat redegørelse fra Finanstilsynet om forløbet op til Amagerbanken A/S konkurs, Finanstilsynet, 2011
https://www.Finanstilsynet.dk/~/_media/Tal-og-fakta/2011/Redegoerelse_352a_Amagerbanken.pdf?la=da
- Vejledning til bekendtgørelse om Finanstilsynets certificering af statsautoriserede revisorer, Erhvervsministeriet, 2018
https://www.finanstilsynet.dk/~/_media/Lovgivning/Lovsamling/2018/Vejledninger/VEJ9268-180418.pdf
- O.W. Bunker, Wikipedia, 2018
https://da.wikipedia.org/wiki/OW_Bunker
- O.W. Supply & Trading A/S, Regnskab, 2018
<https://regnskaber.cvrapi.dk/17092771/Y3ZyLmRrOi8vcGRmcy8xNzcyOTA3MTtBL1MyMTcwOTA7MjAxMzAxMDE7MjAxMzEyMzE7Ujts.pdf>

- Fakta: O.W. Bunker gik konkurs få måneder efter børsdebut, Børsen, 2017
https://penge.borsen.dk/artikel/19/94570/fakta_ow_bunker_gik_konkurs_faa_maaneder_ef_ter_boersdebut.html
- Dom i straffesag – O.W. Bunker, Retten i Aalborg, 30.05.2018
<https://www.domstol.dk/Aalborg/nyheder/domsresumeer/Pages/Domistraffesag-OWBunker.aspx>
- Styrelse anmelder to O.W. Bunker-revisorer for regelbrud, DR, 2018
<https://www.dr.dk/nyheder/penge/styrelse-anmelder-ow-bunker-revisorer-regelbrud>
- Pressemeddelelse fra O.W. Bunker, rekonstruktion, 6. november 2014
<http://hugin.info/160189/R/1869185/657152.pdf> -
- Børsbank opfordrede O.W. Bunker til at underspille risiko, Berlingske, 2017
<https://www.berlingske.dk/virksomheder/boersbank-opfordrede-ow-bunker-til-at-underspille-risiko>
- O.W. Bunker Børsprospekt, 2014, DR
https://www.dr.dk/NR/rdonlyres/35CDDDBFE-8BA2-451E-ACD1343C367A54AC/6034757/OWBunker_Prospekt_IPO_2014.pdf
- Brændstofs priser skibsbrændsel, 2019
<https://www.dnvgl.com/maritime/lng/current-price-development-oil-and-gas.html>
- Fakta Udbytteskandalen i Skat
<https://borsen.dk/nyheder/avisen/artikel/11/199205/artikel.html>
- Fakta og historie om Fætter BR
https://da.wikipedia.org/wiki/Fætter_BR
- EQT Brændte nallerne på Fætter BR: Forandringerne kom hurtigere, end vi havde forudset, 2018, Finans
<https://finans.dk/erhverv/ECE11097559/eqt-braendte-nallerne-paa-faetter-br-forandringerne-kom-hurtigere-end-vi-havde-forudset/?ctxref=ext>
- Top-Toy A/S in reconstruction, Annual report 2017/18
<http://regnskaber.virk.dk/83293801/ZG9rdW1lbnRsYWdlcjovLzAzLzZiLzJhLzdjLzgwLzVjO TEtNDI1NC05Y2YxLTVhZTZjYWY1M2JlZQ.pdf>
- Salling køber store dele af Fætter BR, 2019, Finans
<https://finans.dk/erhverv/ECE11130148/medie-salling-koeber-store-dele-af-faetter-br/?ctxref=ext>
- Salling Group overtager varelager og historisk stærkt legetøjsbrand fra Top-Toy, 2019, Salling Group
<https://sallinggroup.com/kontakt/presse/pressemeddelelser/salling-group-overtager-varelager-og-historisk-staerkt-legetoejsbrand-fra-top-toy/>

- Salling køber resterne af krakket Top-Toy, 2019, Berlingske
<https://www.berlingske.dk/oekonomi/salling-koeber-resterne-af-krakket-top-toy>
- Top-Toys Konkurs vil vædre garantifond, 2019, Finans
<https://finans.dk/erhverv/ECE11129447/toptoy-konkurs-vil-vaedre-garantifond/?ctxref=ext>

Udgivelser og rapporter

- Going Concern og konkursramte selskaber – en opfølgende undersøgelse, Anders Bisgaard, Revision og Regnskabsvæsen 2012
<https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Pressemeddelelser/Pressemeddelelser%202012/Going%20concern>
- Undersøgelse af revisors evne til at vurdere virksomheders fortsatte drift, Beierholm & FSR, 2017
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwj6bDSzJPiAhVHaVAKHXuQCBYQFjAAegQIBRAC&url=https%3A%2F%2Fm.fsr.dk%2F%2Fmedia%2FFiles%2FPresse%2520og%2520nyheder%2FAnalyser%2FAnalyser%2Fgoin%2520concerndecember%25202012.ashx&usg=AOvVaw2k_qNOEpzbXQH1H6RI5GM2

Erhvervsstyrelsen

- Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, april 2017
<https://Erhvervsstyrelsen.dk/aarsberetning-om-erhvervsrettet-kontrol-og-tilsyn-2016>
- Erhvervsstyrelsens revisortilsyn (ERT) Strategi 2017-2019, 11 januar 2017
<https://Erhvervsstyrelsen.dk/strategi-Erhvervsstyrelsens-revisortilsyn-2017-2019-0>

Finanstilsynet:

- Mål og resultatplan 2018, Finanstilsynet, Maj 2017
<https://www.finanstilsynet.dk/Om-os/Finanstilsynets-opgaver/Finanstilsynets-resultat-og-direktoerkontrakter>
- Sagsbehandling i Finanstilsynet – overtrædelsessager, 2017
<https://www.Finanstilsynet.dk/~media/Tilsyn/sagsbehandling/Notat-om-sagsbehandling-2017-pdf.pdf?la=da>

Bilag

Bilag 1

Eksempler på begivenheder og forhold der jf. ISA 570 A2, kan skabe betydelig tvivl om going concern.

Bilag 2

Interview Jan Bo Hansen, resumeret i punktform med tilhørende interviewguide.

Bilag 3

Interview Peter Wedel Ranch Krarup, resumeret i punktform med tilhørende interviewguide.

Bilag 4

Interview Søren Møller Christensen, resumeret i punktform med tilhørende interviewguide.

Bilag 5

Statistik fra skifteretten på rekonstruktion og konkurs

Bilag 6

Udpluk og hovedtal fra Erhvervsstyrelsens kontrol og tilsynsindsats 2016

Bilag 7

Revisionspåtegning i O.W. Bunker Supply & Trading A/S regnskab for 2013

Bilag 8

Revisionspåtegning i Top-Toy A/S regnskab for 2017/18

Bilag 1 - Eksempler på begivenheder og forhold, der, jf. ISA 570 A2, kan skabe betydelig tvivl om going concern:

Økonomiske forhold

- Negativ egenkapital eller negativ arbejdskapital
- Lån med faste vilkår, der nærmer sig forfald uden realistisk udsigt til fornyelse eller indfrielse, eller usædvanlig stor afhængighed af kortfristede lån til finansiering af anlægsaktiver
- Indikationer på tilbagekaldelse af finansiel støtte fra kreditorer
- Indikationer på negative pengestrømme fra driften ifølge historiske eller fremadrettede finansielle opgørelser
- Ugunstige økonomiske nøgletal
- Væsentlige driftstab eller betydelig forringelse af værdien af aktiver, der genererer pengestrømme
- Restancer med eller ophør af udbyttebetalinger
- Manglende evne til at betale kreditorer ved forfald
- Manglende evne til at overholde betingelserne i låneaftaler
- Ændring fra kredit til betaling pr. efterkrav hos leverandører
- Manglende evne til at opnå finansiering af afgørende ny produktudvikling eller andre vigtige investeringer

Driftsforhold

- Den daglige ledelse påtænker at likvidere virksomheden eller at indstille driften
- Tab af nøglepersoner i den daglige ledelse uden genansættelse
- Tab af et større marked, nøglekunde(r), franchise, licens eller hovedleverandør(er)
- Arbejdskonflikter
- Mangler på vigtige leverancer
- En ny yderst succesfuld konkurrent

Andre forhold

- Manglende overholdelse af kapitalkrav eller andre lovpligtige krav
- Verserende retssager eller reguleringsmæssige sager mod virksomheden, der, hvis de falder ud til modpartens fordel, kan resultere i krav, som virksomheden sandsynligvis ikke kan honorere
- Ændringer i lov, øvrig regulering eller regeringspolitik, der forventes at påvirke virksomheden negativt
- Katastrofer, der, når de indtræffer, ikke er forsikrede eller er underforsikrede.

BILAG 2 – Interview med Revisor Jan Bo Hansen

Resume og hovedpunkter vedr. interview med Revisor Jan Bo Hansen d. 19.11.2018

Interviewet er optaget og vedlagt afhandlingen på USB.

Interviewede personer:

- Jan Bo Hansen (Reputation & Risk Leader i Deloitte og medlem af Revisorkommissionen)

Interviewer:

- Frederik Hestbæk

Nedenstående er de hovedpunkter, som er resultatet af interviewet med Jan Bo Hansen. Interviewet er delt op i hovedspørgsmål samt i angivet minutfordeling for de enkelte punkter i agendaen. Emneoversigt og interviewguide er vedlagt herefter.

Intro og overordnet agenda for opgave og interview (0 - 0.30)

Hvilke ændringer er der foretaget, og hvilken effekt har de (0.30 – 2.45)

- Jan Bo mener, at ændringer til revisionslovgivningen udelukkende har kosmetisk betydning.
- Udfordringen ligger hos myndighederne hvor de gerne vil have, at revisor er "garant" for, at virksomheden lever i 12 måneder.
- Mindre fokus på ledelsen og ledelsens ansvar i forbindelse going concern.
- Revisors rolle er at sikre, at regnskabet giver et retvisende billede – skal der mere til, skal der være en dybdegående ændring i revisorfaget.
- Der er mere detaljeret lovgivning om revisors rolle ved going concern end i regnskabslovgivningen, hvilket Jan Bo mener er tankevækkende.

Key Audit Matters – effekt i påtegningen og virksomheder (2.45 – 6.40)

- En virksomhed som kommer i going concern problemer sker sjældent fra dag til dag, men skabes en langvarig proces – dog skete eksempelvis O.W. Bunker, meget hurtigt.
- Langt de fleste tilfælde hvor virksomheden er kriseramte, vil det være som resultat af en langvarig udvikling.
- For kriseramte virksomheder vil de yderligere oplysninger i Key Audit Matters resultere i, at man tidligere bliver opmærksom på forholdene.
- Mangel på likviditet er typisk det styrende for rekonstruktion og konkurs, hvorfor det må være bankens vurdering af virksomheden som er det gældende.
- Banker bør dog ikke kun basere sit arbejde på virksomhedens eksterne regnskab, hvorfor Jan Bo ikke vurderer det eksterne regnskab som afgørende og kritiserer bankernes arbejde.

Revisors konklusion på regnskabet (6.40 – 8.00)

- Revisors konklusion bør ikke have afgørende karakter for, om en virksomhed går konkurs eller ej, da revisor skal have bevis for going concern, når regnskabet godkendes.
- Revisors arbejde er identisk med tidligere, og revisionsbeviset er som sådan ikke ændret.
- Det vanskelige er, hvorvidt hvor meget der skal til for at konkludere på, hvor konklusionen ender. Bankens konklusion er afgørende.
- Revisor skal have afsøgt mulige udfald for virksomheden, inden revisor kan afslutte sin revision, og har banken ikke taget stilling, så bliver banken ikke klogere.

Assistance versus erklæring omkring going concern (8.00 – 9.05)

- I mindre virksomheder vil revisor typisk deltage i mødet med banken. Dermed vil revisor få større indsigt i bankens beslutning og virksomhedens vilkår og situation. Revisor er bedre stillet til at vurdere, hvad virksomheden har tænkt sig.

- I de større virksomheder skal revisor opnå indsigt gennem virksomhedens egne møder og forhold. Kommunikation med banken kan ske efter tilladelse.

Fejlkilder i revisors arbejde ved going concern (9.05 – 12.40)

- De større eksempler og skandaler, som kommer frem i medierne, er tegn på besvigelser nærmere end usikkert revisorarbejde ved going concern.
- Virksomheders sparringspartnere og revisor har ikke en chance for at opdage besvigelser. Slet ikke i det tilfælde der er flere ledelsesmedlemmer der dækker over hinanden.
- For længere forløb er den typiske fejlkilde, at revisor ikke står fast på ledelsens skøn og udfordringer heraf, som er den professionelle skepsis.
- Professionel skepsis er afgørende for vurderingen. Tillid får for stor betydning, og revisionsbeviset bliver mindre afgørende. Det er fejlagtigt.
- I større virksomheder vil revisor have en tro på, at regeringen, kommuner ikke vil lade en virksomhed gå konkurs – dog kan man ikke basere revisionen på tro.
- "Samme situation som de sidste 5 år" – det er ikke tilstrækkeligt, og beviset skal foreligge hvert år.

Tilsynsmyndighed i erhvervslivet (12.40 – 19.30)

- Finansielle virksomheder bygger på Finanstilsynet, som også er forpligtet til at vurdere kapitalkrav og going concern.
- Revisor har yderligere forpligtelser over for Finanstilsynet, hvor revisor skal give Finanstilsynet direkte besked, såfremt man ikke vurderer kapitalberedskabet i orden.
- Kapitalkrav i form af solvenskrav mv. sikrer at finansielle virksomheder ikke går konkurs.
- Almindelige virksomheder har ikke et tilsvarende tilsyn og tilsvarende forpligtelser – dog er der en regnskabskontrol fra Erhvervsstyrelsens side, herunder børsnoterede virksomheder.
- I regnskabskontrollen efterprøver man dog ikke regnskabet indhold, men blot det eksterne regnskab, hvorfor man ikke opnår samme indsigt.
- Revisortilsynet kører i regi af Erhvervsstyrelsen, hvor man gennemgår kvalitetstjek af revisors arbejde og udvælger et par sager for at se, om der er problemer.
- Tidligere har Revisortilsynet udvalgt sager med virksomheder der var gået konkurs, for at kontrollere revisors arbejde forbundet hermed.
- Revisortilsynet er en mere indirekte kontrol i forhold til Finanstilsynet.
- Udvælgelsen er nu risikorettet, hvor man særligt udvælger PIE-virksomheder, da samfundspåvirkningen er langt større i tilfælde af fejl ved disse virksomheder.
- Der er sket meget i forhold til Revisortilsynet, som nu foretages af ansatte i Erhvervsstyrelsen. Tidligere var det Peer to-review, men nu er det eksterne tilsyn.
- Tilsynsarbejdet medfører en højere kvalitet i arbejdet, og dermed lever revisor bedre op til sine forpligtelser – dog kan dette ikke medføre et lavere antal konkurser.
- Der er eksempler på, at virksomheder med en blank revisionspåtegning går konkurs, hvor revisors arbejde er både tilstrækkeligt og korrekt udført.

Lovgivers mål med lovændringer (19.40 – 23.50)

- Ændringer i hverken ISA 700, 701 eller 570 ændrer noget for revisor gennemgribende.
- Er antallet af konkurser alarmerende? Samfundsperspektiv på konkurser i erhvervslivet påvirkes af mediebevågenhed, som dog er sjældne.
- Den primære årsag til, at myndighederne har prøvet at stramme op er de mange konkurser i det finansielle system.
- Andre spillere har større ansvar- og ledelsen i banker og revisionsudvalg.
- Revisionsudvalg i banker kan sikre bedre regnskabsaflæggelse og tydeliggørelse af revisionsudvalgets arbejde og ansvar i forbindelse med regnskabet.

- Ændring i USA medførte et øget fokus og en øget motivation for ledelsen til at aflægge korrekte regnskaber.

Professionel skepsis (23.50 – 25.20)

- Store ændringer i USA som følge af store skandaler.
- Arbejdet, der pågår med professionel skepsis, har større indvirkning på at ændre erklæringsstandarder og standard om going concern.
- Det er ikke kun revisor, der yder professionel skepsis, hvorfor alle interessenter og regnskabsbrugere anvender skepsis ved brug af regnskaber.
- Uddannelse af revisorer er i fokus hos myndighederne, men i stedet bør fokus nærmere rettes mod revisionsudvalg og ledelser.
- Alle bør omfattes, således at det er alle stakeholders, som bliver bedre stillet til at kunne aflægge regnskaber.

Rekonstruktion – hvor meget kan revisor assistere med (25.20 – 28.00)

- Ingen mulighed for, at revisor aktivt kan tage del i rekonstruktion for PIE-virksomheder.
- Uafhængighedsproblematik i at revisor skal hjælpe med virksomhedens overlevelse samtidig med at skulle påtage regnskabet.
- Udviklingen er, at revisor skal være endnu mere uafhængig, og Jan Bo mener, at der de kommende år vil blive sat endnu mere fokus på de ekstraopgaver, som revisor kan påtage sig.

O.W. Bunker - konkursen (28.00 – 30.20)

- Ville Key Audit Matter have gjort noget anderledes i sagen om O.W. Bunker – Jan Bo mener ikke, at dette ville have gjort en forskel for regnskabslæser.
- Informationsniveauet i årsregnskabet er tilstrækkeligt stort, til at regnskabslæser bør være klædt på til at kunne aflede de risici, der er forbundet med selskabets forretningsområder.
- Jan Bo mener, at der i stedet er tale om økonomisk kriminalitet blandt ledelsen, som har ageret langt ud over de af bestyrelsen fastsatte rammer.

Genan – hvad var årsagen til det? (30.20 – 31.05)

- Genan og O.W. Bunker kan slet ikke sammenlignes og er to vidt forskellige cases, som bygger på noget helt forskelligt.
- I Genan sagen vurderes både selskabets ledelse og selskabets revisor, at have overtrådt alle regler, hvilket derfor er ansvarspådragende.
- Ingen af de omtalte regulativer ville have haft nogen som helst påvirkning på udfaldet i sådan en sag.

Deloitte
Ved Revisor Jan Bo Hansen

København, 2018

Interview med Revisor Jan Bo Hansen – Revisors rolle ved going concern

Først og fremmest tak for at stille op til interview i forbindelse med mit speciale omhandlende revisors rolle ved going concern. Det sætter jeg stor pris på.

Opgaven behandles fortroligt, og dine udtalelser vil således ikke blive lagt frit tilgængeligt eller på anden måde kunne bruges i andre sammenhænge. Dine udtalelser vil udelukkende blive brugt som baggrundsviden og vil være med til at underbygge mine analyser i afhandlingen.

Interviewet vil blive optaget, således det kan indgå i opgaven som bilag.

Nedenfor er oplæg til emner til diskussion og uddybning.

Emneoversigt:

- De største ændringer ved revisors arbejde i forhold going concern, ved ajourførte ISA standarder (ISA 570) samt implementering af Key Audit Matters ISA 701.
- Er regnskabslæser blevet bedre stillet efter de nye lovmæssige tiltag?
- Bedre sparring med ledelsen kan potentielt undgå konkurs
- Lovgivers formål med lovændringen og den faktiske effekt på erhvervslivet.
- Hvor afgørende er revisors rolle og påtegning ved rekonstruktion og konkurs?
- Kan revisor aktivt hjælpe selskaber med at undgå konkurs?
- Hvad er den typiske årsag til ansvarspådragende revisionsarbejde ved going concern?
- Har lovgiver mulighed for at præge antallet af konkurser positivt og dermed komme samfundet til nytte?

Ovenstående er blot vejledende til en diskussion omkring ændringerne i konkursloven, revisors rolle og nytteværdien for samfundet generelt.

Jeg ser frem til et spændende og berigende møde.

Med venlig hilsen

Frederik Juhl Hestbæk

BILAG 3 – Interview med Advokat Peter Wedel Ranch Krarup

Resume og hovedpunkter vedr. interview med Finanstilsynet d. 28.12.2018.

Interviewet er optaget og vedlagt afhandlingen på USB i 2 versioner – del 1 og del 2.

Interviewede personer:

- Peter Wedel Ranch Krarup (Advokat og fast kurator ved Sø- og Handelsretten)

Interviewer:

- Frederik Hestbæk

Nedenstående er de hovedpunkter, som er resultatet af interviewet med Peter Wedel Ranch Krarup. Interviewet er delt op i hovedspørgsmål samt i angivet minutfordeling for de enkelte punkter i agendaen. Emneoversigt og interviewguide er vedlagt herefter.

Intro til afhandlingen og Peters erfaringsgrundlag (0-6.20)

- 26 års erfaring som advokat og partner hos Mazanti-Andersen Korsø Jensen
- Fast kurator i Sø- og Handelsretten, hvor der samlet er 20 advokater tilknyttet.
- Referencesager – Accumulator Invest (Klaus Riskær Pedersen), Blockbuster, Merlin, Fotokæden, Nyhedsavisen, Stones Invest, Tæppeland mv.
- Merlin er et eksempel på en hurtig eksekvering på at redde en betalingsstandsning, som blev solgt videre til Ekspert.
- Rekonstruktioner – både erfaring fra kreditorsiden og som kurator og fra tilsyn
- Antal af rekonstruktioner er yderst begrænset, og effekt lever ikke op til formålet.
- Langt de fleste rekonstruktioner, der foretages, er udenretlige, da det ikke kan betale sig at foretage rekonstruktion gennem det juridiske system.
- Fortrolighed og forhandlingselement er essentiel i begyndelsen af fasen for at kunne drive forretningen videre.

Redegørelse for betalingsstandsning og rekonstruktion (6.20-11.05)

- Betalingsstandsning var forholdsvis lidt skifteretsstyret og lidt kreditorstyret, hvor det primære var skyldner, som styrede forløbet.
- Rekonstruktion styres derimod af kreditor og skifteretten i højere grad.
- Peter har ikke erfaring med, at kreditorer erklærer en rekonstruktion, da man som kreditor skal stå inde for omkostninger forbundet med rekonstruktionen.
- Ved betalingsstandsning kunne man erklære sig i betalingsstandsning og finde den rette tilsynsmand, hvorefter virksomheden fik 3 ugers frist, og derfor havde en lang periode som "helle".
- Betalingsstandsning er som en fredet periode for skyldner, for at skyldner kan sælge aktiverne bedst muligt.
- Retsstillingen for kreditorerne var bedre i betalingsstandsning så man bedre kan forhandle en pris på virksomheden.
- Hertil kunne man altid erklære at betalingsstandsningen ophører.
- Rekonstruktion symboliseres som et lukket rum, hvor der kun er dørhåndtag på ydersiden.
- Betalingsstandsning var mere fleksibelt og billigere.

Kilde til økonomiske vanskeligheder (11.05-12.30)

- Det største problem for nødlidende virksomheder er "strudsetricket".
- De ansvarlige i ledelsen venter for længe med at få hjælp, hvilket er et problem.
- Likviditet er det altafgørende og et godt forhold til kreditorerne.
- Hvis kreditorer bliver holdt hen længe, vil de oftest hellere tabe pengene end at søge forlig.

Omfang af advokatens arbejde ved rekonstruktion og betalingsstandsning (12.30-17.50)

- Betalingsstandsning var blot en melding til skifteretten, og så kunne man arbejde i fred.
- Ved rekonstruktion er der stort ansvar forbundet samt krav om revisor.
- Det lovpligtige redegørelsesarbejde ved rekonstruktion er meget mere omfattende.
- Ved rekonstruktion kan man ikke sælge dele af virksomheden fra.
- Man er blevet begrænset i, hvad man kan, og omfanget er blevet langt større og dyrere.
- Det er svært at gennemføre en rekonstruktion i dag for under 150.000 kr.
- De frie midler blev typisk disponeret til bankerne, dermed ingen virksomhedspant.
- I dag er der oftest virksomhedspant på alle aktiver, hvorfor det er svært at sælge fra.
- Hvis man skal lykkes med en rekonstruktion, er det en "prepacked" rekonstruktion, hvor alt er aftalt og klart til at blive gennemført.
- Mange betalingsstandsninger endte nødvendigvis ikke med at redde virksomhederne, men de kunne bruges til at "trække vejret" og evt. finde en alternativ måde at drive virksomheden videre på.

Intention vs. resultatet af lovændringen (17.50 – 19.15)

- Folketinget havde til mål at gøre det nemmere at drive en nødlidende virksomhed videre – men Peter vurderer afsnittet om rekonstruktion har haft stik modsat effekt.
- Konkursrådet og Advokatsamfundet har været inde over lovgivningen således er den sikret.
- Peter vurderer at det økonomiske aspekt ikke, er tænkt ind i lovgivningen, da den bygger mere på teorien.

Hvad skal der til for, at en nødlidende virksomhed kan reddes? (19.15-23.15)

- Altoverskyggende mål er at være kreditorernes mand som kurator og tilsyn.
- Hvis der kan reddes arbejdspladser, er det en kæmpe succes.
- Ledelsen skal kunne indse i tide, hvornår de har behov for hjælp.
- "Man kan ikke ringe til ambulancen når man er forblødt"
- Ledelsen kan være for optimistisk, og hvis man dernæst handler for sent, så kan det ikke reddes.
- Særligt ejer drevne virksomheder har svært ved at se alvoren i øjnene.
- Hvis en virksomheden kan akkordere gæld og forhandle betalingsløsninger hjem, kan dette være med til at redde virksomheden, som ikke behøver rekonstruktion.
- Virksomheder kan qua deres forretningsmæssige risici pludselig stå med store tab, som ikke kan reddes.

Hvad sker der med handelsværdien, når man går i rekonstruktion? (23.15-24.55)

- Der er ingen tvivl om, at folk er købmænd, og skal der sælges, vil købere underbyde.
- Peter skønner, såfremt virksomheden er i rekonstruktion, vil kursen være 50-80.
- Står der derimod konkurs bag virksomhedsnavnet, er det kurs 10-30.
- Markedet reagerer, når man indikerer, at der er tegn og indikationer på konkurs.
- Ved køb af konkursbo køber man "som beset", som alt andet lige vil kræve en rabat.

Revisors rolle ved rekonstruktion og betalingsstandsning (24.55-31.50)

- Ved betalingsstandsning havde tilsynet et samarbejde med eksisterende revisor, som kendte virksomheden. Ingen brug af erklæringer eller andet, men nærmere en sparringspartner til budget mv. – ofte billigere løsning, da der ikke var pligt til brug af revisor.
- Rekonstruktion kræver eksternt ny revisor til verifikation af eksisterende revisors arbejde.
- Generalforsamlingsvalgt revisor er inhabil til afhandlingen i rekonstruktion, jf. §238 stk. 5.
- Hertil skal den nye revisor erklære sig på regnskaber, rekonstruktionsplan mv. med fuld revision.

- Processen er typisk også meget kort, men kræver hurtigt arbejde, som er langt dyrere og forbundet med et stort ansvar.
- Som rekonstruktør eller kurator bruger man ikke revisors erklæring synderligt – dog er det en forudsætning for at kunne arbejde videre med virksomheden.
- Garanti for kreditorerne og skifteretten, at grundlaget er reelt og fornuftigt.
- Hvis ikke der var en revisorerklæring, ville en rekonstruktionsplan aldrig blive stemt igennem.

Påvirkning af ændringer i revisorlovgivningen (31.50-35.30)

- Key Audit Matters vurderes ikke at have en ændring på processen og parternes brug af revisors arbejde.
- Det fundamentale er, at påtegningen er uden forbehold og foreligger, således at der kan arbejdes videre med det.
- Ifølge Peters synspunkt er det afgørende, hvorvidt der er omtale af Key Audit Matters.
- Revisionsprotokollatet bruges ikke aktivt i rekonstruktion og er primært til ansvarssager i efterfølgende periode i forhold til ledelsen.
- Protokollen vil blive hevet op i de tilfælde, hvor det går galt for at efteranalysere og placere ansvaret for udfaldet, og hvorvidt ledelsen har fulgt op på revisors anbefalinger.

Slut på første del.

Problem ved rekonstruktion - Lov om lønmodtagers retsstilling (0-7.20)

- Køber man en virksomhed under konkurs eller rekonstruktion, kan der være problemer i de medarbejderforpligtelser, der følger med i købet.
- Tidligere var praksis, at man kunne opsig medarbejdere under en konkurs og skære ind til benet i en nødlidende virksomhed. På den måde kunne en nødlidende virksomhed skære alt det usunde fra og have en sund og salgsklar virksomhed tilbage.
- Lønmodtagernes Garantifond vil dog ikke anerkende denne fremgangsmåde, såfremt det var en planlagt handling inden konkursen.
- Som resultat heraf vil en virksomhedsoverdragelse inkludere forpligtelsen på også opsagte medarbejdere.
- Et specifikt eksempel, hvor køber overtog alle forpligtelserne, hvilket resulterede i, at køber også gik konkurs efter at have købt et konkursbo.
- Peter mener, at det er et stort problem, når kurator og rekonstruktør prøver at redde statskassen for at skulle betale for alle medarbejdere, ved at redde de sunde fra – sådan anser Lønmodtagernes Garantifond det dog ikke.
- Rådgivningsmæssigt er der ansvar forbundet med rådgivningen på området på købersiden.
- Der er ikke nok afgørelser på området til at man praktisk tør rådgive på området, da det er yderst risikofyldt.
- For at sikre sig mod dette kan en evt. køber fyre alle medarbejdere, så konkursboet således ikke har nogen forpligtelser tilbage, for at ansætte et helt nyt personale. Dog taber man herved viden om forretningen.
- Man dør likviditetsdøden, hvis man under en rekonstruktion skal opsig sine medarbejdere for at betale alle medarbejderforpligtelser ud. Historisk har man brugt konkurs til at få "vasket tavlen ren".

Kan lovgiver påvirke antallet af konkurser (7.20- 9.40)

- De nuværende regler og ændringer i konkursloven har gjort det langt sværere at redde virksomheder.
- Skattestyrelsen vil ofte holde tilbage over for lempelser i lovgivningen, og Skattestyrelsen er generelt ikke glade for at indgå akkorder på skattegæld.

- Peter vurderer, at Skattestyrelsen ikke er så forretningsorienteret som private aktører, da de ikke tænker på, at det er bedre at få et mindre beløb end slet ikke at inddrive nogen penge.
- Lønmodtagernes Garantifond vil på medarbejdersiden give problemer i forhold til, hvad de skal dække af tab i evt. konkurser og akkordering af gæld.

Hvor ligger ansvaret i skandalesager? (9.40-19.00)

- Det er sjældent, at der er 2 sager, der er ens, men samme karakteristika.
- Oftest er det ledelsesvig, hvor bestyrelsen eller et stærkt ledelsesmedlem har taget beslutninger, som ligger ud over det sædvanlige. "Brixtofte effekten".
- Det er meget sjældent, at det ikke er et ledelsesmæssigt problem.
- Bestyrelsen er sat i værk som opsyn og skal bestå af flere medlemmer – dog nytter den kontrolfunktion ingenting, hvis man har indsat sine venner som bestyrelse, som Riskær gjorde det i Krepc Holding.
- Svag kontrol fra Erhvervsstyrelsen tidligere – særligt på området for aktionærlånet er der kommet skærpet opsyn på de senere år.
- Erhvervsstyrelsen er det forkerte sted at placere et ansvar – det er grundregistreringer som de varetager.
- Den bedste mulighed for at sikre ledelsesopsyn og skandaler er ved revisors arbejde, og ansvaret forbundet med revisors erklæring.
- Der behøver ikke at være kriminalitet forbundet med alle nødlidende virksomheder.
- Har en revisor evnerne og indsigten til at skulle føre opsyn med ledelsen?
- Vil folk snyde, kan de altid komme afsted med det, og det skal revisor eller andre ikke stilles til ansvar for.

Hvordan er konkursniveauet i erhvervslivet? (19.00-24.20)

- Det generelle konkursniveau er lavt.
- Der er mange tvangsopløsninger som følge af højkonjunktur, hvor der er mange, der vil prøve lykken af og initiativer som IVS mv.
- Konkursniveauet er et sundhedstegn for erhvervslivet.
- Peter vurderer, at der vil komme en krise de kommende år, hvor man vil kunne lave tilpasninger, således at reglerne om rekonstruktion kan bruges.
- De nuværende regler er uanvendelig i praksis og kræver en tilpasning til det praktiske.
- "Konefinten", hvor man overdrager aktiver til ægtefælle.

Tvunget debitorskifte ved rekonstruktion (24.20-30.50)

- Man kan altid lave et kreditorskifte i konkursboer eller rekonstruktioner – her er udgangspunktet det samme for debitor.
- I en rekonstruktion skal man ikke acceptere en anden debitor, da der er risiko for dårligere betalingsevne.
- Udgangspunkt er, at kreditor altid har skullet godkende debitorskifte.
- En rekonstruktør har dog mulighed for at genoplive gamle aftaler (typisk lejemål), uden kreditors accept heraf.
- Virksomhedsoverdragelse kan således ske, hvor man tvinger en tidligere lejeaftale over til en ny debitor, hvor kreditor ikke kan modsætte sig. Her er det rekonstruktørens beslutning at kunne overdrage lejemålet med, uden at udlejer kan overdrage.
- Denne regel gælder kun i rekonstruktion og ikke ved konkurs – således en klar fordel for at skulle vælge rekonstruktionen.
- Det sker ind i mellem i praksis hvor, at man vælger rekonstruktion for at kunne lave tvunget debitorskifte.

- Kommer der i dag en konkursbegæring kan man vælge rekonstruktionen, hvor man tidligere ikke kunne vælge betalingsstandsning, hvis der var kommet en konkursbegæring fra kreditor.

Regnskabsstandarter vs. revisionsstandarter og ledelsesopsyn (30.50-38.38)

- Hvor meget skal man blande sig i måden hvorpå folk vil drive deres virksomhed.
- Selskabsloven danner grundlag for virksomhedsledelse, og man skeler således primært til denne.
- Man skal ikke lave lovgivning til de virksomheder der går dårligt, men til dem der går godt.
- Alle virksomheder drives ikke efter optimale beslutninger hver gang.
- Uddannelseskrav til ledelse vurderes ikke at kunne lade sig gøre.
- Det, der er vigtigt, er, at man, når det går dårligt, prøver at begrænse tabet.
- Regler om f.eks. kapitaltab SEL§119 er for vage – så større krav til handlinger, for at ledelsen reagerer i tide. "Laver en plan for, hvordan ledelsen har tænkt sig at reetablere kapitalen inden for 6 måneder".
- Sætte øvrige kriterier, som gør, at ledelsen vil reagere tidligere og er tvunget til at forholde sig til, at der i selskabet er et problem.
- Der skal reageres, mens der er penge på kistebunden.
- Ved tvangsakkord er der krav om 10 % dividende, hvor der i vedrekonstruktion ikke er krav til dividende.
- Hvis der er offentlig interesse skal der måske være indeståelse fra statskassen for rådgiverhonoraret for at kunne redde virksomheden ved rekonstruktion.

Mazanti-Andersen Korsø Jensen
Ved Advokat Peter Wedel Ranch Krarup

København, 2018

Interview med Advokat Peter Wedel Ranch Krarup – Revisors rolle ved going concern

Først og fremmest tak for at stille op til interview i forbindelse med mit speciale omhandlende revisors rolle ved going concern. Det sætter jeg stor pris på.

Opgaven behandles fortroligt, og dine udtalelser vil således ikke blive lagt frit tilgængeligt eller på anden måde kunne bruges i andre sammenhænge. Dine udtalelser vil udelukkende blive brugt som baggrundsviden og vil være med til at underbygge mine analyser i afhandlingen.

Interviewet vil blive optaget, således det kan indgå i opgaven som bilag.

Nedenfor er oplæg til emner til diskussion og uddybning.

Emneoversigt:

- Hvordan har lovændringer omkring rekonstruktion i konkursloven påvirket praksis?
- Har mulighederne for rekonstruktion gjort det nemmere at undgå en konkurs?
- Lovgivers formål med lovændringen og den faktiske effekt på erhvervslivet
- Hvad er den største mulige fejlkilde ved konkurser?
- Hvor afgørende er revisors rolle og påtegning ved rekonstruktion og konkurs?
- Er der tilfælde hvor ellers solvente selskaber går konkurs selvom de kunne være rekonstrueret?
- Har lovgiver mulighed for at præge antallet af konkurser positivt og dermed komme samfundet til nytte?

Ovenstående er blot vejledende til en diskussion omkring ændringerne i konkursloven, revisors rolle og nytteværdien for samfundet generelt.

Jeg ser frem til et spændende og berigende møde.

Med venlig hilsen

Frederik Juhl Hestbæk

BILAG 4 – Interview med Finanstilsynet – Søren Møller Christensen

Resume og hovedpunkter vedr. interview med Finanstilsynet d. 20.11.2018.

Interviewet er optaget og vedlagt afhandlingen på USB.

Interviewede personer:

- Søren Møller Christensen (kommunikationschef).

Interviewer:

- Frederik Hestbæk

Nedenstående er de hovedpunkter, som er resultatet af interview med Finanstilsynet. Dette er delt op i hovedspørgsmål samt i angivet minutfordeling for de enkelte punkter i agendaen. Emneoversigt og interviewguide er vedlagt herefter.

Intro og overordnet agenda for opgave og interview (0 - 0.50)

Intro om Finanstilsynet (0.50 - 6.25)

- 3 roller, jf. lovgivning – tilsyn, lovforberedende og information.
- Tilsyn med finansielle virksomheder og banker.
- Intern rapportering – udvælgelse samt brug af eksternt regnskab.
- Årlig inspektionsplan – større, mellem og mindre banker med forskelligt perspektiv.
- Risikovurdering og advarselsslamper for virksomheder.
 - Solvensoverdækning, tilsynsdiamanten, risiko for fejl og risiko ved fejl.
- Inspektion i de 5 største banker – Danske Bank, Nordea Bank, Nykredit, Sydbank og Jyske Bank.

Risikovurdering og billede (6.25 – 7.40)

- Tiden før finanskrisen var også risikofokuseret som det altid har været.
- Big Data og mere relevant information i dag, hvorfor risikovurderingen bliver mere konkret.
- Indspark fra tilsynsansvarlige medarbejdere hos Finanstilsynet.
- Ingen automatisering, men Finanstilsynet gør intelligent brug af indberetninger og data.

Samarbejde med myndigheder (7.40 – 8.45)

- Bredt samarbejde med bagmandspolitiet SØIK på hvidvaskområdet og generelt med Skattestyrelsen, Finansiell Stabilitet og til dels revisor.
- Primært samarbejde er virksomhederne eget samarbejde med rådgiver og sparringspartnere.
- Udbytte af regnskabsinformation skal holdes op imod regnskabsbruger – hvem skal bruge informationen?

Samarbejde med revisor (8.45 – 10.40)

- Sjældent benyttelse af ekstern revisor.
- Intern revisor vil altid deltage i arbejdet for Finanstilsynet.
- Revisor er et skridt tættere på banken end Finanstilsynet.
 - Tønder Bank – medført de største ændringer for revisors rolle - finansiell certificering.

Ændringer ved Key Audit Matters (10.40 – 12.25)

- Hvem er regnskabsbruger? For nogle er det relevant, men ikke for alle.
- Analyse af virksomheder vil gerne have så meget information som muligt, gælder også Finanstilsynet.
- Større byrde for virksomhederne – samfundsmæssige balance.

Tilsynsbyrde for virksomheder (12.12 – 16.05)

- Efter finanskrisen er der skærpet nationalt som globalt i tilsynsmyndigheder.
- Kapitalkrav og likviditetskrav hævet hos pengeinstitutter.
- Undgå samme tendenser "tricker" endnu en krise – stramninger i fokus efter krisen.
- Bevægelse hos små og mellemstore pengeinstitutter gør det svært at drive virksomhed.
- Omfavne banker og ikke bebyrde dem med krav og lovgivning.
- Panama-papers, udbytteskandale og Danske Banks hvidvaskskandale.
- Ledende medarbejderes rolle og integritet.
- Europas strammeste hvidvasklov i Danmark.

Tidspunkt for tilsynet (16.05 – 22.15)

- Primære formål med tilsynet er løbende at overvåge virksomheder.
- Samfundsmæssigt syn på ledelsens ansvar – ikke revisor og ikke tilsynets ansvar.
- Forsvarsmekanismer skal sikre at rammerne er på plads – ikke driften.
- Finanstilsynets medarbejderforhold er 1:200 i forhold til antal medarbejdere i den finansielle sektor.
- Samfundstillid er vigtig for driften i virksomheder.
- Både på forkant og bagkant – mest forkant med forebyggende effekt.
- Finanstilsynets rolle er ikke at sikre, at skandaler ikke sker – forventningsafstemning.
- Parallel til Fødevarerstyrelsen og tilsyn med fødevarer – tilsynets vigtighed.
- I konkurrenceudsatte virksomheder i erhvervsøkonomisk samfund vil der ske fejl.
- Lovgiver vil prøve at ændre vilkår for at forebygge terror og hvidvask.

Samfundets opfattelse (22.15 – 23.25)

- Revisors rolle bliver også beskyldt for større ansvar, end hvad der reelt er korrekt.
- Større forventninger til tilsyn og revisor.
- Sikkerhedssystemer påvirker generelt et market positivt.
- Samfundet kan ikke styre virksomhederne.

Sanktioner (23.25 – 29.43)

- Effekten af påbud og påtale – Finanstilsynet genbesøger alle påbud og påtaler og giver virksomheder konkrete frister og kontrollerer, at der er fulgt op herpå.
- Frist på påbud eller påtaler løber normalt 3 måneder.
- Erfaring med efterlevelse af påbud og påtale er god, og historisk retter virksomheder ind.
- Efterlever virksomheder ikke påtale, vil tilsynet blive ved med inspektion mv.
- Gentagende non-compliance adfærd vil resultere i politianmeldelse.
- Fejlkilder er typisk grove overtrædelser eller gentilfælde, f.eks. Københavns Andelskasse for hvidvask.
- Tilsynet offentliggør hvorvidt virksomheden er blevet politianmeldt – større transparens efter finanskrisen.
- Finanstilsynet kan ikke selv uddele bøder, som tilsynsmyndigheder ellers kan i øvrige lande. Det diskuteres, hvorvidt tilsynet skal have mulighed for det.
- Retssikkerhed for banker er muligheden for at anke. I tilfælde af at tilsynet får mulighed for at tildele bøder, vil dette måske foretrækkes over at blive politianmeldt.

Finanstilsynets uafhængighed (29.43 - 33.30)

- "Passende operationel uafhængighed" – uafhængigt tilsyn, som er uafhængigt af minister, departementschef, således at beslutninger ikke kan påvirkes.
- Internationale standarder om uafhængighed i finansielle tilsyn.
- Bestyrelse i tilsynet består af tidl. bankdirektør, professor på CBS og højtrangeret jurist.
- I store principielle sager vil bestyrelsen træffe afgørelser.

- Problem med bankdirektørers uafhængighed – kender man sagen, er vedkommende ikke med i forhandlingerne. Uheldigt at have folk med personlige relationer og bias.
- Forvaltningslovens habilitet og uafhængighed ligger i naturen for tilsynet.

Lovgivers mulighed for at præge antallet af konkurser (33.30 – 35.30)

- Søren vurderer, at afhængigt af målet for konkurser, kan lovgiver godt lovgive, således dette at antallet af konkurser påvirkes. Lovgiver kan stille meget høje krav til finansielle virksomheder, som kan lukke mange banker.
- Sikkerhed vejer tungere end konkurser i erhvervslivet.
- Polstring af virksomheder er mere lovgivers formål – finanskrisen i betragtning, hvor 4 banker blev lukket om året.

Hvilken tilsynsmyndighed har størst effekt på erhvervslivet? (35.30 – 38.58)

- Revisor er tætteste samarbejdspartner og har forskellige roller i erhvervslivet.
- Tilsyn vurderes at være længere væk, og revisor vurderes pr. definition at være tættere på.
- Vurderingen er, at revisor skal fange uregelmæssigheder tidligere end tilsynet.
- Revisors sanktioner er ikke på samme måde alvorlige for virksomheder som tilsynets.
- Tønder Bank, hvor revisors arbejde ikke var tilfredsstillende. Dog vurderes øvrige bankkrak ikke at være afledt af revisors arbejde.
- Stor risikoprofil fra ledelsen, som har resulteret i større krav til branchen og tilsyn.
- Revisors rolle og ansvar ved udlån, og værdiansættelsen kan være svær at vurdere i et hurtigt omskiftende marked som boligmarkedet under krisen.

Finanstilsynet
Ved Søren Møller Christensen

København, 2018

Interview med Søren Møller Christensen – Finanstilsynets rolle ved konkurser

Først og fremmest tak for at stille op til interview i forbindelse med mit speciale omhandlende revisors rolle ved going concern. Det sætter jeg stor pris på.

Opgaven behandles fortroligt, og dine udtalelser vil således ikke blive lagt frit tilgængeligt eller på anden måde kunne bruges i andre sammenhænge. Dine udtalelser vil udelukkende blive brugt som baggrundsviden og vil være med til at underbygge mine analyser i afhandlingen.

Interviewet vil blive optaget, således det kan indgå i opgaven som bilag.

Nedenfor er oplæg til emner til diskussion og uddybning.

Emneoversigt:

- Hvor afgørende er revisors rolle og påtegning ved rekonstruktion og konkurs?
- Hvilken rolle har revisor i forhold til Finanstilsynets arbejde?
- Hvilken tilgang har Finanstilsynet til udvælgelsen af sager og hvornår er det meningen at tilsynet skal foregå i forhold til virksomheden? Opdagende eller forebyggende kontrol?
- Hvordan sørger Finanstilsynet for at være uafhængig i dets tilsyn?
- Har lovgiver mulighed for at præge antallet af konkurser positivt og dermed komme samfundet til nytte?
- Hvordan kan det være at omfattende skandaler ikke fanges af Finanstilsynet? F.eks. Danske Bank?
- Hvilken tilsynsmyndighed (Revisor, Finanstilsyn, Erhvervsstyrelsen mm) har med din erfaring den største effekt på erhvervslivet?
- Kunne ny konkurs- og revisorlovgivning have ændret udfaldet af konkurssager som f.eks. Amagerbanken, OW Bunker, eller Heralight?

Ovenstående er blot vejledende til en diskussion omkring tilsyn, ændringerne i konkursloven, revisors rolle og nytteværdien for samfundet generelt.

Jeg ser frem til et spændende og berigende møde.

Med venlig hilsen

Frederik Juhl Hestbæk

Bilag 5: Statistik skifteretten¹⁰⁸

Statistik for skiftesager m.v. - 2011

Afsluttede sager om insolvensskifte m.v.
Bemærk, at der indgår tal fra Sø- & Handelsretten

	AFSLUTTEDE SAGER							ANDRE OPLYSNINGER			
	Konkursbegæring	Anmodning om gælds-saning	Anmodning om betalings-standstill	Anmodning om tvangs-opløsning	Rekonstruktion	Ægtefælle skifter	Øvrige sager	Sager i alt	Konkursboer skifter pga manglende midler (KL § 143)	Gælds-saneringer taget til følge	Ægtefælle-skifter uden for skiftebehandling
ALLE RETTER	8.549	5.238	265	6.612	93	709	252	21.710	4.519	1.514	262

Statistik for skiftesager m.v. - 2012

Modtagne sager om insolvensskifte m.v.
Bemærk, at der indgår tal fra Sø- & Handelsretten*

	MODTAGNE SAGER							ANDRE OPLYSNINGER		
	Konkursbegæring	Anmodning om gælds-saning	Anmodning om tvangs-opløsning	Rekonstruktion	Ægtefælle skifter	Øvrige sager	Sager i alt	Antal afsagte konkurs-dekreter	Antal indledte gælds-saneringer	
ALLE RETTER	7.993	5.560	6.495	206	1.016	100	21.370	6.564	2.514	

Statistik for skiftesager m.v. - 2013

Modtagne sager om insolvensskifte m.v.
Bemærk, at der indgår tal fra Sø- & Handelsretten

	MODTAGNE SAGER							ANDRE OPLYSNINGER		
	Konkursbegæring	Anmodning om gælds-saning	Anmodning om tvangs-opløsning	Rekonstruktion	Ægtefælle skifter	Øvrige sager	Sager i alt	Antal afsagte konkurs-dekreter	Antal indledte gælds-saneringer	
ALLE RETTER	7.144	5.975	6.050	147	911	85	20.312	5.380	2.914	

Statistik for skiftesager m.v. - 2014

Modtagne sager om insolvensskifte m.v.
Bemærk, at der indgår tal fra Sø- & Handelsretten*

	MODTAGNE SAGER							ANDRE OPLYSNINGER		
	Konkursbegæring	Anmodning om gælds-saning	Anmodning om tvangs-opløsning	Rekonstruktion	Ægtefælle skifter	Øvrige sager	Sager i alt	Antal afsagte konkurs-dekreter	Antal indledte gælds-saneringer	
ALLE RETTER	5.724	5.511	4.857	84	950	99	17.225	4.213	2.720	

Statistik for skiftesager m.v. - 2015

Modtagne sager om insolvensskifte m.v.
Bemærk, at der indgår tal fra Sø- & Handelsretten*

	MODTAGNE SAGER							ANDRE OPLYSNINGER		
	Konkursbegæring	Anmodning om gælds-saning	Anmodning om tvangs-opløsning	Rekonstruktion	Ægtefælle skifter	Øvrige sager	Sager i alt	Antal afsagte konkurs-dekreter	Antal indledte gælds-saneringer	
ALLE RETTER	5.701	5.269	6.894	114	785	82	18.845	4.243	2.492	

Statistik for skiftesager m.v. - 2016

Modtagne sager om insolvensskifte m.v.
Bemærk, at der indgår tal fra Sø- & Handelsretten

	MODTAGNE SAGER							ANDRE OPLYSNINGER		
	Konkursbegæring	Anmodning om gælds-saning	Anmodning om tvangs-opløsning	Rekonstruktion	Ægtefælle skifter	Øvrige sager	Sager i alt	Antal afsagte konkurs-dekreter	Antal indledte gælds-saneringer	
ALLE RETTER	8.403	4.622	9.490	96	767	73	23.451	6.870	2.271	

Statistik for skiftesager m.v. - 2017

Modtagne sager om insolvensskifte m.v.
Bemærk, at der indgår tal fra Sø- & Handelsretten*

	MODTAGNE SAGER							ANDRE OPLYSNINGER		
	Konkursbegæring	Anmodning om gælds-saning	Anmodning om tvangs-opløsning	Rekonstruktion	Ægtefælle skifter	Øvrige sager	Sager i alt	Antal afsagte konkurs-dekreter	Antal indledte gælds-saneringer	
ALLE RETTER	8.354	4.614	10.589	100	753	70	15.741	6.549	2.435	

Statistik for skiftesager m.v. - 2018

Modtagne sager om insolvensskifte m.v.
Bemærk, at der indgår tal fra Sø- & Handelsretten*

	MODTAGNE SAGER							ANDRE OPLYSNINGER		
	Konkursbegæring	Anmodning om gælds-saning	Anmodning om tvangs-opløsning	Rekonstruktion	Ægtefælle skifter	Øvrige sager	Sager i alt	Antal afsagte konkurs-dekreter	Antal indledte gælds-saneringer	
ALLE RETTER	9.293	4.139	15.158	88	745	64	29.487	7.351	2.071	

¹⁰⁸ <http://www.domstol.dk/OM/TALOGFAKTA/STATISTIK/Pages/skiftesager.aspx>

Bilag 6: Udpluk fra Erhvervsstyrelsens udgivelse

Tabel 1: Hovedtal fra Erhvervsstyrelsens kontrol- og tilsynsindsats i 2016 (2015 anført i parentes)

	Gennemførte kontroller/tilsyn	Sager/fejlprocent
Kapitalejerlån	Kontrol med større lån, der overstiger virksomhedens frie reserver (kontrol med alle større lån)	669 (1.408) sager startet med krav om inddrivelse (volumen ca. 314 (ca. 607) mio. kr.) 240 (230) politianmeldelser
Revisorforbehold	908 (1.200) forbehold kontrolleret	108 (369) kontrolsager (bl.a. udvalgt ud fra væsentlighed/risiko) 800 (850) virksomheder har modtaget informationsbreve
Børsnoterede virksomheder ¹	31 (41) års- eller delårsrapporter udtaget til kontrol – heraf 16 (36) færdigkontrolleret ved årets udgang	2 (13) tilfælde med konstaterede fejl²
Øvrig regnskabskontrol med de ikke børsnoterede virksomheder	Fokuseret kontrol (stikprøvevis kontrol): 379 rejste sager (1.009 kontrollerede årsrapporter)	317 (34) påbud om ny årsrapport 57 sager om overtrædelser af bogføringsloven 2 sager om ugyldig hjemstedsadresse 3 sager hvor der er anmodet om yderligere oplysninger, som endnu ikke er afsluttet
Revision	- Gennemførte kontroller af 2 (4) PIE revisionsvirksomheder - Gennemførte kontroller af 74³ (187) non-PIE revisionsvirksomheder - Afjorte undersøgelser 13 (4)	1⁴ (12) revisionsvirksomhed er indbragt for revisornævnet 27⁵ (101) revisorer indbragt for revisornævnet 5 (1) revisorer indbragt for revisornævnet på baggrund af undersøgelser
Revisorers efteruddannelse	Gennemførte kontroller af 283⁵ (398) godkendte revisorers efteruddannelse for perioden 2012-2014	3 (59) revisorers godkendelse blev fratrækt 35 (135) revisorer valgte at deponere godkendelse på baggrund af kontrollen
Erhvervsdrivende fonde	151 (200) kontroller udtaget ved stikprøve og 50 kontroller udtaget ved brug af risikofaktorer 1.798 (1.830) registrerings- eller tilsynssager	- Stikprøvevis kontroller: Grundlag for at rejse en sag, yde vejledning eller anmode om en redegørelse i 32 pct. (37) af tilfældene. - Risikobaserede kontroller: Grundlag for at rejse en sag, yde vejledning eller anmode om en redegørelse i 70 pct. af tilfældene.
Hvidvask	103 (150) gennemførte tilsyn	142 (135) påbud vedr. overtrædelse af hvidvaskloven 7 (14) politianmeldelser 6 underretninger til SOIK
CO ₂ -Kvoteregisteret	1018 (439) automatiske kontroller 203 (296) manuelle kontroller	268 (296) tilfælde af mangelfuld dokumentation 4 (5) sager med suspenderede konti pga. administrativ sanktion
EU's Social- og Regionalfond	- Regionalfond: 59 (45) kontrol-på-stedet (projektrevisioner) - Socialfond: 20 (16) kontrol-på-stedet (projektrevisioner)	< 2 pct. (maks. tilladt fejlgrænse, jf. EU regelsæt)

¹⁾ Både Erhvervsstyrelsens og Finanstilsynets kontrol med de børsnoterede virksomheder

²⁾ Antallet af sager/fejlprocent i 2016 er angivet til at være væsentligt lavere end i 2015. Dette skyldes, at en stor del af de rejste sager først er afsluttet i 2017, og der for ikke fremgår af årsberetningen for 2016.

³⁾ Gennemførte kontroller foretaget i 2016 sagsbehandles i 2017

⁴⁾ Som følge af de gennemførte kontroller i 2015, som er blevet sagsbehandlet i 2016

⁵⁾ Gennemført i løbet af 2015 og 2016

Bilag 7: Revisionspåtegning i O.W. Bunker regnskab for 2013

Independent auditor's reports

To the owners of O.W. Supply & Trading A/S

Report on the financial statements

We have audited the financial statements of O.W. Supply & Trading A/S for the financial year 01.01.2013 - 31.12.2013, which comprise the accounting policies, income statement, balance sheet, statement of changes in equity and notes. The financial statements are prepared in accordance with the Danish Financial Statements Act.

Management's responsibility for the financial statements

Management is responsible for the preparation of financial statements that give a true and fair view in accordance with the Danish Financial Statements Act and for such internal control as Management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

Auditor's responsibility

Our responsibility is to express an opinion on the financial statements based on our audit. We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing and additional requirements under Danish audit regulation. This requires that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the financial statements are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the financial statements. The procedures selected depend on the auditor's judgment, including the assessment of the risks of material misstatements of the financial statements, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the Entity's preparation of financial statements that give a true and fair view in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by Management, as well as the overall presentation of the financial statements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Our audit has not resulted in any qualification.

Opinion

In our opinion, the financial statements give a true and fair view of the Company's financial position at 31.12.2013 and of the results of its operations for the financial year 01.01.2013 - 31.12.2013 in accordance with the Danish Financial Statements Act.

Statement on the management commentary

Pursuant to the Danish Financial Statements Act, we have read the management commentary. We have not performed any further procedures in addition to the audit of the financial statements.

On this basis, it is our opinion that the information provided in the management commentary is consistent with the financial statements.

Copenhagen, 30.05.2014

Deloitte

Statsautoriseret Revisionspartnerselskab

Lynge Skovgaard
State Authorised Public Accountant

Anders Gjelstrup
State Authorised Public Accountant

Bilag 8: Revisionspåtegning i Top-Toy A/S regnskab for 2017/18

INDEPENDENT AUDITOR'S REPORT

To the shareholder of TOP-TOY A/S in reconstruction

Disclaimer of opinion

We have been appointed to audit the financial statements of TOP-TOY A/S in reconstruction for the financial year 1 July 2017 – 30 June 2018, which comprise accounting policies, income statement, balance sheet, statement of changes in equity and notes. The financial statements are prepared in accordance with the Danish Financial Statements Act.

We do not express any audit opinion on the financial statements. Because of the significance of the matters described in the "Basis for disclaimer of opinion" section, we have not been able to obtain sufficient and appropriate audit evidence to provide a basis for an opinion.

Basis for disclaimer of opinion

As stated in the "Statement by Management on the annual report", Management is not able to express an opinion on whether the financial statements for 2017/18 give a true and fair view of the financial position of the Company at 30 June 2018 and of the results of the Company's operations for the financial year 1 July 2017 – 30 June 2018, due to the significant uncertainty regarding going concern.

As explained in note 1 of the financial statements, Management has negotiated with the Company's lenders to ensure sufficient financing as to continue its operations for 2018/19. It has not been possible to obtain commitments for additional financing and therefore Management has filed a request with the Danish court for reconstruction under the Bankruptcy Act at 30 November 2018.

The Company has not obtained funding commitment from the lenders or shareholders to ensure sufficient financing to continue its operations for 2018/19, and accordingly, we have not obtained sufficient and appropriate evidence regarding the use of the going concern basis for accounting.

Due to the significant uncertainty regarding going concern, the Company may be unable to realize its assets and settle its obligations in the ordinary course of business. We have not been able to quantify the impact on the financial statements.

Management's responsibilities for the financial statements

Management is responsible for the preparation of financial statements that give a true and fair view in accordance with the Danish Financial Statements Act and for such internal control as Management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, Management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting in preparing the financial statements unless Management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Auditor's responsibilities for the audit of the financial statements

Our responsibility is to conduct an audit of the financial statements in accordance with International Standards on Auditing (ISAs) and additional requirements applicable in Denmark and to issue an audit opinion. However, because of the matters described in the "Basis for disclaimer of opinion" section, we have not been able to obtain sufficient and appropriate audit evidence to provide a basis for an opinion on the financial statements.

Independence

We are independent of the Company in accordance with the International Ethics Standards Board for Accountants' Code of Ethics for Professional Accountants (IESBA Code) and additional requirements applicable in Denmark, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these rules and requirements.

Statement on the Management's review

As stated in the "Basis for disclaimer of opinion" section above, we have not been able to obtain sufficient and appropriate audit evidence to provide a basis for an opinion on the financial statements. Accordingly, we make no statement on the Management's review.

Copenhagen, 30 November 2018

ERNST & YOUNG
Godkendt Revisionspartnerselskab
CVR no. 30 70 02 28

Torben Bender
State Authorised
Public Accountant
MNE-no: 21332

Ole Becker
State Authorised
Public Accountant
MNE-no: 33732

